

T.C.
SIIRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS

DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA ALMILA AYDIN'IN
ÇOCUK ROMANLARININ ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ferhat YAŞAR

Danışman: Prof. Dr. Rezan KARAKAŞ

SIIRT-2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	II
ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VII
KISALTMALAR.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
TABLOLAR DİZİNİ.....	X
ÖNSÖZ.....	XI
GİRİŞ.....	1
I. PROBLEM DURUMU	1
II. PROBLEM CÜMLESİ.....	3
III. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
IV. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
V. SINIRLILIK	4
VI. VARSAYIM.....	5
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
1.1. ÇOCUK EDEBİYATI.....	6
1.2. DÜNYADA ÇOCUK EDEBİYATININ TARİHİ GELİŞİMİ.....	7
1.3. TÜRKİYE’DE ÇOCUK EDEBİYATININ TARİHİ GELİŞİMİ.....	9
1.4. ÇOCUK EDEBİYATININ AMACI VE İŞLEVİ.....	11
1.5. DEĞERLER EĞİTİMİ.....	12
1.6. DEĞERLERİN SINIFLANDIRILMASI	13
1.6.1. Spranger’in Değer Sınıflandırması.....	13
1.6.2. Rokeach’ın Değer Sınıflandırması	14
1.6.3. Schwartz’ın Değer Sınıflandırması	15
1.7. KÖK DEĞERLER	17
1.8. ÇOCUK EDEBİYATI VE DEĞERLER EĞİTİMİ.....	19
1.9. DEĞERLERİN ÖZELLİKLERİ.....	22
1.10. ALMILA AYDIN’IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	23
İKİNCİ BÖLÜM	26

2. YÖNTEM.....	26
2.1. ARAŞTIRMA MODELİ	26
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	26
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	27
2.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	28
3. BULGULAR VE YORUMLAR	28
3.1. ALMILA AYDIN'IN KİTAPLARINDA YER ALAN KÖK DEĞERLER.....	28
3.1.1. Adalet Değeri	28
3.1.1.1. Adil Olma.....	29
3.1.1.2. Paylaşma	31
3.1.2. Dostluk Değeri	32
3.1.2.1. Diğerkamlık.....	33
3.1.2.2. Güven Duyma	34
3.1.2.3. Sadık Olma.....	35
3.1.2.4. Vefalı Olma	36
3.1.2.5. Yardımlaşma	37
3.1.2.6. Anlayışlı Olma	38
3.1.2.7. Dayanışma.....	39
3.1.3. Dürüstlük Değeri.....	42
3.1.3.1. Açık Ve Anlaşılır Olma	43
3.1.3.2. Doğru Sözlü Olma	43
3.1.3.3. Güvenilir Olma.....	45
3.1.3.4. Sözünde Durma	46
3.1.4. Öz Denetim Değeri.....	48
3.1.4.1. Davranışlarını Kontrol Etme	48
3.1.4.2. Davranışlarının Sorumluluğunu Üstlenme	49
3.1.4.3. Öz Güven Sahibi Olma	51
3.1.4.4. Gerekğinde Özür Dileme	52
3.1.5. Sabır Değeri	55
3.1.5.1. Azimli Olma.....	55
3.1.5.2. Tahammül Etme	56

3.1.5.3. Beklemeyi Bilme	57
3.1.6. Saygı Değeri.....	59
3.1.6.1. Alçakgönüllü Olma.....	62
3.1.6.2. Başkalarının Kendine Davranılmasını İsteddiği Şekilde Davranma	61
3.1.6.3. Diğer İnsanların Kişiliklerine Değer Verme	61
3.1.6.4. Muhatabının Konumunu, Özelliklerini Ve Durumunu Gözetme	62
3.1.7. Sevgi Değeri.....	63
3.1.7.1. Aile Birliğine Önem Verme	64
3.1.7.2. Fedakârlık Yapma	65
3.1.7.3. Vefalı Olma	66
3.1.7.4. Merhametli Olma	66
3.1.7.5. Güven Duyma.....	67
3.1.8. Sorumluluk Değeri	69
3.1.8.1. Kendine, Çevresine, Vatanına, Ailesine Karşı Sorumlu Olma	69
3.1.8.2. Tutarlı Ve Güvenilir Olma	70
3.1.8.3. Davranışlarının Sorumluluğunu Üstlenme.....	71
3.1.9. Vatanseverlik Değeri.....	72
3.1.9.1. Çalışkan Olma	73
3.1.9.2. Dayanışma.....	74
3.1.9.3. Kurallara Ve Kanunlara Uyma.....	74
3.1.9.4. Tarihsel Ve Doğal Mirasa Duyarlı Olma.....	75
3.1.10. Yardımseverlik Değeri.....	77
3.1.10.1. Cömert Olma	77
3.1.10.2. İş Birliği Yapma	78
3.1.10.3. Merhametli Olma.....	79
3.1.10.4. Misafirperver Olma.....	80
3.1.10.5. Paylaşma	81
3.2. ALMILA AYDIN'IN ANALİZ EDİLEN ÇOCUK ROMANLARINDAKİ RESİMLERİN AKTARDIĞI DEĞERLER	83
3.3. ALMILA AYDIN'IN ANALİZ EDİLEN ÇOCUK ROMANLARINDAKİ DEĞERLERİN İŞLENME SIKLIĞI VE YORUMLAR.....	96
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	100

4. SONUÇ VE TARTIŞMA, ÖNERİLER	101
4.2. SONUÇ.....	101
4.2. TARTIŞMA.....	102
4.3. ÖNERİLER	105
KAYNAKÇA	107
EKLER.....	114
EK 1. ARAŞTIRMADA İNCELENEN KİTAPLARIN ÖZETLERİ	114
EK 2. ALMILA AYDIN İLE GÖRÜŞME METNİ	121

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ
DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA ALMILA AYDIN'IN
ÇOCUK ROMANLARININ ANALİZİ****Ferhat YAŞAR****2023/ Sayfa: 135**

Bu araştırmada son dönem çocuk edebiyatı yazarlarından Almıla AYDIN'ın seçilmiş olan kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada, eserlerde Milli Eğitim Bakanlığının 2017'de Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında belirlediği 10 kök değerler içinde yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik yardımseverlik değerlerinden hangilerine ve ne sıklıkta yer verdiğini tespit etmek araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Esrareniz Kelimeler, Malikânedeki Yabancı, Kadim Şehrin Şifreleri, Tapınaktaki Sır, Safir Taşlı Maske, Macera Peşinde, Palmiye Sokak No. 5, Eski Evin Kiracıları, Saklı Hazine ve Elmas Broş kitapları analiz edilmiştir. Seçilen kitaplar ortaokul seviyesindeki çocuklara hitap etmektedir.

Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Kitaplardaki değerler tespit edilerek elde edilen veriler not edilmiştir. Değerler tanımlanarak incelenen eserlerdeki iletiler sayfa numaralarıyla her değere ait tabloya yansıtılmıştır. 10 kök değer içerisinde en fazla dostluk değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Sorumluluk değeriyle ilgili iletilere diğer değerlere oranla daha az rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Almıla Aydın, Değer, Değerler Eğitimi

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****ANALYSIS OF ALMILA AYDIN'S CHILDREN'S NOVELS IN
THE CONTEXT OF VALUES EDUCATION****Ferhat YAŞAR****2023/ Page: 135**

In this research, it is aimed to examine the selected books of Almıla AYDIN, one of the last period children's literature writers, in terms of values education. In the research, it is aimed to determine which and how often the values of justice, friendship, honesty, self-control, patience, love, responsibility, patriotism, benevolence, which are among the 10 root values determined by the Ministry of National Education in the Turkish Language and Literature Curriculum in 2017, are included in the works. forms. Mysterious Words, Stranger in the Mansion, Codes of the Ancient City, Secret in the Temple, Sapphire Stone Mask, In Search of Adventure, Palmiye Street No:5, Tenants of the Old House, Hidden Treasure and Diamond Brooch were analyzed. The selected books appeal to children at the secondary school level.

Document analysis method was used in the research. The data of the research were evaluated by content analysis. The values in the books were determined and the data obtained were noted. Values were defined and the messages in the analyzed works were reflected in the table of each value with their page numbers. It has been determined that friendship value is processed the most among 10 root values. Messages related to the responsibility value were found less frequently than other values.

Keywords: Almıla Aydın, Value, Values Education

KISALTMALAR

EK	: Esrarengiz Kelimeler
MY	: Malikânedeki Yabancı
KŞŞ	: Kadim Şehrin Şifreleri
TP	: Tapınaktaki Sır
STM	: Safir Taşlı Maske
MP	: Macera Peşinde
PSN	: Palmiye Sokak No. 5
EEK	: Eski Evin Kiracıları
SH	: Saklı Hazine
EB	: Elmas Broş
TDK	: Türk Dil Kurumu
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
s	: sayfa

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. “Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde yer alan görsel (s. 14).....	83
Şekil 3.2. “Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde yer alan görsel(s. 21).....	84
Şekil 3.3. “Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde yer alan görsel (s. 29).....	84
Şekil 3.4. “Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde yer alan görsel (s. 123).....	85
Şekil 3.5. “Safir Taşlı Maske” adlı eserde yer alan görsel (s. 21).....	86
Şekil 3.6. “Safir Taşlı Maske” adlı eserde yer alan görsel (s. 119).....	86
Şekil 3.7. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 14).....	87
Şekil 3.8. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 37).....	87
Şekil 3.9. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 43).....	88
Şekil 3.10. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 43).....	88
Şekil 3.11. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 48).....	89
Şekil 3.12. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 77).....	89
Şekil 3.13. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 54).....	90
Şekil 3.14. “Tapıntaki Sır” adlı eserde yer alan görsel (s. 9).....	90
Şekil 3.15. “Tapıntaki Sır” adlı eserde yer alan görsel (s. 35).....	91
Şekil 3.16. “Tapıntaki Sır” adlı eserde yer alan görsel (s. 43).....	91
Şekil 3.17. “Tapıntaki Sır” adlı eserde yer alan görsel (s. 50).....	92
Şekil 3.18. “Macera Peşinde” adlı eserde yer alan görsel (s. 23).....	92
Şekil 3.19. “Macera Peşinde” adlı eserde yer alan görsel (s. 35).....	93
Şekil 3.20. “Macera Peşinde” adlı eserde yer alan görsel (s. 103).....	93
Şekil 3.21. “Macera Peşinde” adlı eserde yer alan görsel (s. 109).....	94
Şekil 3.22. “Elmas Broş” adlı eserde yer alan görsel (s. 41).....	94
Şekil 3.23. “Saklı Hazine” adlı eserde yer alan görsel (s. 24).....	95
Şekil 3.24. “Saklı Hazine” adlı eserde yer alan görsel (s. 53).....	95
Şekil 3.25. Almila Aydın’ın Eserlerinde Kök Değerlerin İşlenme Sıklığı.	96

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Spranger'e Göre Değer Sınıflandırması.....	13
Tablo 1.2. Rokeach'e Göre Amaç ve Araç Değerler.....	15
Tablo 1.3. Schwartz'a Göre Değerlerin Sınıflandırılması.....	16
Tablo 1.4. 2017'de Yenilenen, Talim ve Terbiye Kurulunca Yayınlanan Müfredatta Yer Alan Değerler ve Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar	18
Tablo 3.1. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Adalet Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları.....	32
Tablo 3.2. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Dostluk Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları.....	41
Tablo 3.3. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Dürüstlük Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları.....	47
Tablo 3.4. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Öz Denetim Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları.....	54
Tablo 3.5. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Sabır Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları.....	58
Tablo 3.6. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Saygı Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları.....	62
Tablo 3.7. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Sevgi Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları.....	68
Tablo 3.8. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Sorumluluk Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları.....	72
Tablo 3.9. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Vatanseverlik Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları.....	76
Tablo 3.10. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Yardımseverlik Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları.....	82
Tablo 3.11. Almıla Aydın'ın Eserlerinde İşlenen Kök Değerler.....	97

ÖN SÖZ

Bu araştırma, Almıla Aydın'ın seçilmiş olan eserlerinde yer alan değerleri ele almaktadır. Literatürde, Almıla Aydın'ın eserlerinde değerler eğitimi ile ilişkili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırma bu yönüyle özgün bir nitelik taşımaktadır.

Araştırma giriş ve dört ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde “Problem”, “Problem Cümlesi”, “Araştırmanın Amacı”, “Araştırmanın Önemi”, “Sınırlılık” ve “Varsayım” kısımları bulunmaktadır. Birinci bölümde kavramsal çerçeve içinde çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatının amacı ve işlevi, değerler eğitimi ve değerler eğitiminin sınıflandırılmasından söz edilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi, modeli, evren ve örnekleme, araştırma verilerinin toplanması ve analiz edilmesi yer almaktadır. Üçüncü bölümde araştırmaya ait bulgu ve yorumlar bulunmaktadır. Dördüncü bölümde sonuç, tartışma ve öneri kısımları yer almaktadır. Bu bölümde çalışmayla ilgili sonuçlara ulaşıp önerilerde bulunulmuştur. Tartışma bölümünde alanla ilgili yazılmış tezlerden örnekler verilerek çalışmayla karşılaştırması yapılmıştır.

Bu tezin her aşamasında bana yardımcı olan yol gösteren tez danışmanım kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Rezan KARAKAŞ'a teşekkür eder saygılarımı sunarım. Tez yazım sürecinde sorularımı içtenlikle cevaplayan Sayın Almıla Aydın'a teşekkürlerimi sunarım. Her çalışmamda beni destekleyen, yanımda olan ve her zaman bana yardımcı olan dostum Rıdvan SEVER'e; beni hep yüreklendiren, destekleyen ve katkılarını sunan dostum Serhat KAYA'ya; yaptığım her çalışmayı destekleyen, güvenlerini esirgemeyen üniversiteden dostlarım Vedat CAN ve Vahap DEMİR'e; beni büyüten ve bu günlere gelmemi sağlayan anneme ve babama sonsuz teşekkür ederim. Tez yazımında beni destekleyen, yardımcı olan, en büyük destekçim sevgili eşim Vildan YAŞAR'a şükranlarımı sunarım. Tezi yazmaya başladığımda dünyaya gelen canım oğlum Ali'ye sevgilerimle...

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi ve sınırlılıkları açıklanmıştır.

I. PROBLEM DURUMU

Çocuk edebiyatı, çocuklara ana dilinin zenginliklerini sunmada önemli bir yere sahiptir. Çocuklar, yaş seviyesine göre farklı edebiyat eserleriyle buluşturulmalıdır. Nitelikli edebiyat eserlerinin, çocukların okuma kültürüne etkisi olumlu yönde olacaktır.

İnsanlar, içinde yaşadığı dönemin değerlerinden etkilenerek ona göre davranış eğilimi gösterirler. Kişinin çocukluk döneminde edindiği değerler, tüm yaşamını etkiler.

İnsan yaşayarak deneyim kazanır. Çocuk, gördüklerini anlamlandırarak zihnini doldurur. Bu sebeple olumlu davranışın kazandırılması, çocuğun geleceğine yön verecektir. Edebiyat vasıtasıyla çocuğun yaşamına dokunmak önemli bir etkiye sahiptir.

Değerlerin toplum tarafından benimsenmesi, gelecek nesillere aktarılması uygar toplumların günümüzde üstünde durduğu konuların başında gelmektedir. Öğretim programlarında sıkça rastlanan değer vurgusu bunu kanıtlamaktadır. Okulda değerler belli bir program dâhilinde aktarılmaktadır. Bunun yanında örtük şekilde edinilen değerler de öğrencileri etkilemektedir. Tüm bu değer aktarımları toplumdaki geleneklerle ve normlarla birleşince bireyi etkileme ve davranışları değiştirme gücüne sahip olmaktadır.

İyi bir insan olma; ailelerin, okulların ve devletlerin ortak idealidir. İyi insan yetiştirmek, çocuklara güzel ve örnek davranışlar kazandırmakla mümkündür. Ailede başlayan değer eğitimi, okullarda daha sistematik hale gelmektedir. İlkokulda etkinlikler yoluyla doğrudan verilen değerler, ortaokul döneminde edebi eserler vasıtasıyla aktarılmaya başlanır.

Her toplum değer yargılarını gelecek nesillere aktarırken edebi eserlerden yararlanmaktadır. Toplumlar değerlerini aktarabildikleri takdirde varlıklarını devam ettirebilmektedir. Her toplumun değer anlayışı farklılık göstermektedir. Evrensel değerlerin yanı sıra her ulusun yapısına özgü değerler de bulunmaktadır. Toplumun çoğunluğu tarafından benimsenen değerler ortak kültürü oluşturmaktadır.

“Edebi eserler vasıtasıyla aile, sevgi, saygı, adalet ve dürüstlük gibi değerler verilmeye çalışılmaktadır” (Aytaş ve Yalçın, 2011: 162). Çocuk edebiyatının etkisi günümüzde her geçen gün daha da artmaktadır. Çocuk edebiyatı eserlerinin incelenmesi, değerlerinin tespit edilmesi, nitelikli eserlerin bulunması, edebiyatın gelişmesinde ve çocukların kitaplarla buluşturulmasında etkilidir.

Çocuk edebiyatı bazı nitelikleri taşıması gerekir. Bu nitelikler, dış ve iç yapı özellikleri açısından çocuğun yaş seviyesine, gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Temel nitelikleri barındıran eserlerin hangi değerleri aktardığı da önemlidir. Milli Eğitim Bakanlığı 2017’de yenilediği programda 10 kök değerden bahsetmiştir. 10 kök değer içinde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, saygı sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik yer alır.

Çocuk edebiyatı; alan yazınında bir çok araştırmacı ve eğitimci tarafından ele alınmış, araştırma konusu yapılmıştır. Çocuk edebiyatının günümüzde ayrı bir alan olarak incelenmesinde bu araştırmaların etkisi çoktur. Son zamanlarda çocuk edebiyatı ile ilgili araştırmalarda artış olmuştur. Araştırmalar çalışma yapmak isteyenlere fayda sağlamıştır. Çocuk edebiyatı ile ilgili son dönemde yapılan çalışmalar incelendiğinde, birçok çocuk edebiyatı yazarının eserlerinin bilimsel çalışmalara konu olduğu görülür. Çocuk edebiyatı eserleri temel nitelikler ve değerler eğitimi açısından sıklıkla ele alınmaktadır. Değerler eğitimi açısından yazarların eserlerini incelemek isteyen kişilere şu kaynaklar yardımcı olacaktır. Kalfa (2020), Başar (2019), Akıncı (2019), Şahin (2019), Kaya (2021), Günay (2019), Kasap (2019). Bazı yazarların eserleri de tam olarak ele alınıp incelenmemiştir. Almıla Aydın’ın eserleri çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından Bilgen (2021) tarafından ele alınmıştır. Ancak Almıla Aydın’ın eserleri, değerler eğitimi açısından ele alınmadığından üzerinde çalışma yapma ihtiyacı duyulmuştur.

Araştırmamızın çıkış noktasını Almıla Aydın’ın çocuk romanları oluşturur. Almıla Aydın’ın çocuk romanlarındaki değerlerin incelenmesi bu alandaki eksikliğin giderilmesi, çocuk edebiyatı ile ilgili benzer akademik çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

II. PROBLEM CÜMLESİ

Bu araştırmada, “Almıla Aydın’ın çocuk romanlarında hangi değerler aktarıldı, bu değerler yazarın eserlerinde nasıl işlendi?” problem cümlesine cevap bulunmaya çalışılacaktır.

Alt Problemler

Almıla Aydın’ın seçilen eserlerinde işlenen değerler nelerdir?

Almıla Aydın’ın seçilen eserlerinde işlenen değerler ne sıklıkta ele alınmıştır?

Almıla Aydın’ın eserleri değerler eğitiminde kullanılmaya uygun kitaplar mıdır?

Almıla Aydın’ın çocuk edebiyatındaki yeri ve önemi nedir?

III. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı son dönem çocuk edebiyatı yazarlarından Almıla Aydın’ın eserlerinde işlenen değerleri tespit etmektir. Bu çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2017’de Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında belirlenen 10 kök değere Almıla Aydın’ın ne kadar yer verdiğini belirlemek amaçlanmıştır. Almıla Aydın’ın eserlerinin, değerler eğitimi açısından nasıl kullanılabileceği belirlenmek istenmiştir.

IV. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çocukların hangi değerlere göre yetiştirildiği üzerinde durulması gereken konuların başında gelmektedir. Çocuklar için yazılmış nitelikli edebiyat eserlerinin tespiti önemlidir. Son zamanlarda edebi eserlerin değerleri nasıl aktardığı üzerinde durulmaktadır. Edebi eserlerde değerlerin işlenmesi bilimsel araştırmalara konu olmaktadır. Değerlerin hangi ölçütlere göre işlendiği bilimsel yöntemlerle değerlendirilmelidir. İncelenen eserler yorumlanmalı verilen değerler tespit edilmelidir. Uzmanlara, öğretmenlere ve ailelere kitaplar ve aktarılan değerler hakkında bilgi verilmelidir.

Okuma çağına gelen çocuklara kitap okuma sevgisinin kazandırılması gerekmektedir. Nitelikli çocuk kitaplarıyla buluşturulan çocuklar, evrensel ve insani değerler kazandırılmalıdır.

Çocuk edebiyatı alanında eserleri bulunan Almıla Aydın'ın kitaplarının temel niteliklere sahip olduğunu Bilgen (2021) ortaya koymuştur. Çalışmamız, Almıla Aydın'ın çocuk romanlarında MEB'in belirlediği değerleri ne kadar aktardığı inceleme konusu olacaktır. Almıla Aydın'ın eserlerinin değerler eğitimi açısından ele alınmamış olması bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Böylece Almıla Aydın'ın çocuk romanlarını inceleyecek olanlar, değerler eğitimi hakkında bilgi sahibi olacaktır. Çalışmamızın uzmanlara, eğitimcilere, ailelere ve öğrencilere yol göstereceği, kaynak oluşturacağı öngörülmektedir.

V. SINIRLILIK

Araştırmamız, Almıla Aydın'a ait çocuk romanlarını ele aldığından yazarın diğer eserleri çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu araştırma, Almıla Aydın'ın on çocuk romanı ile sınırlı tutulmuştur.

Esrarengiz Kelimeler : (2020). İstanbul: Altın Kitaplar.

Malikânedeki Yabancı : (2021). İstanbul: Altın Kitaplar.

Kadim Şehrin Şifreleri : (2019). İstanbul: Altın Kitaplar.

Tapınaktaki Sır : (2016). İstanbul: Altın Kitaplar.

Safir Taşlı Maske : (2017). İstanbul: Altın Kitaplar.

Macera Peşinde : (2021). İstanbul: Altın Kitaplar.

Palmiye Sokak No. 5 : (2016). İstanbul: Altın Kitaplar.

Eski Evin Kiracıları : (2019). İstanbul: Altın Kitaplar.

Saklı Hazine : (2020). İstanbul: Altın Kitaplar.

Elmas Broş : (2019). İstanbul: Altın Kitaplar.

Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2017'de Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında belirlediği 10 kök değer içinde yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk, vatanseverlik yardımseverlik değerleri ile sınırlı tutulmuştur.

VI. VARSAYIM

1. Eserlerin noktalama ve yazım açısından doğru olduğu kabul edilmiştir. Alıntılar eserden olduğu gibi aktarılmıştır.

2. Kitaplarda bulunacak değerlerin eğitim programlarında geçen değerlerle uyuştđu varsayılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde üzerinde durulan kavramlar açıklanmıştır.

1.1. ÇOCUK EDEBİYATI

Çocuk, Türkçe Sözlük'te (2011: 556) “Küçük yaştaki erkek veya kız, bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak” olarak tanımlanmaktadır. Kaynaklarda ergenlik dönemine kadar her insanın çocuk olduğu geçmektedir. “Doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan 0-15 yaş grubundaki küçük insan” da bir başka tanım olarak karşımıza çıkmaktadır.(Şimşek, 2005: 13).

Ülkemizde reşit olma yani kendi iradesiyle karar alabilme yaşı on sekiz olarak geçmektedir. Çocuk tanımı, uluslararası alanda Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde erken yaşta reşit olma durumu hariç on sekiz yaşına kadar her insanı çocuk saymaktadır.

İnsan hayatı boyunca farklı gelişim dönemlerinden geçer. Bunun en önemli olanı çocukluk dönemidir. Bu dönemi gelişim özelliklerine uygun olarak geçiren çocuklar, bir sonraki döneme daha rahat geçebilmektedir. Çocukları nitelikli metinler ile karşılaştırma ihtiyacı çocuk edebiyatını ortaya çıkarmıştır. “Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır” (Şirin, 2007: 16).

Çocuk edebiyatı barındırdığı tüm özellikler açısından bütünlük taşıması gerekmektedir. Çocuk edebiyatının çocuğa her yönüyle hitap eden bir yanı olması gerekir. “İyi bir çocuk edebiyatının yalnızca eğitici ve öğretici olması, ahlaki değer yargılarını içermesi yeterli değildir; aynı zamanda onun edebi değer taşımasına, estetik

zevk ve düşünce içerisinde kaleme alınmasına ihtiyaç vardır” (Yalçın ve Aytas, 2008: 16-17).

Çocuğa okutulacak eserler çocuğun dikkatini çekebilmelidir. Bu hususta çocuğun hayal dünyasını geliştiren, çocuğa farklı dünyalar sunan eserler tercih edilmelidir. Aksi halde çocuk bildiği şeyleri okumak istemez. “Nitelikli edebiyat ürünleri, çocuğun dünyasına zenginlik katar, güzellik duygusunu ve edebi zevkini geliştirir” (Şirin, 2007: 21).

Çocuğun ilgi istek ve ihtiyaçlarına uygun eserler seçilmesi çocuğun okuma kültürüne katkı sağlayacaktır. Çocuk edebiyatı eserleri çocuklara örtük bir şekilde dersler verirken çocuğu düşündürebilmelidir. Böylece çocuk kendi beğenisinin ve tercihlerinin farkına varacaktır. Çocuk edebiyatı, çocukların eğitimine katkı sağlamalıdır. Şimşek’e göre (2005) çocuk edebiyatı; içeriğinin doğrudan ya da dolaylı olarak eğitici ve öğretici olması, aynı zamanda ulus sevgisi, kahramanlık, dürüstlük, yardımseverlik, çalışkanlık gibi temalarla birlikte sevgi, saygı, özveri gibi kültürel değerleri içeriğinde bulundurması gerekir.

1.2. DÜNYADA ÇOCUK EDEBİYATININ TARİHİ GELİŞİMİ

Çocuk edebiyatının temeli diğer alanlarda olduğu gibi yazı öncesi dönemde sözlü olarak varlığını sürdürmüştür. Masallar ve ninniler sözlü olarak çocuklara nesiller boyunca anlatılmıştır. Yazının bulunmasıyla birlikte yazılı eserler ortaya çıkmıştır. Bu dönemde çıkan eserler yetişkinler için yazılsa da çocuklara hitap eden özellikler de taşımaktadır.

Çocuk edebiyatı ile ilgili gelişmeler ilk olarak Batı’da 18. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Eserler çocuklara yönelik yazılmamakla birlikte çocuklara hitap edecek niteliktedir. “‘Ezop masalları’, Charles Perrault’ın ‘Kırmızı Başlıklı Kız’, Çizmeli Kedi ‘Külkedisi’, ‘Uyuyan Güzel’ yapıtları basılmıştır. Bu eserlerle birlikte çocukların okuma ihtiyaçlarının karşılanması için başka eserler de basılmıştır” (Yalçın ve Aytas, 2005). “19. yüzyılda başlayan modernleşme hareketleriyle birlikte çocuk ayrı bir varlık olarak kabul edilmiştir” (Şirin, 2007: 33).

“XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İngiltere’de çocuk kitapları konu bakımından çeşitlilik göstermeye, çocuk edebiyatı sahasında eser veren sanatçılar

çoğalmaya başlamıştır. Lewis Carroll'un 'Alice Harikalar Diyarında', Charles Dickens'in 'David Copperfield' ve Rudyard Kipling'in 'Ormanların Çocuğu' adlı eserleri bu döneme aittir" (Arıcı, 2016: 8).

"Fransa'da La Fontaine'nin fablları ve Fenelon'un XIV. Louis'in oğlu için yazdığı 'Telemaque' okunur. Ancak Charles Perrault'nun klasik peri masalları ile dilde sadeleşmeye gidildiği ve Fransa'da çocuk edebiyatının başladığı söylenmektedir" (Oğuzkan, 1987: 27). "Fransa'da Charles Perrault çocuk kitapları ile ünlenmiştir. Bu yazar halk masallarını derleyip toparlayarak Kaz Ana'nın Öyküleri'ni (1697) kaleme almıştır. Bu eser Fransız çocuklarının ilk kitaplarını meydana getirmiştir" (Yalçın ve Aytaş, 2005). Uludağ'a (2009) göre 19. yüzyılda Fransa'da Jules Verne'in eserleri "Aya Seyahat", "Denizler Altında Yirmi Bin Fersah", "Seksen Günde Devriâlem" çocukların ve yetişkinlerin dikkatini çekmiştir. "Macera konusunun yaratıcı kalemi Jules Verne'nin hayal gücünün sınırlarını zorlayan eserleri büyük ilgi görmüştür" (Toz, 2010: 229-232). Fransa'da Jean Jacques Rousseau çocuğu ve çocuğun dünyasını anlamak için "Emile" adlı eseri yazmıştır. Bu yapıt günümüzde de çocuk edebiyatı alanında başvurulmuş eserlerin başında gelmektedir. 20. yüzyılda Antoine de Saint Exupery'in yazdığı "Küçük Prens" isimli eser günümüzde de en çok okunan eser olarak karşımıza çıkmaktadır.

Almanya'da çocuk edebiyatı 18. yüzyılda gelişmeye başlamıştır. Grimm Kardeşler çocuk edebiyatı alanında bilinen ilk kişilerdir. "Bu kardeşler sayesinde çocuk kavramı gerçek anlamda yerini almıştır" (Kıbrıs, 2010: 13). "İtalyan yazar Carlo Collodi'nin Pinokyo'su ise günümüzde de okunmaktadır" (Uludağ, 2009: 778).

İsviçreli yazar Johanna Spyri 'Heidi' adlı eseri dünya genelinde tanınmıştır. Eser çocuk edebiyatı klasikleri arasındaki yerini almıştır. Heidi çocuklar tarafından çok sevilmiş ve çizgi film uyarlaması da keyifle izlenmiştir.

"XIX. yüzyılda çocuk edebiyatında gelişme gösteren ülkelerden birisi de Amerika olmuştur. Dini ve öğretici eserlerin yanında Loise May Alcott, 'Küçük Kadınlar'; Mark Twain, 'Huckelberry' ve 'Tom Sawyer'in Maceraları'; Robert Louise Stevenson, 'Define Adası'; Anna Swell, 'Siyah İnci'; Lewis Carroll, 'Alice Harikalar Diyarında'; Elenor H. Porter, 'Pollyanna' adlı eserleri yazmışlardır. Yüzyılın sonlarına doğru ise çocuk edebiyatına daha romantik bir hava hâkim olmuştur" (Arıcı, 2016: 8).

1.3. TÜRKİYE’DE ÇOCUK EDEBİYATININ TARİHİ GELİŞİMİ

Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişmesi ayrı bir alan olarak tanımlanması Tanzimat Dönemi ile başlamaktadır. Ancak Tanzimat öncesi dönemde, 17 ve 18. yüzyıllarda Nabi’nin oğlu Ebulhayr Mehmet için yazdığı “Hayriye” ve Sünbülzade Vehbi’nin oğlu Lütfi’ye yazdığı “Lütfiye” adlı eserler çocuğu örnek alan, öğretici mesneviler olarak karşımıza çıkar. “Bu eserler doğru, ahlâklı ve erdemli olmayla ilgili öğütler içerir” (Şimşek, 2006: 548). Bu dönemde yazılan eserler çocuk edebiyatı ve eğitimi üzerine yazılmamıştır.

Çocuk edebiyatında gelişmeler Tanzimat Dönemi’nde çeviri eserler ile başlamaktadır. Batı’dan tercüme edilen eserler çocuk edebiyatının hazırlık dönemi olarak nitelendirilir. Şinasi’nin yaptığı La Fontaine çevirileri, Yusuf Kâmil Paşa’nın François de Salignac de la Mothe Fenelon’dan çevirdiği “Telemaque” (Telemak) adlı romanı çocuk edebiyatının temelleri arasında sayılmaktadır. Kayserili Doktor Rüştü’nün yazdığı “Nuhbetü’l-Eftâl” isimli Arapça alfabe kitabının sonunda çocuk hikâyeleri ve fabl çevirileri de çocuk edebiyatının ilkleri arasında bulunmaktadır.

Tanzimat Dönemi’nde çeviriler ile gelişen çocuk edebiyatı 20. yüzyılın başında II. Meşrutiyet ile birlikte orijinal eserler vermeye başlamıştır. “İbrahim Alaaddin Gövsa’nın ‘Çocuk Şiirleri’, Ali Ulvi Elöve’nin ‘Çocuklarımıza Neşideler’i, Tevfik Fikret’in ‘Şermin’i bu önemli yapıtlara örnektir” (Enginün, 1987: 41).

“Recaizâde Mahmut Ekrem’in ‘Tefekkür’ (1886) ve Muallim Naci’nin ‘Ömer’in Çocukluğu’ (1890) adlı eserleri ile aynı dönemde Çaylak Tevfik’in ‘Letâif-i Nasreddîn’ (1880) eseri önem taşımaktadır. Çaylak Tevfik’in bu eseri basılmış ilk Nasreddin Hoca kitabı olarak kabul edilmektedir” (Çelik, 2012: 311). Bu dönemde çeviri yoluyla eserlerin yayınlanması devam etmektedir. “Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet Mithat Efendi, Muallim Naci gibi dönemin önemli yazarları tarafından Fransızcadan dilimize çevrilen manzum eserler ve kendilerine ait fabl türünde bazı şiirler çocuk edebiyatımız için ilk önemli eserlerdendir” (Şirin, 2000: 83). “Eleanor Porter’in yazarı olduğu ‘Polyanna’, 1927 yılında dilimize çevrilir. Jules Verne’in ‘İki Sene Mektep Tatili’ (1931), ‘İnatçı Kahraman Ağa’ (1931), ‘Esrarlı Ada’ (1938) ve ‘Ay Etrafında Seyahat’ (1930)’i Louisa May Alcott’un ‘Küçük Kadınlar’ (1931)’ı bu dönemde çevirileri yapılarak edebiyatımıza kazandırılır” (Şimşek, 2006: 557).

Milli mücadele döneminde çocuk edebiyatına yönelik eserlerde azalma göze çarpmaktadır. “Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ruşen Eşref Günaydın ve Falih Rıfkı Atay çocuklar için bazı eserler vermeye çabalamışlardır” (Baş, 2006: 59).

Cumhuriyet’in ilan edilmesiyle birlikte çocuk eğitimi ulusal bir politika haline getirilerek çocuk edebiyatının gelişmesi sağlanır. 1930’da Mahmut Yesari’nin yazdığı “Bağrıyanık Ömer”, 1937’de Cahide Uçuk’un kaleme aldığı eseri “Türk İkiizleri” Hans Christian Yarışması’nda onur ödülü alır. “Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari, Peyami Safa, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Rakım Çalapala, Kemalettin Tuğcu gibi yazarlar çocuklara yönelik de yazarlar” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 25).

Milli Edebiyat Dönemi’nde Türkçülük akımının etkisiyle milli duygular ve coşku üst seviyeye çıkar. Fuat Köprülü, Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, milli duygular ile şiirler yazar. Ömer Seyfettin de bu dönemde tarihî hikayeler yazarak döneme damgasını vurur.

Kemalettin Tuğcu çocuklar için eserler yazan üretken bir yazardır. Yazar, genellikle fakir, hayatta acı çeken, zorlanan ve başına kötü olaylar gelen kahramanların macerasını ele almıştır. “Kemalettin Tuğcu’nun 300’den fazla romanı arasında en önemlileri şunlardır: Sokak Çocuğu (1955), Ahretlik (1958), Yetim Malı (1959), Ayşecik (1960), Kimsesiz Çocuklar (1963), Serseri Çocuklar (1968), Köyden Gelen Yabancı (1969), Balıkçı Güzeli (1970), Üvey Baba (1971), Köyünü Unutan Adam (1972), Yılanlı Bağ (1975), Yetim Ali (1976), Annesizler (1977), Zavallı Çocuk (1982), Aferin Yaşar (1983)” (Çılgın, 2006: 191).

Gülten Dayıoğlu 1970’li yıllarda yazmaya başlayan çocuk edebiyatımızın en başarılı yazarlarından. Yazarın ilk romanı “Fadiş” çocuklara sabır ve merhamet değerini aktarmıştır. “Gülten Dayıoğlu; Dünya Çocukların Olsa (1981), Işın Çağı Çocukları (1984), Parbat Dağı’nın Esrarı (1989) gibi romanlarında bilim kurgu özelliklerine yer vererek çocuğun hayal gücünün gelişimine önem vermiştir. Romanlar dışında öykü, gezi ve resimli kitaplar da yayımlayan yazar eserlerinde bilim ve aklın doğrultusunda çözüm yolları sunmakta ve çocuklara çağdaş bir anlatı sunmaktadır” (Çılgın, 2005: 45).

“Türkiye’de önemli şairlerden birisi olan Orhan Veli Kanık La Fontaine içerisinde yer alan kırk dokuz fablı nazım haline çevirmiştir. Bununla birlikte yetmiş iki tane Nasrettin Hoca fıkrasını da manzum şeklinde ele alarak yazmıştır” (Kıbrıs, 2010: 17).

1970’li yıllarda Sezgin Burak’ın “Tarkan” adlı çocuk romanı önemli eserlerdendir. “1974 yılında yazar Can Göknil okul öncesine yönelik ilk resimli çocuk kitabı olan Kirpi Masalı eserini yayımlamıştır” (Toz, 2010: 240-242).

Çocuk edebiyatı alanında eserler yazılmaya devam etmektedir. Günümüzde çocuk edebiyatı alanda başarı sağlamış en önemli yazarlar şunlardır: “Yücel Feyzioğlu, Yusuf Dursun, Yavuz Bahadıroğlu, Yalvaç Ural, Üzeyir Gündüz, Ünver Oral, Ülker Köksal, Süleyman Bulut, Sevim Ak, Refik Durbaş, Nur İçöz, Nurdan Damla, Nuran Turan, Muzaffer İzgü, Mustafa Ruhi Şirin, Miyase Sertbarut, Mevlüt Kaplan, Mevlana İdris Zengin, Meltem Bilir Çimen, Mehmet Güler, Mavisel Yener, Koray Avcı Çokman, Hasan Latif Sarıyüce, Hasan Kallımcı, Gülten Dayıoğlu, Gülsüm Cengiz, Erdal Çakıcıoğlu, Birsen Ekim Özen, Bestami Yazgan, Behiç Ak, Aytül Akal, Ayşe Kilimci, Ayla Çınaroğlu, Aydoğan Yavaşlı” (Ungan ve Demir, 2016: 40-65).

Türkiye’de çocuk edebiyatı gelişmekte olan bir alan olarak modern anlayışa uygun eserler vermeye devam etmektedir. Günümüzde çocukların okumasına verilen önemin giderek arttığı gözlemlenmektedir. Çocuklara ve eğitime verilen değerin artmasıyla ebeveynler çocuklarının kitap okumalarını artırmayı planlamaktadır. Bu durum çocuk edebiyatı alanındaki eserlerin sayısında artış sağlamıştır. Çocuk edebiyatı eserlerinin ve yazarlarının sayısında artış olmasına rağmen nitelikli eserlerin azlığı dikkat çekmektedir. Farklı edebi türler yazılırken çocuğa görelilik ilkesine dikkat edilmesi gerekmektedir. Nitelikli edebi eserlerin yazılmasının çocuk edebiyatının gelişimini olumlu etkileyeceği düşünülmektedir.

1.4. ÇOCUK EDEBİYATININ AMACI VE İŞLEVİ

Çocuk edebiyatının en önemli amaçlarından biri çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. “Çocuklara dil bilinci ve duyarlılığı edindirerek edebiyat dünyasının kapısını aralama, okuma istek ve alışkanlığı kazandırma gibi temel işlevleri de göz önüne alındığında, çocuk kitaplarının çocuğun eğitim yaşamında önemli bir

değişken olduğu gerçeği ortaya çıkar” (Sever, 2003: 13). Okuma alışkanlığının kazandırılması ana dil eğitimini de geliştirir. “Çocuk edebiyatı ana dili eğitiminde, çocukların zihin güçlerini geliştirerek; yapıcı, yaratıcı bireyler olmalarını sağlamalıdır” (Güleryüz, 2006: 34). “Çocuğa verilecek metinlerdeki dilin, ana dilin zenginliklerini, imkânlarını yansıtacak yeterlilikte olması gerekir” (Sağır, 2002: 15).

Okul öncesi dönemden başlamak üzere kitaplarla buluşan çocuğun sözcük dağarcığı ve kelime hazinesi genişler. Çocuğun renk ve çizim algıları gelişir. Çocuk edebiyatı, çocuğu duysal ve bilişsel yönden geliştirerek ona estetik zevk kazandırır. Kitaplar çocukları kişilik olarak geliştirerek yaşanmış ya da yaşanabilecek olaylarla ilgili yaşantı oluşturur. Onlara günlük olaylar hakkında deneyim kazandırır. Çocuklar kitaplar aracılığıyla zihinsel becerilerini geliştirir. Kitaplar çocuklara olayları tahmin etme, nesne ve sembolleri tanıma ayırt etme yeterliliği kazandırır. Öğrenciler kitaplar sayesinde kelime dağarcığını zenginleştirerek kavram sayısını artırır.

Çocukların nitelikli eserlerle buluşturulması okuma sevgisini olumlu yönden etkileyecektir. Çocukların ilgi, istek ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak yapılacak kitap tercihi, okuma alışkanlığının gelişmesine katkı sağlayacaktır. Sever (2003), erken yaşlarda oluşturulacak okuma alışkanlığının nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri ile mümkün olacağını belirtmektedir.

Çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarların, çocukların fikir dünyasını tanınması, çocukların hayallerini zenginleştirilmesi, empati kurarak çocukları anlaması ve bu doğrultuda eserler kaleme alması gerekmektedir.

1.5. DEĞERLER EĞİTİMİ

Değer, Türkçe Sözlük'te (2011: 607) “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak tanımlanmaktadır. “Değer hayata bakış açımızı ve amaçlarımızı belirleyen, aldığımız kararları etkileyen, inançlarımızı yansıtan ve prensiplerimizi oluşturan bir tercihtir” (Baloğlu ve Balgalmış, 2005: 22). “Değerler; toplumu oluşturan bireylerin önemli olan ve uzak durulması gereken durumları ve nasıl yaşanması gerektiğini belirten ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlardır” (Kırkkılıç, Sevim, Söylemez, 2015:

283). Akbaş (2008: 10) göre değer: Toplumu oluşturan bireylere nasıl yaşanması gerektiğini gösteren kavramlar bütünüdür.

Değerler; etnik, dini ve kültürel farklılıklardan dolayı her toplumunda değişkenlik göstermektedir. Kültürel farklılıklar toplumların kendine özgü yapısından kaynaklanmaktadır. Bir kültürel özellik farklı toplumlarda aynı anlamlara gelmeyebilir. Bunların yanında tüm insanların sahiplenebileceği evrensel değerler de bulunmaktadır. Evrensel değerler önemsenen ve günlük hayatta en çok karşılaşılan tutumların başında gelmektedir.

Her toplumun milli kültürüne ait değerleri vardır. Kişi kendi kültürel değerlerini yaşantısında göstererek gelecek nesillere aktarır. İnsanlar içinde yaşadığı toplumda değerlere sıkı sıkıya bağlı kalırken aynı değer başka toplumlarda karşılık bulmayabilir. Bundan dolayı her toplumun milli kültürü vardır. Devletler, kendi kültürlerini yaşatabilmek ve aktarabilmek için gerekli çalışmaları yaparlar.

Değer eğitimi okullarda genellikle ders kitapları aracılığıyla aktarılır. “Değerler, ders kitaplarında özellikle Türkçe dersinde metinler aracılığıyla öğrencilere aktarılır. Hikâyelerde yer alan kahramanların yaşadıkları dönem ve tüm karakter özellikleriyle anlatılması, kahramanda ve o dönemde bulunan değerlerin öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlar” (Yazıcı, 2006: 507-508).

1.6. DEĞERLERİN SINIFLANDIRILMASI

1.6.1. Spranger’in Değer Sınıflandırması

Psikolojide değer testini ilk defa 1928 yılında Edward Spranger yapmıştır. Yapmış olduğu değer testinde denekleri kişilik özelliklerine göre sınıflandırmıştır. Deneklerin altı kişilik tipinden birine gireceğini iddia etmiştir. “Spranger, yaptığı çalışma sonucunda herkesin altı temel kişilik tipinden birine gireceğini ifade etmiştir” (Güngör, 1993: 84).

Tablo 1.1. Spranger’e Göre Değer Sınıflandırması

1. Bilimsel Değer	Gerçeği önemsemeyi, bilgiyi, muhakemeyi, eleştirel düşünmeyi içerir. Bilimsel değeri olan insan, deneysel, akılcı
-------------------	---

	ve entelektüeldir.
2. Ekonomik Değer:	Yararlı ve pratik olana önem verilir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiği ifade edilir.
3. Estetik Değer:	Deneyim, tercih ve kabulleri kapsar. Simetri uyum ve forma önem verir. Birey, hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür ve sanatın toplum için zorunlu olduğunu düşünür.
4. Sosyal Değer:	Toplumsal ve bireysel ilişkileri kapsar. Bencil olmama, başkalarını sevme ve onlara yardım etme esastır. En yüksek değer insan sevgisidir.
5. Politik Değer:	Güç, yetkinlik, liderlik vb. değerleri kapsar. Kişisel güç, etki ve şöhret her şeyin üstündedir.
6. Dini Değer:	Dünya ve evren hakkındaki genel değerleri kapsar. Bu değere sahip olan insanlar evreni bir bütün olarak kavrar ve kendini onun bütünlüğüne bağlar.

Spranger bu değerlere bir de ahlaki değerleri eklemiş, dürüstlük, doğruluk, yardımseverlik ve hoşgörülü olma gibi değerlerin ahlaki değerler olduğunu ifade etmiştir” (Güngör, 1998: 70).

1.6.2. Rokeach’ın Değer Sınıflandırması

Rokeach yaptığı değer sınıflandırmasında amaç değer ve amaç değerlere ulaşmada kullanılan araç değerlerden bahseder. “Amaçsal değerler yaşamın amacını, araçsal değerler ise bu amaca ulaşırken takınılan tavırları ifade eder” (Çalışkur ve Aslan, 2013: 81-105). Demirutku (2019) Rokeach’in değer kuramının, davranış ve hedeflerin birbirine tercih edilme durumuna göre değişebileceğinden söz eder. Rokeach değerlerin, kültürün bir ürünü olduğunu ve bir değer sistemi içinde organize olduğu sonucuna varmıştır. Rokeach 1973 yılında yaptığı değer sınıflandırması Tablo 3’de verilmiştir (Güngör 2000: 85).

Tablo 1.2. Rokeach'e Göre Amaç ve Araç Değerler

Amaç Değerler	Araç Değerler
Gerçek Dostluk	Neşe
Olgun Aşk	Hırs
Öz Saygı	Aşk
Mutluluk	Temizlik
İç Uyum	İrade
Eşitlik	Kabiliyet
Özgürlük	Cesaret
Zevk	İncelik
Sosyal Tanınma	Dürüstlük
Bilgelik	Hayal Gücü
Ahret Selameti	Bağımsızlık
Aile Güvenliği	Akıllılık
Ulusal Güvenlik	Açık Fikirlilik
Bir Başarı Anlayışı	Mantıklılık
Estetik	İtaatkârlık
Barış İçinde Bir Dünya	Yardımseverlik
Rahat Bir Yaşam	Sorumluluk
Heyecan Verici Bir Yaşam	Affedicilik

1.6.3. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Rokeach ve Spranger'in değer sınıflandırmasından sonra Schwartz da değerler sınıflandırmasında bulunmuştur. Schwartz değerleri on gruba ayırmıştır. "Güvenlik, uyma, geleneksellik, iyilikseverlik, evrenselcilik, özyönelim, uyarılım, hazcılık, başarı ve güçtür" (Sivrikaya, 2010: 24). "Değer sınıflandırmaları içerisinde son zamanlarda en çok kullanılanı Schwartz'ın değer modelidir" (Demirutku ve Nebi, 2010: 18).

Değerleri “Güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik” başlıkları altında gruplandırmıştır (Kuşdil ve Kağatçıbaş, 2000: 60). Schwartz’ın değerler sınıflandırmasını Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 1.3. Schwartz’a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Değer Grupları	Değerler
Güç (power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntümü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin (muktedir) olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak
Hazcılık (hedonism): Bireysel zevke ve hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılım (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Evrenselcilik (universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum
İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat, alçak gönüllü olma
Geleneksellik (tradition): Kültür ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçak gönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat (dünyevi işlerden el ayak çekmek), mahremiyet

Uyma (confirm): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek
Güvenlik (security): Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak

1.7. KÖK DEĞERLER

Kök değerlerden ilk kez 18 Mayıs 2017 tarihinde Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın yayınladığı “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine” başlığıyla bahsedilmiştir. “Mevcut müfredatları da kapsayan geniş bir literatür taraması yapılmış, disiplin alanlarının her birinde kazanımlarla (eğitim öğretim hedefleriyle) ilişkilendirilerek öğrencilere aktarılması hedeflenen millî, manevî ve evrensel değerler 10 (on) ana başlık altında toplanmış, bu değerlere ilişkin tutum ve davranışlar belirlenmiştir” (MEB, 2017: 7).

MEB 2017 programında on kök değerden, kök değerlerle ilgili tutum ve davranışları belirler; değerlerin amacı ve ruhu olduğunu belirtir. Müfredatta öğrencilere aktarılması amaçlanan on kök değerler şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik (URL-1). MEB, değer eğitiminin ayrı bir müfredat olarak değil; müfredatın bütünleyici bir parçası olarak öğrencilere kazandırılması gerektiğinden söz etmiştir.

2017 programında MEB, değerlerin nasıl kazandırılması ve uygulanması gerektiğinden bahsetmiştir. Programla birlikte değerlerin sadece okul ortamında kalmaması okul-aile iş birliğinin sağlanmasının önemini belirtir.

MEB; öğrencilerin kendilerini güvende hissetmeleri, destekleyici karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan sınıf ortamının sağlanmasını amaçlanmıştır. Programda

değerlerin konularla ilişkilendirilmesi, öğrencilere okul içinde ve dışında pratiğe dönüştürülmesi hedeflenmiştir.

2018 yılında 52 dersin öğretim programı yenilenmiş, yayımlanan öğretim programlarında değerlerimiz adı altında bağımsız bir bölüm yer almıştır. Böylece kök değerler programdaki yerini almıştır.

Tablo 1.4. 2017’de Yenilenen, Talim ve Terbiye Kurulunca Yayımlanan Müfredatta Yer Alan Değerler ve Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar

Kök Değerler	Değerlerle İlgili Bazı Tutum ve Davranışlar
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Öz Denetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

1.8. ÇOCUK EDEBİYATI VE DEĞERLER EĞİTİMİ

Çocuk edebiyatı çocuğun kitaplarla tanışmasından çok önce başlar. Çocuk ile – bilhassa- anne arasında başlayan söz temelli kurulan ilk ilişkide, ninniler aracılığıyla değer eğitimi verilir. Ninnilerde sevgi, saygı, vatanseverlik gibi değerlere çeşitli vurgular yapılır. Sözle veya yazıyla çocuğa anlatılan birçok masalda da bilhassa iyilik teması işlenir. Gerek doğal gerekse yapma masallardaki değerlerin tespitiyle ilgili çeşitli akademik çalışmalar yapılmıştır.

Kavaklı (2019), Mavisel Yener'in incelenen masallarının, değerlerin içselleştirilmesi bakımından önemli bir kaynak teşkil ettiğini ifade etmiştir. Kavaklı, incelenen masallarda en çok rastlanılan değer sevgi değeri olduğunu belirtmiştir. Masallarda yer alan değerlerin değerleri kazandırabilme açısından etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tümen (2018), Naki Tezel'in incelenen masallarının bireysel ve toplumsal değerlerin eğitiminde faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Masallarda en çok işlenen değer Yurt ve Millet Sevgisi olduğu tespit edilmiştir.

İsaoğlu (2022), Oğuz Tansel masallarında en fazla işlenen değer sevgi olduğu tespit edilmiştir. Oğuz Tansel'in Masallar isimli kitabının kök değerler açısından zengin içerikli olduğu görülmüştür.

Gerek sözlü gerekse yazılı çocuk edebiyatı aracılığıyla çocuğun duygu ve hayal dünyasına hitap edilir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı, çocuğun yaşadığı toplumla barışık olmasına ve toplumun beklentilerine yön verebilir.

Çocuk edebiyatı eserlerinin bireye hangi değerleri aktardığı ve nasıl bir katkısının olduğu araştırılması gerekmektedir. Çünkü edebi eserlerin toplumun değer yargılarının oluşmasındaki etkisi büyüktür. "Her edebî eser, muhataplarına bir mesaj verir" (Yalçın ve Aytaş, 2014: 45).

Edebi eserler çocukların duygu, düşünce yapısını ve değer anlayışını etkileme gücüne sahiptir. Bundan dolayı nitelikli edebiyat ürünlerinin seçimi önemlidir. Edebi metinler, konusunu insan yaşamından aldığı için değerler eğitimi bakımından önemli bir yere sahiptir. "Edebiyat eserleri insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda

önemli rol oynarken hem bireysel hayatla hem de toplumsal hayatla ilgili olarak iyiye, güzele ve doğruya yönelme yolunda telkinlerde bulunur ve insanları bunlar doğrultusunda eğitir” (Kavcar, 1982: 6-7). Değerlerin gelecek nesillere ulaştırılmasında edebi eserlerin rolü büyüktür.

Çocuklar, bir masal ya da ninni dinlerken bir roman veya hikâye okurken değerleri içselleştirerek benimser. Çocuklar için yazılan eserler, değerleri ne kadar yansıtırsa gelecek nesillere aktarma rolü o kadar büyük olur. Çocuklar, dinlerken ve okurken elde ettiği değerleri korunacak ve yaşatacaktır.

Son zamanlarda değerler eğitimi konusu üzerinde araştırmacılar çokça durmaktadır. Bundan dolayı birçok araştırmacı değerlerle ilgili araştırmalar yapmıştır. Değerlerin öğrencilere nasıl aktarıldığı ele alınan konuların başında gelmektedir.

Şahin (2019), Sabahattin Ali'nin eserlerinin değerleri aktarma konusunda kaynak olabileceğini belirtmiştir. Sabahattin Ali'nin incelenen eserlerinde toplam 172 (yüz yetmiş iki) değer tespit edilmiştir. Eserlerde en çok sevgi değerinin işlendiği görülmüştür. “Kuyucaklı Yusuf” adlı eserde sevgi değeri çok etkili bir şekilde işlenmiştir. “Kürk Mantolu Madonna” eserindeki Raif Bey'in her şeye rağmen ailesini seçmesi fedakârlık örneği sergilediği görülmektedir.

Günay (2019), Mevlana İdris Zengin'in incelenen eserlerinde karakterlerin çoğu olumlu davranışlar sergilemekte ve iyiyi çağrıştırdığını belirtmektedir. Mevlana İdris Zengin'in incelenen eserlerinde 404 (dört yüz dört) adet değer örneği tespit edilmiştir. Günay: “Bu eserler dünyaya barışın, dostluğun ve sevginin yayılması için dünyanın en masum kalplerini taşıyan canlılara, çocuklara hitap etmektedir” diye açıklamaktadır.

Kalfa (2020), Ümit Kaftancıoğlu'nun kitaplarının değerler açısından zengin olduğunu belirtmiştir. Kaftancıoğlu'nun incelenen eserlerinde en çok iyilikseverlik değerine yer verdiği tespit edilmiştir.

Durmuş (2011), Mevlânâ'nın Mesnevî adlı eserinde işlenen değerlerin çoğunun bugünün insanının da taşıması veya uzak durması gereken temel nitelikler olduğunu açıklamıştır. Durmuş Mesnevi'de “Evrensel ideal insan tipinin hem de iyi bir Müslümanın nasıl olması gerektiğini somutlaştırmıştır” olduğunu belirtmiştir. Mevlânâ,

Mesnevîsinde okuyucusuna maddi ve manevi varlığını Allah'ta eriterek görünen ve görünmeyen mananın ötesindeki hakikati göstermeyi amaçlamıştır.

Çırak (2013), Cengiz Aytmatov romanlarının değerler eğitimi katkısı bakımından zengin bir içeriğe sahip olduğunu belirtmiştir. Cengiz Aytmatov incelenen eserlerinde 810 adet değer örneği tespit edilmiştir. Eserlerde en çok sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

Susar (2015), Dede Korkut Hikâyelerinin değerler eğitiminde kullanılmaya uygun bir eser olduğunu belirtmiştir. Eserde insan sevgisinin en çok işlenen değer olduğu tespit edilmiştir.

Doğaner (2021), Halit Ziya Uşaklıgil'in romanlarının değerler eğitimi açısından son derece zengin olduğunu belirtmiştir. En çok işlenen değer sevgi olduğu görülmüştür.

Bazı efsane ve menkıbeler, toplumsal kuralları ve değerlere vurgu yapan önemli mesajlar verir. Örneğin Karakaş ve Akın'ın yaptığı "Değerler Eğitimi Bağlamında Siirt Menkıbeleri" adlı çalışmada Siirt'te anlatılan menkıbelerde kendini kontrol edebilme, yardımseverlik, geniş görüşlü olmak ve bilgelik gibi önemli değerlere yer verildiği tespit edilmiştir (Karakaş ve Akın, 2018: 87-101). Bir başka örnek de Güven'in yaptığı "Türk Efsanelerinin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi" adlı çalışmada Türk efsanelerinde sevgi, saygı, yardımseverlik, dayanışma, dürüstlük, vatan sevgisi, çalışkanlık, estetik ve sağlıklı olma gibi değerlere yer verildiği görülmüştür (Güven, 2014: 225-246). Kısacası Türk halk edebiyatı içeriğinde yer alan anonim ürünlerde de çocukların istifadesine sunulabilecek bazı değer unsurları görmek mümkündür.

Değerler geçmişten günümüze kadar yazarlar tarafından eserlerinde işlenmiştir. Masal, hikaye, roman ve mesnevi gibi edebi türler vasıtasıyla değerler aktarılmıştır. Yazarlar tarafından en çok iletilmek istenen değer sevgi değeridir. Çocuk edebiyatı yazarları çocuklara değerleri aktarmak için eserlerinde değerleri kahramanlar vasıtasıyla aktarmaktadırlar.

Değer ve edebiyat ilişkisi ayrılmaz bir bütün olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözlü kültürden yazılı kültüre kadarki edebiyat ürünleri insana bir değer aşlamak istemiştir. Bu değerler ortak insani değerler olarak nitelendirilebilir. Bunlardan en çok

tercih edilenin sevgi değeri olması tesadüf değildir. Bundan dolayı sevginin her türü (anne-baba, dost, sevgili, doğa, insan...) eserlere konu olmaktadır. Bu alışmada Almıla Aydın'ın eserleri bu doğrultuda inceleme konusu yapılmıştır.

1.9. DEĞERLERİN ÖZELLİKLERİ

Değerler toplum tarafından benimsenmiş ortak kurallardır. İnsan davranışlarının her biri farklı değer sınıflandırılmasına tabi tutulur. Bunda dolayı her insan davranışının bir nedeni, karar alma ve değerlendirme aşamaları vardır. Bu yüzden değerlerin nasıl özelliklere sahip olduğunun bilinmesi faydalı olacaktır.

YAZICI (2006: 504) değerlerin özelliklerini şöyle belirtmiştir:

1. *Değerler duygularla beraber şekillenen inançlardır. Dolayısıyla tamamen duygulardan arınmış, objektif düşünceler oldukları şöylenemez.*
2. *Bireyin ulaşmak istediği hedefleri ve ulaşırken kullandığı davranışlarla derinden ilişkilidir.*
3. *Özgül eylem ve durumların üzerinde bir konumdadırlar. Her yerde davranışlarımıza rehberlik etmektedirler.*
4. *Değerler seçimlere (davranış, olay, insan vb.) veya bu seçimlerin değiştirilmesine yön veren standartlardır.*
5. *Değerler öncelikleri belirleyen bir sistem içerisinde sahip olukları öneme göre kendi aralarında bir sıraya sahiptir. Değerlerin önceliğinde yapılan tercihler kültürlerin ve bireylerin ayırt edici özelliklerini tanımlar.*
6. *Değerler değişebilir. Farklı olaylar ve ortaya çıkan yeni gereksinimler zamanla değerlerin önceliklerinde değişim yaratabilir.*
7. *Kültür, değerleri değiştirebilir. Farklı kültürlere sahip iki toplum farklı değerler gösterebilir. Bununla birlikte farklı kültürler aynı değerlere de sahip olabilir. Aynı toplum içerisinde aynı kültür çevresinde bile değerler farklılaşabilir. Bir diğer değişken de aynı değere verilen önem derecesidir. Aynı değere sahip toplumlar bu değere farklı derecede önem verebilirler.*

Kale (2007: 313–322) değerler eğitiminde bulunması gereken özellikleri şöyle sıralamıştır:

1. *Bireyleri evrensel (etik) ve kültürel değerlere ve bunların önemine ilişkin bilinçlendirmek,*
2. *Demokratik tutumlarla, hoşgörüyle çok kültürlülüğü ilişkilendirmek,*

3. Tüm değerleri insanın varlık şartları ve olanaklarını geliştirme ölçütüyle değerlendirmek,

4. Etik değerlere ilişkin somut problemlerden hareketle hayatı bilgiye ve/veya bilgiyi hayata dönüştürmek.

1.10. ALMILA AYDIN'IN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

Almila Aydın, 1970'te yılında İstanbul'da doğar. 1992 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden mezun olur. 1992-1996 yılları arasında iki kere Amerika'ya gider. California Üniversitesi'nde İngilizce öğrenimi görmek üzere Amerika'da bulunduğunu belirtmiştir. 1997 yılından itibaren eşi ve kızı ile birlikte İtalya'da yaşamaktadır.

Yazar, okumayı öğrenmeden kitapları eline aldığını ve bir daha kitapları bırakmadığını söylemiştir. Çocukluk hayali olan yazarlığı 2003 yılında gerçekleştirip edebiyat dünyasına adım atmıştır. İtalyancadan Türkçeye yaptığı kitap çevirileri de bulunmaktadır.

Yazar ile 19 Kasım 2022 tarihinde yaptığımız görüşmede Almila Aydın edebiyata dair duygu ve düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

“Edebiyat, insan kültürünün doğasında, temelinde var. Nitelikli edebiyat ürünleri bir duyguyu, düşüncüyü, olayı evrensel kılıyor ve böylece herkes için dokunulabilir, ulaşılabilir hâle geliyor. Bununla birlikte edebiyat sınırsız bir evren, zengin bir dil, derin bir hayal dünyasının kapılarını aralıyor, ben de okuduklarım ve yazdıklarım aracılığıyla bunun bir parçası olmaya çalışıyorum.”

Almila Aydın, çocuk edebiyatı alanında eser vermesinin sebebini şu şekilde açıklar: “Sanıyorum bunun iki nedeni var. İlki biraz bencilce sayılabilecek bir neden; bir yanım hep çocuk kalsın istiyorum. Diğeri ise edebiyatın, ama özellikle çocuk edebiyatının büyülü bir yanı olduğunu ve hiçbir çocuğun bundan mahrum kalmaması gerektiğini düşünüyorum. O yüzden çocukken okumayı sevdiğim türlerde, hayal dünyalarını zenginleştirecek, merak etmelerini sağlayıp öğrenmeye ve bilgilenmeye teşvik edecek kitaplar yazmaya özen gösteriyorum.”

Almila Aydın, kitapların çocuklara sınırsız bir evren sunduğunu ve çocuğa zengin hayal dünyası yarattığını belirtir. Yazar, kitapların çocuklara şu faydaları

sağladığını savunur: kelime haznesini genişletir, dilini zenginleştirir, yazma becerisini geliştirir, bilgi birikimini çoğaltır, konuşurken ve yazarken kendini daha iyi ifade etmesine yardımcı olur. Almıla Aydın, Kitapların bireyin kendini tanımasını sağladığını ifade eder. Yazar, çocuklara kitabı sevdirmeyi amaçladığını belirtir. Bu amacı gerçekleştirmek için “Esrarengiz Kelimeler” kitabında Mert adındaki karaktere kitapları sevdirmeye çalışmıştır. Böylece “Esrarengiz Kelimeler”i okuyacak çocukların kitapları ve edebiyatı sevmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Yazarla görüşmemizin sonunda şunları belirtmiştir: “Dünyaya, hayata, geleceğe umutla bakan biriyim. Bu olumlu bakış açım da yazdıklarımaya yansıyor.”

Radio Trafik’te Bir Yazarın Dilinden programına konuk olan Almıla Aydın Mert Erdoğan’ın sorularını yanıtlamıştır. Youtube üzerinden yayımlanan programda Almıla Aydın yazarlık süreciyle ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur: “Ummadığım bir şekilde İtalya’ya yerleştim. 25 yıldır İtalya’da dağda bir ormanda yaşıyorum. İtalya’ya yerleştikten sonra yazmaya başladım. 2003 yılından beri yazıyorum. İtalyancadan Türkçeye kitap çevirileri yapıyorum. Yazarak, araştırarak mümkün mertebe seyahat ederek vaktimi geçiriyorum. Çocuk kitapları yazmamın iki sebebi var. Birincisi hiç büyümek istemiyorum ya da büyüemediğim için çocuk kitapları yazıyorum. Çocuk kitapları yazmak çocukluk hayalimdi. Bu hayali gerçekleştirmek için çocuk kitapları yazıyorum. Çocuk kitaplarında hayal gücü yetişkin kitaplarına göre daha uçsuz bucaksız. İkincisi de çocuk kitapları sihirli bir dünya, hiçbir çocuğun bundan mahrum kalmasını istemiyorum. Şöyle bir hedefim var: çocuklara kitapların bu büyülü muhteşem dünyasını sevdirmek. Esrarengiz Kelimeler kitabımla çocuklara kitapları ve edebiyatı sevdirmeyi hedefledim.

Çocuk kitapları yazarlarının isimlerinin yazdığı yerde hep kendi ismimi hayal ederdim. Büyüdüğümde yazar olacağım derdim. Gerçek oldu tam da hayal ettiğim şekilde. Tür olarak polisiye, macera ve bilim kurgu türünde okumayı çok seviyorum ve bu türde kitaplar yazıyorum. Kurguyu belirlerken gözümün önünde bir sahne canlanıyor ve bunun üzerine o sahneyi yazmaya başlıyorum. Seyahate çıktığımda gördüğüm yapılar üzerinden kurgular yapıyorum ve maceralar başlatıyorum. Yazarken seçtiğim kelime ve cümlelere çok dikkat ediyorum. Kendimi çocukların yerine koyarak

yazıyorum. Örneğin dokuz yaşında bir çocuk için yazıyorsam dokuz yaşına dönerek yazıyorum. Çocukların hassasiyetine dikkat ederek yazıyorum.

Çocuk kitabı yazmak yetişkin kitapları yazmaktan çok daha zor. Çok daha dikkatli olunması gerekiyor. Çocuklar bizden çok daha ilerdeler çok hızlı düşünüyorlar. Bunun için çocuklara kitabı sevdirmek gerekiyor. Çocuklar kitaplardan hemen sıkılabilir bunun önüne geçmek onlara kitapları sevdirmek durumundayız. Çocukların sürekli gözlemlenmesi gerekiyor. Çocukların ilgi alanları ve sorunlarını dikkate alarak onlardan biri olmanız gerekmektedir. Kitaplar çocuklara yol arkadaşı olarak gibi kimi zaman yol gösteriyor kimi zaman da çözüm üretiyor. Çocuklar kendileri ile özdeşleşecekleri arkadaş olabilecek karakterler arıyor. Çocuklar, günlük hayatta yaşayamayacakları maceraları yaşıyorlar kitaplarda. Çocukların zihinlerini ve hayal güçlerini açmayı istiyorum. Bunun için yazıyorum.

Çocuklar gördüğü şeyi yapıyorlar. Bunun için anne babalardan kitap okumalarını istiyorum. Günde en az 15-20 dakika kitap okuma saatleri oluşturmaları yeterli olur. Her gün yaptıklarında alışkanlık haline gelir” (URL-2, 2022).

Almila Aydın'ın Eserleri

Romanları: Esrarengiz Kelimeler, Malikanedeki Yabancı, Kadim Şehrin Şifreleri

Gezgin Dedektifler Serisi: Eski Evin Kiracıları, Macera Peşinde, Palmiye Sokak No:5, Safir Taşlı Maske. Tapıntaki Sır

Orman Evindeki Sırlar Serisi: Elmas Broş, Saklı Hazine

Öyküleri: Rauf ve 2125'liler Kulübü: Geçmişten Gelen Şövalye, Geleceğin Anahtarı, Zaman Tutsakları

Masalları: Huysuz, Sakar ve Yalnız Baykuş'un İsola'daki Anıları

Huysuz, Sakar ve Yalnız Baykuş'un Letargo'daki Anıları.

Huysuz, Sakar ve Yalnız Baykuş'un Monello İlkokulundaki Anıları

Huysuz, Sakar ve Yalnız Baykuş'un Pigretto'daki Anıları

Korsan Kapkara Baykuş

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu araştırmada Almila Aydın'a ait 10 kitap, MEB'in 2017 yılında yayınladığı 10 kök değer bağlamında incelenmiş; eserlerde hangi değerlerin ne şekilde işendiği, en çok hangi değerlere yer verildiği araştırılmıştır.

Bu bölümde çalışmada kullanılan araştırmanın modeli, seçilen evren, örnekleme, veri toplama araçları ve analiz süreci hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. ARAşTIRMA MODELİ

Almila Aydın'ın seçilen kitaplarında yer alan değerleri bulmayı amaçladığımız bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. "Doküman inceleme, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım ve şimşek, 2018: 189). Araştırmanın verileri içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın örnekleme Almila Aydın'ın ortaokul seviyesine uygun olarak yazdığı çocuk romanlarıdır. Araştırma kapsamında ortaokul seviyesine uygun 10 kitap belirlenmiştir. Seçilen romanlar şunlardır:

Esrarengiz Kelimeler

Malikânedeki Yabancı

Kadim şehrin şifreleri

Tapındaki Sır

Safir Taşlı Maske

Macera Peşinde

Palmiye Sokak No. 5

Eski Evin Kiracıları

Saklı Hazine

Elmas Broş

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veriler toplanırken Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 2017’de yayınlayan müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmasında yer alan 10 kök değer ve bu değerlere bağlı tutum ve davranışlar temel alınarak bir değer listesi oluşturulmuştur.

Öğretim programlarında yer alan “Kök Değerler” şunlardır:

1. Adalet
2. Dostluk
3. Dürüstlük
4. Öz denetim
5. Sabır
6. Saygı
7. Sevgi
8. Sorumluluk
9. Vatanseverlik
10. Yardımseverlik

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Romanlar baştan sona defalarca okunmuş; MEB’in belirlediği kök değerlere göre on roman için ayrı ayrı okuma, not alma, ileti çıkarma, değerlendirme işlemi yapılmıştır. Her değerlendirme ile ilgili sonuçlar ayrı başlık altında toplanmış, değerlerle ilgili iletilerin romanlarda nasıl verildiği ve değerlerin nasıl işlendiği tespit edilmiştir. Ardından yorumlama yapılmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Almila Aydın'ın on çocuk romanında (Esrarengiz Kelimeler, Malikânedeki Yabancı, Kadim Şehrin Şifreleri, Tapınaktaki Sır, Safir Taşlı Maske, Macera Peşinde, Palmiye Sokak No. 5, Eski Evin Kiracıları, Saklı Hazine ve Elmas Broş) tespit edilen kök değerler (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik yardımseverlik) örnekler üzerinden açıklamaları yapılmıştır. On kök değer ve alt tutumları ayrı ayrı açıklanmıştır. Değerlerin daha iyi anlaşılması için ilgili bölümlerin açıklanması yapılmıştır.

3.1. ALMILA AYDIN'IN KİTAPLARINDA YER ALAN KÖK DEĞERLER

3.1.1. Adalet Değeri

Adalet, Türkçe Sözlük'te (2011: 24) “Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk” olarak tanımlanmıştır. “Adalet; doğru, dürüst, müstakim, eşit, dengeli anlamlarını çağrıştıran Arapça “adl” kökünden çıkmış bir kavramdır” (Güriz, 2001: 22).

Adalet kavramı eski uygarlıklardan günümüze varlığını güncelleyerek gelmiştir. İdeal bir düzen için adaletin sağlanması ve toplum tarafından benimseniyor olması önemlidir. Demokratik toplumlarda adaletin sağlam bir yapıda olması gerekmektedir. Anayasal olarak güvence altına alınan adalet kavramı günümüz toplumlarda geçerliliğini sürdürmektedir. Çağdaş toplumlarda adaletin sağlayıcısı olan yargı organları bu işin yürütücüsüdürler.

Adalet denilince aklımıza ilk gelen haktır. Her birey kendi hakkının devlet tarafından garanti altına alınmasını ister. Devletin vatandaşlara, vatandaşın devlete hakkı olduğu gibi bireyin aile içinde ve toplum içinde de belli hakları vardır. Kişiler, hakları ihlal edildiğinde hukuk çerçevesinde yasalar yoluyla haklarını aramaktadırlar. Cezai müeyyidenin olması insan haklarının korunmasını sağlar. Hakkın yerine getiriliyor olması doğrudan adaletin sağlanması demektir. “Her adalet arayışı, bir hak

ihlalinin sonucudur ve adalet ancak hakkın yerine getirilmesi ile sağlanabilir” (Gündoğan, 2005: 82).

Adalet kavramı ile özdeşleşen eşitlik kavramı birbiriyle karıştırılabilir. Adalet ve eşitlik birbiriyle ilişkili olsa da birbirinin aynısı değildir. Bazı durumlarda eşit davranılması adaletin tecelli etmesine engel olabilir. Bundan dolayı adalet eşitliği de kapsayan daha geniş bir kavramdır.

Toplum tarafından benimsenen ahlak anlayışı, dinsel inanışlar ve gelenekler de adalet olgusunu şekillendirmektedir. Evrensel ahlak ve adalet anlayışı toplumu iyileştirebilir, geliştirebilir. Herkes kendi hak ve sorumluluklarını bilip gerçek hayatta bunu uygulayabilirse adaletli bir toplum meydana getirilebilir. Bu bakış açısını kazandırabilmek için ülkemizde 2003’ten bu yana ders programlarına değerler eğitimi eklenmiştir.

Adalet değeri, Türkçe Öğretim Programı’nda “Hak ve Özgürlükler” ana temasına bağlı olarak ele alınmış olup Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programlarında da bu değere yer verilmiştir (MEB, 2006). Adalet değeri 2017 yılında yapılan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında on kök değer arasında yer almış ve “Adil olma, eşit davranma ve paylaşma” alt başlıklarıyla verilmiştir (MEB, 2017).

3.1.1.1. Adil Olma

Adil olma, Türkçe Sözlük’te (2011: 30) “Adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli” olarak tanımlanmıştır. İnsanın adil olmasını, bilgi birikimi ve kültürel seviyesi etkiler. Olaylar ve durumlar karşısında adil olabilme üst bir insani değer olarak kabul edilmektedir.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında, yaz tatilinde bir araya gelen arkadaşlar farklı olaylara şahit olmuşlardır. Çocuklar, orman evine yeni taşınan Laura’nın, evleri teleskopla izlemesinin sebebini merak etmişler. Çocuklar şüpheli davranışlarından dolayı Laura’nın evinin izlenmesi konusunda anlaşırılar. Arkadaşlar oy birliği ile olayın gezi sonrasına bırakılmasını kararlaştırırlar.

“Silvia, ‘Bu konuyu gezi dönüşü konuşsak olmaz mı?’ diye sordu. Silvia için Cenevre gezisi, Laura’nın evindeki yabancından daha ilgi çekiciydi. Oy birliğiyle bu konuyu gezi sonrası konuşmaya karar verdiler” (MP: 69).

“Kadim Şehrin Şifreleri” kitabında Işıl Öğretmen bir yarışmaya başvurur. Işıl Öğretmen, oyunun isminin hazine avı olduğunu açıklar. Yarışma için üç öğrenciye ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrencilerin adları kâğıtlara yazılarak torbaya konur. Torbadan çıkacak ilk üç öğrenci, yarışmaya kabul edilecektir. Işıl Öğretmen, üç öğrencinin adil bir şekilde seçilmelerini sağlamıştır.

“Işıl Öğretmen, ‘Şanslı üçlüyü belirlemek için çekiliş yapacağız.’ Hemen ardından yanında müstahdemle geri döndü. ‘Adil bir seçim için çekilişi Beki Efendi yapacak.’ diye bildirdi” (KŞŞ:15).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında Sarp, izin istemeden Mert’in kitabını alır. Sarp gruba katılma şartıyla kitabı verebileceğini söyler. Sarp, Mert ve arkadaşları arasında dostluğa dayanan güçlü bir güvenin olduğunu anlar. Sarp gruba katılmak için kitabı aldığını itiraf eder. Sarp, güveni sağlamak için neler yapabileceğini sorarak kitabı Mert’e uzatır. Sarp’ın hatası Mert, İdil ve Nesli tarafından değerlendirilir. Mert, İdil ve Nesli’ye Sarp ile ilgili fikrini söyler. Mert, Nesli ve İdil Sarp’a soru sorarak gruba alınmasını kabul ederler. Adil bir şekilde sorulan sorulardan sonra Sarp gruba alınır.

“Mert’in yüzüne kurnazca bir gülümseme yerleşmişti. ‘Benim aklıma bir şey geliyor, siz ne dersiniz?’ diye sordu. Ardından düşüncesini kızlarla paylaştı. Sarp onlarla birlikte esrarengiz kitabı çözmek istiyorsa, önce bir sınavdan geçecekti. Mert’in düşüncesi oy birliğiyle kabul edildi” (EK: 132).

“Malikânedeki Yabancı” kitabında, okulu gezmek için giden öğrencilerin çantalarına bir not konulur. Tüm notlar birleştirilerek bir sonuca ulaşmaları istenir. İdil’in çantasına da bir not konulur. Ancak İdil okulun eski öğrencisi olduğunu belirterek bu notun Sarp’ın hakkı olduğunu söyleyerek adil davranış sergiler.

“Sadece Sarp’ın eli boştu ve oldukça endişeli görünüyordu. İdil Tamamlanmamış Hikayeler’in arasından çıkan kâğıdı Sarp’a uzattı. ‘Bu senin!’ Sarp da dahil hepsi şaşkınlıkla kıza baktılar. İdil ise kendinden oldukça emin görünüyordu. ‘Dünkü tur aslında sadece okula ilk kez kabul edilenler içindi. Bilge Öğretmen beni kırmayıp aranızda kattı. Demek istediğim, şifreleri hazırlayıp çantalarımıza bırakan her kimse, hesaba katmadığı ya da oyuna dahil etmediği Sarp değil, bendim. O kişinin hangi

çantanın kime ait olduğunu bildiğini sanmam. Beş cümleye altı çanta!’ İdil birine haksızlık yapmayı kesinlikle istemezdi. Hele tura katıldığı için bile içten içe huzursuz olmuşken!” (MY: 39).

3.1.1. 2. Paylaşma

Adil olma, eşit davranma ve paylaşma adaletle ilgili kavramlardır. Elindekini paylaşabilmek insani bir erdemdir. Gelir dağılımının adaletli olmadığı dünyamızda çocuklarımıza paylaşabilmeyi öğretmek değerlerin en güzelidir. Paylaştıklarımızla adalete biraz da olsa katkı sağlayabilmek önemli bir insani değerdir.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Tapınaktaki Sır” kitabında Silvia ; çatı katındaki oyuncaklarını, oyuncacı olmayan çocuklara vermek ister. Silvia , Aslı ve Aylin’i çağırarak birlikte oyuncakları çatı katından indirip, yıkayıp temizlerler. Çocuklar oyuncakları türlerine göre paketleyip hazırlarlar. Silvia annesinin gönüllü olarak çalıştığı yardım kuruluşlarına oyuncakları vererek oyuncacı olmayan çocuklara yardım eder. Silvia oyuncaklarını ihtiyacı olan çocuklar ile paylaşarak örnek davranış sergiler.

Aylin, kendini sandalyelere birine atarak, Silvia ’ya baktı. ‘Eee... şimdi söyle bakalım! Bize bu kutuları niye taşıttın?’ Silvia gözleri ışıldayarak, ‘Oyuncağı olmayan çocuklar için.’ dedi” (TS:10).

Eserde, Silvia kimsesiz çocukların kendisi kadar mutlu olmadığını söyler. Silvia kimsesiz çocuklarla oyuncaklarını paylaşarak çocukların mutlu olacağını düşünür.

“Artık hiçbiriyle oynamıyorum. O zaman anneme hak verdim. Onlarla oynayarak mutlu olma sırası şimdi, benim kadar şanslı olmayan diğer çocuklarda” (TS: 11).

Eserde, Silvia’nın arkadaşı Aylin paylaşmanın güzel bir duygu olduğunu belirtir. İki arkadaşın güzel davranışları kimsesiz çocukların oyuncaklarla buluşmasını sağlar.

“Aylin, ‘Sahip olduklarımızı başkalarıyla paylaşmak güzel bir duygu.’ dedi” (TS: 14).

Tablo 3.1. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Adalet Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları ve Sayfa Numaraları

Eserin Adı	Adil Olma	Paylaşma
EK	132	-
MY	39	-
KŞŞ	15	-
TS	-	10, 11, 14
STM	-	-
MP	69	-
PSN	-	-
EKK	-	-
SH	-	-
EB	-	-

Tablo 3.1’de Almıla Aydın’ın eserlerinde yedi adalet değerine rastlandığı görülmüştür. Adalet alt değeri ile ilgili dört adil olma ve üç paylaşma değeri tespit edilmiştir. Eşit davranma değerine ait bulgulara hiçbir kitapta rastlanmamıştır. Adil olma değeri “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikânedeki Yabancı”, “Kadim Şehrin Şifreleri” ve “Macera Peşinde” kitaplarında, paylaşma değeri sadece “Tapıntaki Sır” kitabında görülmüştür. Adalet değerinin “Palmiye Sokak No. 5”, “Eski Evin Kiracıları”, “Saklı Hazine” ve “Elmas Broş eserlerinde işlenmediği tespit edilmiştir. En çok işlenen alt değerin “adil olma” değeri olduğu ortaya konmuştur. Adalet değeri en çok “Tapıntaki Sır” kitabında işlenmiştir.

3.1.2. Dostluk Değeri

Dostluk, insanın kendisine yakın olanı aramasıdır. İyiliği paylaşma isteğinden doğan dostluk, bir başka birini kendine yakın görmektir. İnsan yapısı gereği iyi olma eğilimindedir. İyilik içten gelen samimiyetin yansımasıdır. Bundan dolayı yapılan iyiliğin dostluğa dönüşmesi gayet tabiidir. Montaigne denemesinde dostluk ve iyilik arasındaki bağı şöyle açıklar: “Gerçek dostluğun ne olduğunu bilirim; bildiğim için de

dostumu kendime çekmekten çok, kendimi ona veririm. Ona iyilik etmeyi, onun bana iyilik etmesinden daha çok istemekle kalmam; kendine her edeceği iyiliğin bana da, iyilik olmasını isterim. Bana en büyük iyiliği kendi iyi olduğu zaman yapmış olur” (Montaigne, 2004: 76).

Sosyal bir varlık olan insan yapısı gereği başka insanlara ihtiyaç duyar. İnsan, bu özelliğinden dolayı arayış içindedir. Bireyin aileyle başlayan sosyalleşme süreci bir zaman sonra başka insanlarla tanışmasıyla çevresi genişler. Çocuklar, çevresinde ve okulda geçirdiği zaman içerisinde kendisine yakın bulduğu kişileri seçip arkadaşlık kurarlar. Gelişen dostluk duygusu paylaştıkça, fedakârlık yaptıkça çocuğa huzur vermeye başlar. Arkadaş edinen birey, kendisine yakın bulduğu kişiyi dost edinir. “Dost insanın ikinci kendisidir” (Cicero, 1998: 84). Aristoteles; gerçek bir arkadaş iki gövdede yaşayan bir ruhtur, demektedir. Bana arkadaşını söyle senin kim olduğunu söyleyeyim, atasözü de gerçek dostlukların önemini vurgular.

Gerçek arkadaşlık unutulmayacak kadar güzeldir. Her insanın hayatında unutamadığı bir dostu olmuştur. Değer verdiğimiz insanda dostluk duygusunu yaşarız. Dost, her anımızda yanımızda olan kişidir. Dostluk, arkadaşlık gibi kavramlar insanların nadiren karşılaşılabileceği duygulardır. Günümüzde sosyal hayatın değişmesiyle birlikte dostluk kavramının da değiştiğini görmekteyiz.

Çocukların okula başlamadan önce akranlarıyla oynamaları arkadaşlık duygusunun gelişmesi için çok önemli bir dönemdir. Arkadaşlarıyla oynayan çocuk; paylaşmayı, güven duymayı ve yardımlaşmayı öğrenecektir. Dostluk için vazgeçilmez olan bu kavramlar çocuğu sosyal bir birey yapacaktır. Okulda öğretmenler öncülüğünde dostluk duygusunun güzel örneklerle öğrencilere sunulması öğrencilere farkındalık kazandıracaktır.

Dostluk değeri, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında “Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma sadık olma, vefalı olma ve yardımlaşma” alt başlıklarıyla verilmiştir (MEB, 2017).

3.1.2.1. Diğerkâmlık

Diğerkâmlık, Türkçe Sözlük’te (2011:657) “Özgecilik” olarak açıklanmaktadır. Diğerkâmlık; başkalarını düşünme, başka bir kişinin yararına olan bir şey yapma,

bencillik karşıtı olarak da tanımlanmaktadır. Başkasının iyiliği için elinden gelen her şeyi yapmaktır.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında, Aylin’in hiç keyfi yoktur. Silvia arkadaşını güldürmek için elinden gelen her şeyi yapsa da Aylin’i güldürmeyi başaramaz. Silvia vaktinin çoğunu arkadaşı Aylin’i güldürmek için harcamıştır.

“Saatler boyunca arkadaşını güldürmek için uğraşmıştı”(MP: 8).

3.1.2.2. Güven Duyma

İnsanoğlu çevresinde güven duyacağı birine ihtiyaç duymaktadır. Güven duygusunun kazanılması için uzun bir zamana ihtiyaç vardır. Güven üzerine kurulan arkadaşlıklar sağlam olmaktadır. Arkadaşlıkta kurulan güven bağı, kişiyi endişeden uzak tutmaktadır. Bu durum insanın gelişimini ve psikolojisini olumlu etkiler.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Saklı Hazine” kitabında, Batı ve Şans eve yiyecek almaya giderler. Şans, evden gelinceye kadar Güneş’in acıkmasını istemez. Şans, yeni tanıştığı arkadaşı Güneş’e bisküvisini vererek iyilik yapar. Karşılıksız yapılan iyilik güven duygusunun oluşmasını sağlar.

“Güneş, ‘Ben sizi burada bekleyeceğim.’ dedi. Bunun üzerine çantamdan bisküvi torbasını çıkartıp kızın eline tutuşturdum. ‘Bizi beklerken atıştırırsın.’ Birbirimize güven vermek için gülümsedik” (SH: 55).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Safir Taşlı Maske” kitabında Aslı, Marco, Aylin ve Ale maskeyi almak için terk edilmiş tiyatro binasının içine girer. İki adam gelip onları yakalar ve bağlar. Dışarda kalan Silvia arkadaşlarını kurtarmak için Komiser Massimo’yu arar. Marco ve arkadaşları Silvia ’nın onları kurtaracağına inanmaktadır. Arkadaşlar arasındaki güveni ve bağlılığı Marco şöyle dile getirmektedir:

“Silvia bizi kurtarmak için elinden geleni yapacaktır” (STM: 93).

Eserde Aslı, Marco, Aylin ve Ale Silvia ’nın onları kurtaracaklarına dair güvenlerini dile getirir.

“Marco, kız kardeşinin adını duyunca umutla, ‘Yardım çağırdığına eminim.’ diye atıldı” (STM: 99).

“Kadim Şehrin Şifreleri” kitabında Ateş, takip edildiklerinden şüphelenir. Ateş sürekli yer değiştirerek takip edildiklerinden emin olmak ister. Ceren ve Kaan takip edildiklerini fark etmez, sürekli servis değiştirmekten sıkılırlar. Ateş durumu söylemez, arkadaşlarından ona güvenmesini ister. Arkadaşları Ateş’e güvendiklerini belirtir. Üç arkadaş, duraklarda farklı servislere binip istikameti değiştirirse de hâlâ takip edilirler. Böylece Ateş, takip edildiklerini kanıtlar. Eserde, arkadaşlar arasındaki güven bağı anlatılır.

“Bir süre sonra Ateş, ‘Birazdan iniyoruz.’ diye bildirdi. Kaan, ‘Birazdan mı?’ diye şaşkınlıkla sordu. Şehir planını kısmen katlayarak, ‘Biz yaklaşık olarak buradayız, varmamız gereken yer ise şurada.’ diye gösterdi. ‘Yani inmemiz için henüz erken.’ Ateş, ‘Yine de inmemiz gerekiyor. Bana güvenin.’ dedi.” (KŞŞ: 170).

3.1.2.3. Sadık Olma

Sadakat, Türkçe Sözlük’te (2011: 2000) “İçten bağlılık; sağlam güçlü dostluk” olarak açıklanmaktadır. Sadakatin oluştuğu arkadaşlıklarda birbirine karşı güven duyma ve dürüst davranma davranışları yoğun olarak gerçekleşir.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında, yaz tatilinde bir araya gelen arkadaşlar farklı olaylara şahit olurlar. Çocuklar, okula yeni gelen bilgisayar öğretmeni Umberto’nun davranışlarından şüphelenirler; orman evine yeni taşınan Laura’nın evleri teleskopla izlemesinin sebebini merak ederler. Arkadaşlar, Umberto ve Laura’yı takip edip izlemeyi kararlaştırır. Marco bu süreçte arkadaşlarından birbirinden bir şey saklamamasını tembihler. Marco arkadaşlarının birbirlerine sadık olmaları gerektiğini belirtir.

“Bulduğumuz ipuçlarını birbirimizden saklamamız gerekiyor. Bunun için birbirimize söz vermeliyiz!” (MP: 60).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Eski Evin Kiracıları” kitabında yaz okulunda arkadaş olan Aslı, Aylin, Marco, Ale, Silvia, Toku, Yuko ve Andrew; okul dışında da birbirlerini sormaya devam ederler. Her biri farklı bir ülkeye gitseler de e-postalarla iletişimlerini, dostluklarını sürdürürler. Arkadaşlar, bağlantılarını koparmadıkları, her yıl buluşma ortamı sağladıkları için birbirlerine sadık kalırlar.

“Çocuklar neredeyse bir yıla yakın bir süredir görüşmemişlerdi; ama birbirlerine yazdıkları mektuplar sayesinde bağlantılarını sürdürmüşlerdir” (EEK: 14).

Eserde, yaz okulu bitince tüm arkadaşlar birbirleriyle yazışacaklarına irtibatlarını koparmayacaklarına dair sözleşirler.

“Aylin, Aslı, Silvia ve Marco, tüm arkadaşlarına birbirleriyle sürekli yazışarak bağlarını koparmamalarını tembihliyorlardı” (EEK: 143).

3.1.2.4. Vefalı Olma

Vefalı olma, Türkçe Sözlük'te (2011: 2476) “Sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk bağlılığı” olarak tanımlanmaktadır. Dostluk değeri ile ilgili alt değerler birbirleriyle ilinti içindedir. Vefalı insan; hiçbir iyiliği unutmayan, gösterilen saygıya layık olan kişidir.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Saklı Hazine” kitabında Şans, arkadaşı Batı'nın ihtiyaç durumunda ona yardım edeceğini bilir. İki arkadaş arasındaki durum dostluktan kaynaklanan bağlılığa örnek teşkil eder.

“İhtiyaç olduğunda yardıma koşmaktan hiç kaçınmazdı; iyi bir arkadaştı” (SH:10).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında Andrew; kahvaltıda arkadaşları Marco ile Ale'yi beklemesi gerektiğini, arkadaşlarının kendini önemsiz hissetmelerini istemediğini vurgulamıştır. Andrew arkadaşlarına karşı vefalı davranır.

“Andrew, ‘Marco ve Ale’yi beklemeyecek miyiz?’ diye sordu. Arkadaşları gelmeden kahvaltıya başlayarak onları önemsemediğini düşünmelerini istemiyordu” (PSN: 86).

Kitabın ilerleyen bölümlerinde, Andrew'in arkadaşlarına gösterdiği konukseverlik takdirle karşılır. Andrew, arkadaşlarının güzel bir tatil geçirmeleri için elinden gelen tüm fedakârlığı yapar.

“Aylin, ‘O halde Andrew’a teşekkür etmeliyiz. Hem şu yaşadığımız heyecan dolu birkaç gün için hem de göstermiş olduğu eşsiz konukseverlik için.’ deyince hepsi birden alkışlamaya başladı” (PSN: 124).

3.1.2.5. Yardımlaşma

Zorluklarla karşılaşan insanlar başka insanların yardımına ihtiyaç duyabilmektedir. İnsan yapısı gereği her şeyi yapacak kapasitede değildir. Dostluk değerini kavrayan arkadaşlar, dostuna yardım etmekten mutluluk duyar.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Elmas Broş” kitabında Şans, yaz ayında Çörek Hanım’ın yanına gider. Batı, eski bir bisikletini onarıp arkadaşı Şans’a getirir. Arkadaşlar arasındaki bu yardımlaşma sayesinde dostluk bağı daha da sağlamlaşır.

“Sen bisikletinin olmadığını söyleyince garajdan çıkarıp onarmaya karar verdim. Onarım işi tahminimden daha uzun sürdü ve ancak gece yarısı bitti. Sonra da boyadım. Boyası kurur kurumaz da buraya getirdim, işte!”(EB: 42).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında Ale, trenle arkadaşlarının yanına gelir. Arkadaşları Ale’nin yorgun olduğunu görünce ona yardım etmeye çalışırlar. Marco; Ale’nin elindeki valizi, Aylin de sırt çantasını alır.

“Marco arkadaşına sarılarak: ‘Yorgun olmalısın, bu gece iyice dinlenirsin.’ dedi” (MP:14).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Tapınaktaki Sır” kitabında arkadaş grubu, tarihî eser kaçakçılığı yapan kişilerin peşine düşer. Tünelde Marco ayağını burkar ve yürüyemez duruma gelir. Arkadaşlarının yardımıyla Marco ayağa kalkıp hep birlikte tünelden çıkarlar.

“Kızlar önden yürürlerken, Marco da kolunu Ale’nin omzuna attı. Burkulan bileğinin üstüne basamıyordu. Ale, arkadaşına cesaret vermek istercesine, ‘Merak etme! Ben sana destek olurum.’ dedi” (TS:103).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında Bilge Öğretmen, Mert’in kitabındaki şifreleri çözdüğünü ve okulu kazandığını açıklar. Şifrelerin çözümünde Nesli ve Sarp da Mert’e yardım ederler. Bu durumu bilen Bilge Öğretmen, Nesli ve Sarp’ın okula alınması için fırsat verir ve onlara da birer kitap verir. Arkadaşlar yardımlaşarak yeni kitapların da şifrelerini çözerler. Arkadaşlar arasında yardımlaşmanın olması dostluğun sağlandığının göstergesidir.

“Bilge Öğretmen’in sözleri bitince oyun salonu derin bir sessizliğe gömüldü. Mert, İdil, Nesli ve Sarp sorarcasına birbirlerine bakıyorlardı. İlk konuşan Nesli oldu. ‘Hep birlikte hareket edebilir miyiz? Yani Mert’in kitabını çözerken yaptığımız gibi...’ Bilge Öğretmen sanki salonda onlardan başka biri varmışçasına, ‘O halde size bir ipucu vereyim.’ diye fısıldadı. ‘Zaten başka çareniz yok’ (EK: 219).

“Malikânedeki Yabancı” kitabında öğrenciler, şifreleri çözmek için bir araya gelir. Birlikte hareket edip araştırmaya başlarlar. Kitapları paylaşan öğrenciler, cümleleri bulup birleştirirler. Yardımlaşarak şifreleri çözen öğrenciler mutlu bir şekilde evlerine dönerler.

“Hızlanmak için kitapları aralarında paylaştılar. Ancak zaten sayfa sayısı az olan kitapları incelemelerine gerek bile kalmadı. Önce Sarp, ‘Buldum!’ dedi. ardından Narin, ‘İşte burada!’ diye ekledi. İdil’le Nesli de Gulliver’in Gezileri’nin İngilizce baskısından daha ilk sayfasındaki notu hemen görmüşlerdi” (MY: 52).

3.1.2.6. Anlayışlı Olma

Anlayışlı olma, Türkçe Sözlük’te (2011: 131) “Anlayışlı olan, ferasetli, izanlı, zeki, hoşgörülü” şeklinde tanımlanır. Anlayışlı olma, merhametli olma, sevecen olma güzel insani niteliklerdir. Kişinin bu özellikleri kazanmasını eğitim seviyesi ve içinde yaşadığı ortam belirler. Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken onlara anlayışlı olma değerini kazandırmaları önemlidir. Bu değer sayesinde çocuklar hoşgörülü bir şekilde birbirlerini dinleyebilme yetisine sahip olurlar.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Elmas Broş” kitabında Şans, İş Bilen Hanımlar başkanı Şirin Hanım’ın düzenleyeceği toplantıya katılmak ister. Batı istekli görünmese de arkadaşı Şans için toplantıya gitmeyi kabul eder.

“Batı pek hevesli görünmese de, beni kırmamak için, ‘Nasıl istersen!’ dedi. Bunun üzerine gülümsedim. Batı kesinlikle iyi bir arkadaştı” (EB: 66).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında Mert, kütüphanede dolanırken kulaklıkla müzik dinler. İdil, Mert’in omzuna dokunmasıyla Mert irkilir. İki arkadaş arasındaki diyalog karşılıklı anlayışın ve hoşgörünün göstergesidir.

“Halk kütüphanesi o öğleden sonra fazlasıyla sakindi. Mert eve uğramadan, doğruca oraya koşmuştu. Şimdi de masaların arasında kararsızca dolaşırken bir yandan kulaklıkla müzik dinliyordu. Omuzuna birinin dokunduğunu hissedince yerinden sıçradı. Arkasını dönüp İdil’in ağzını oynattığını görünce kulaklıklarını çıkarttı. ‘Sen miydin?’

'Affedersin!' Korkacağını düşünemedim.'

'Önemli değil, dalmışım'' (EK: 178).

3.1.2.7. Dayanışma

“Birlikten kuvvet doğar.” atasözü birlikte hareket etmenin öneminden bahsetmektedir. İnsanlar arasındaki ortak dünya görüşü, içinde yaşanan çevre ve buna benzer değişkenler insanlar arasında dayanışmayı sağlayabilir. Aynı amaç doğrultusunda hareket eden insanların dayanışma sergilemeleri daha kolaydır.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında Aylin’in annesi, çocuklara dayanışma ve birlikte hareket etmenin önemini vurgular. Aylin’in annesi; Londra’da çocukların her yeri gezecek zamanlarının olmadığını, bundan dolayı onlardan anlaşmalarını ve herkesin sadece bir yeri belirleyip hazırlık yapmalarını istemiştir.

“Bir hafta içinde işaretlediğiniz her yeri görmeniz mümkün değil. Bana kalırsa herkes en çok görmek istediği yerlerden birini işaretlesin, eğer zamanınız kalırsa diğer yerlere de gidebilirsiniz” (PSN: 20).

Eserin ilerleyen bölümlerinde Bayan Becky’nin kolyesinin çalınmasından sonra Silvia , ağabeyi ve arkadaşları geç gelince telaşlanır. Aylin ve Aslı arkadaşı Silvia ’ya sarılıp onu teselli eder.

“Hepsi şaşkınlıkla Silvia ’ya bakıyordu. Silvia , ağabeyinin ya da arkadaşlarının başına kötü bir şey gelecek diye her zaman hepsinden daha fazla endişeleniyordu. Aslında haksız da sayılmazdı. Aylin ve Aslı, Silvia ’nın neler hissettiğini anladıklarını göstermek için ona sarıldılar” (PSN: 107).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Tapıntaki Sır” kitabında sarışın kadın, kedisini dükkânda bırakır. Çocuklar kediyi sahiplenir. Kediye isim bulmak için uğraşan Silvia , Aylin, Yuko ve Aslı kedinin ismini kararlaştırırlar. Danışılarak verilen bu karar dostluğun pekişmesini sağlar.

“En sonunda Yuko, ‘Buldum!’ diye bağırdı. ‘Adı Saya olsun. Diğerleri hiç böyle bir isim duymamışlardı. Silvia , ‘Japonca mı?’ diye sordu. Yuko gülererek, ‘Hayır!’ dedi. Hiçbir anlamı yok, sadece isimlerimizin baş harflerini kullandım. ‘Sırasıyla Silvia , Aylin, Yuko ve Aslı...’ Aslı, ‘Harika bir fikir!’ dedi” (TS: 70).

“Kadim Şehrin Şifreleri” kitabında, şifreyi çözmek için gezmek zorunda kalan öğrencilerin paraları azalır. Üç arkadaş Ceren, Kaan ve Ateş paralarını birleştirerek bir taksiye verir ve gidecekleri yere ulaşırlar. Yarışmanın başında rastgele seçilen üç arkadaş, sıkı bir dayanışma içinde yarışmayı kazanmaya kendilerini adanmış olurlar.

“Ceren ‘Keşke bir taksiyle gidebilseydik.’ dedi. Ateş, ‘Hiç fena olmazdı.’ diye onayladı. ‘Hem elimizi çabuk tutmamız lazım; fazlasıyla vakit kaybettik.’ Ardından elini cebine attı. Kaan da arkadaşını taklit etti. Ceren ise cüzdanını karıştırmaya başladı. Böylece yanlarında ne kadar para varsa birleştirdiler” (KŞŞ: 90).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında Mert, şifrelerin içinden çıkamayacağına karar verir. Bu yolda kaybolacağını düşünür. Mert’in arkadaşları İdil ve Nesli ona destek vereceklerini söylerler. Şifreleri birlikte çözmeye başlayan arkadaşlar, dayanışma sergiler.

“İdil, ‘Bence heyecan verici!’ dedi. ‘Hem de çok.’ yerinde duramıyordu. Mert ise düşünceliydi. ‘Senin için öyle elbette, kitapları seviyorsun. Benim için ise umut yok! Yolda kaybolacağım kesin.’ İdil, ‘Mesajda söylenenin tam tersini yapmaya hemen başladın!’ diye çıktı. ‘Vazgeçemezsin. Kitabı sen buldun, sorumluluğu bir bakıma sana ait sayılır. Aslında şanslısın, sana hazır bir...’ durdu boğazını temizliyormuş gibi öksürüp devam etti. ‘Sana yardıma hazır iki kitap kurdu var’ dedi” (EK: 62).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında Sarp, sınıftan arkadaşı Mert’in elindeki kitabı merak etmektedir. Sarp, hangi kitap olduğunu öğrenmek için Mert’i takip eder. Sarp; Nesli, İdil ve Mert arasındaki dayanışmaya şahit olur.

“Sarp, ‘Sizi kütüphanede de gördüm, üçünüz birden şu kitabın başına çöreklenmişsiniz.’ diye devam etti. Bir yandan kaşlarını kaldırarak Mert’in sırt çantasını işaret ediyordu. ‘Nesiniz siz, Üç Silahşörler mi?’ Nesli, ‘Nasıl bildin!’ diye cevabı yapıştırdı. ‘Evet, öyleyiz. Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için!’ dedi” (EK: 105).

Eserin ilerleyen bölümlerinde Mert, şifreden hareketle dondurmacıya gitmeyi önerir. Arkadaşları da Mert’i desteklemek amacıyla dondurmacıya geleceklerini söyler. Birlikte hareket eden arkadaş grubu, başaracaklarına inanırlar.

“Bu durumda bu bilgilendirici toplantıyı sonlandırmayı ve dondurmacıya gitmeyi öneriyorum. Kabul edenler lütfen elini kaldırsın.’ Mert konuşurken öylesine komik görünüyordu ki, arkadaşları kendilerini tutamayıp gülmeye başladılar. Üçü birden ellerini kaldırıp Mert’in önerisini kabul ettiklerini gösterdiler” (EK: 190).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında arkadaşlar, kitabın son bölümünü okuduktan sonra uğuldayan tepe şifresine ulaşırlar. Mert, arkadaşlarına uğuldayan tepe yolunu araştırıp sonra gidip bakmayı önerir. Arkadaşları Mert’in önerisini kabul eder. Arkadaşlar, birbiriyle dayanışma içerisinde olduğundan başarıya ulaşırlar.

“Nesli, ‘Malikane, Uğuldayan Tepe Yolu diye bir yerde yükselip göz kamaştırıyormuş!’ dedi. Mert, ‘Ne dersiniz?’ diye sordu. ‘Bu akşam Uğuldayan Tepe Yolu’nun nerede olduğunu araştırayım. Tabii böyle yer varsa. Yarın da gider bakarız.’ İdil bir yandan not defterini çantasına koyarken, ‘Anlaştık.’ dedi” (EK: 202).

“Malikânedeki Yabancı” kitabında şifreleri birleştiren ekip, dayanışma sergileyerek şifrelerden anlamlı bir paragraf çıkarmayı başarır.

“Nesli, ‘Birlikten kuvvet doğar!’ dedi. Kuzinine neyin çağrışım yaptığını hemen anladığını göstermek istiyordu. Bu defa aynı kitabın farklı baskıları bir araya gelip çözüme ulaşmalarını sağlamıştı. Hatta farklı dillerdeki baskıları!” (MY: 53).

Tablo 3.2. Almıla Aydın’ın Eserlerinde Dostluk Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları

Eserin Adı	Diğerkâmlık	Güven Duyma	Anlayışlı Olma	Dayanışma	Sadık Olma	Vefalı Olma	Yardımlaşma
EK	-	-	178	62, 105, 190, 202	-	-	219
MY	-	-	-	-	-	-	52
KŞŞ	-	170	-	90	-	-	-
TS	-	-	-	70	-	-	103
STM	-	93, 99	-	-	-	-	-
MP	8	-	-	-	60	-	14
PSN	-	-	-	20, 107	-	86, 124	-
EEK	-	-	-	-	14, 143	-	-
SH	-	55	-	-	-	10	-

EB	-	-	66	-	-	-	42
----	---	---	----	---	---	---	----

Tablo 3.2’de Almıla Aydın’ın eserlerinde yirmi yedi dostluk değerine rastlandığı görülmüştür. Dostluk alt değeri ile ilgili bir diğer kamalık, dört güven duyma, iki anlayışlı olma, sekiz dayanışma, üç sadık olma, üç vefalı olma ve beş yardımlaşma değeri değer tespit edilmiştir. Diğer kamalık değeri sadece “Macera Peşinde” kitabında görülmüştür. Güven duyma değeri “Kadim Şehrin Şifreleri”, “Safir Taşlı Maske” ve “Saklı Hazine” eserlerinde tespit edilmiştir. Anlayışlı olma değeri “Esrarengiz Kelimeler” ve “Elmas Broş” eserlerinde rastlanmıştır. Dayanışma değeri “Esrarengiz Kelimeler”, “Kadim Şehrin Şifreleri”, “Tapınaktaki Sır” ve “Palmiye Sokak No. 5” kitaplarında tespit edilmiştir. Sadık olma değeri “Macera Peşinde” ve “Eski Evin Kiracıları”nda; vefalı olma değeri “Palmiye Sokak No. 5” ve “Saklı Hazine” eserlerinde tespit edilmiştir. Yardımlaşma değeri “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikânedeki Yabancı”, “Tapınaktaki Sır”, “Macera Peşinde” ve “Elmas Broş” kitaplarında görülmüştür. En çok işlenen alt değer “dayanışma” değeri olduğu ortaya konmuştur. Dostluk değerinin en çok “Esrarengiz Kelimeler” kitabında geçtiği tespit edilmiştir. Dostluk değerinin tüm eserlerde işlendiği görülmüştür. On kök değer arasında en çok işlenen kök değer dostluktur. Bulgulardan hareketle Almıla Aydın’ın çocuklar arasındaki dostluk ve arkadaşlığa önem verdiği görülür.

3.1.3. Dürüstlük Değeri

Dürüstlük, Türkçe Sözlük’te (2011: 739) “Doğruluk” olarak tanımlanmaktadır. Dürüstlük; ailede, çevrede ve eğitimle edindiğimiz köklü bir değerdir. Sonradan kazanılan bir değerdir. “Dürüstlük kişinin doğuştan getirdiği bir özellik olmadığı için insanlar doğumla birlikte dürüst ya da dürüst olmayan kişi olarak adlandırılmaz” (Güven, 2014: 96). Dürüstlük öğretilebilen değerlerin başında gelmektedir. Ebeveynler, dürüst bir çocuk yetiştirmek için davranışlarına dikkat etmek zorundadır.

İnsanlar arasında güveni sağlamanın koşulu doğruluktur yani dürüst davranmaktır. Her şeyin mayası dürüstlüktür. Kişi yaptığı şeyin ve söylediği sözün arkasında durabilmelidir. Bunun sağlanması kişiyi iradeli ve sağlam kılacaktır. İki yüzlü davranan, davranışları tutarsız olan kişilerin toplum tarafından değer görmesi mümkün değildir. “Dürüstlük, muhataplarımızın yanında veya arkasında aynı tavrı

sergileyebilmektir” (Yılmaz, 2016: 48). Dürüst davranan kişi toplum tarafından mert, doğru ve güvenilir olarak tanınır.

Dürüstlük değeri, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında “Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, etik davranma, güvenilir olma ve sözünde durma” alt başlıklarıyla verilmiştir (MEB, 2017).

3.1.3.1. Açık ve Anlaşılır Olma

Söylediklerimizin açık ve anlaşılır olması karşımızdaki insanın bizi daha iyi anlamasını sağlayacaktır. Duygu ve düşüncelerimizin açık olması, sözlerimizin muhatabı tarafından ek bir yoruma ya da açıklamaya gerek duyulmadan anlaşılmasını sağlar. Sosyal hayatta etkili olmak isteyen bireylerin mesajlarını açık ve anlaşılır bir şekilde ifade etmesi gerekir.

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında Sarp, arkadaşlarından habersiz ipucu aramak için antikacı dükkânına gider. Üç arkadaş, antikacı dükkânına vardığında Sarp’ın haber vermeden dükkâna gittiğini görürler. Mert ve İdil düşüncelerini açık ve anlaşılır bir şekilde Sarp’a iletirler.

“Soruyu cevaplayan Mert oldu. ‘Ne işi olduğunu biliyoruz. Saate bakmaya geldi. Yani ipucu avındaydı.’ Aralarında en sakin görünen İdil’di. Gerçi saçları her zamanki gibi yüzünün yarısını örttüğünden, ifadesi tam olarak anlaşılmıyordu. ‘Sana güvenemezsek, birlikte nasıl çalışabiliriz? Ancak güçlerimiz birleştirip ilerlersek çözümlere ulaşabiliriz’ (EK: 150).

Kitabın devamında Mert, İdil’e destek olur. Mert, Sarp ile ilgili düşüncelerini açık bir şekilde söyler.

“Mert, ‘Eğer bu maceranın bir parçası olarak yetineceksen İdil’in sözlerini dinle derim. Bir de şu ukala tavrını bir kenara bırak. Çünkü hiç çekilmiyorsun.’ Sarp karşılık verip vermemek arasında kararsız kaldı. Kapı dışarı edilmiyor muydu yani? Ne tuhaf tiplerdi bunlar! İki elini havaya kaldırdı. ‘Tamam.’ dedi” (EK: 151).

3.1.3.2. Doğru Sözlü Olma

Doğruluk, Türkçe Sözlük’te (2011: 692) “Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük” olarak açıklanmaktadır. Söz insanın senedir. Söyleyeceğimiz her sözün doğru olması ve dürüstlikle bağdaşması bizi sosyal hayatta daha güvenilir kılacaktır. Yalan söyleyen çıkarları için fikrini değiştiren kişilerin, toplum tarafından dışlanması kolaydır. Öğrencilerin doğruluktan kopmamasında ailenin

ve okulun etkisi olumlu yönde olacaktır. Arkadaşlıklar arasındaki iletişimin özünde dürüstlük yani doğruluk vardır. Dürüstlük üzerine inşa edilen arkadaşlığın sağlam olacağı muhakkaktır.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Saklı Hazine” kitabında Şans, arkadaşı Batı’yı otobüsten indikten sonra çok bekler. Batı arkadaşı Şans’a niçin geç geldiğini anlatır. Batı’nın davranışı, doğru sözlü olma değeriyle ilişkilidir.

“Geciktiğimi biliyorum, ama doktorun işinin bitmesini beklemek zorunda kaldım” (SH: 14).

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Elmas Broş” kitabında İş Bilen Hanımlar başkanı Şirin Hanım, asık suratı ve çıkarıcı davranışlarıyla bilinir. Batı arkadaşı Şans’a, Şirin Hanım’ı sevmediğini söyleyerek dürüst davranır.

“Bu kadını hiç sevmiyorum. Nedense beni korkutuyor” (EB: 43).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında Aylin’in, hiç keyfi yoktur. Silvia , Aylin’e ne düşündüğünü sorsa da Aylin kitap okuduğunu söyler. Bunun üzerine Silvia , Aylin’e doğru sözlü olmasını önerir:

“Kitaba bakıyorum desen daha doğru olacak sanırım” (MP: 7).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında yaz tatilinde bir araya gelen arkadaşlar, farklı olaylara şahit olurlar. Çocuklar, okula yeni gelen bilgisayar öğretmeni Umberto’nun davranışlarından şüphelenirler; orman evine yeni taşınan Laura’nın evleri teleskopla izlemesinin sebebini merak ederler. Arkadaşlar, Umberto ve Laura’yı takip edip izlemeyi kararlaştırır. Marco arkadaşların birbirlerine karşı dürüst olmaları gerektiğini vurgular.

“Bulduğumuz ipuçlarını birbirimizden saklamamız gerekiyor. Bunun için birbirimize söz verelimiz!” (MP: 60).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Tapınaktaki Sır” kitabında Ale, Marco, Aslı, Aylin ve Silvia ; arkadaşları Toku’yu İtalya’nın Como şehrine düğüne davet ederler. Toku, arkadaşlarına düğüne geleceğine dair söz verir.

“Trene kaçırmamak için hızla vedalaştılar. İstasyona gitmek üzere arabaya binmeden önce çocuklar, Toku’yu Como’ya davet ettiler. O ise ilk fırsatta arkadaşlarını ziyaret edeceğine söz verdi. Yaz okuluna katılmasa bile...” (TS: 117).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında Sarp, Mert’in kitabını izinsiz alır. Sarp, gruba katılma şartıyla kitabı verebileceğini söyler. Sarp’ın gruba katılabilmesi için İdil ve Mert’in sorularını doğru cevaplama gerekmektedir. Sarp tüm soruları doğru cevaplar. İdil ve Mert sözlerinin arkasında durarak Sarp’ı gruba dahil ederler.

“Nesli yüzünü buruşturarak kuzinine, ‘Yani yarından itibaren Sarp da aramıza mı katılacak?’ diye sordu. Sarp’ı sevimsiz bulduğunu saklamıyordu. ‘Yoksa kitabı elinden almak için mi öyle söyledin?’ ‘Saçmalama. Tabi ki niyetim onu kandırmak değildi, ama öyle kolayca aramıza katılmasına da izin veremeyiz” (EK: 132).

“Malikânedeki Yabancı” kitabında, Sarp’ın kitabındaki şifreler çözüldükçe okula kabul edilir. Sarp, kitabındaki şifreleri kendisi çözmüş gibi davranmaktadır. Nesli, arkadaşı Sarp’ın yüzüne doğruları söyleyerek dürüst davranır.

“Nesli, ‘Çözdüğün zor şifreler mi?’ diye çocuğun sözünü kesti. ‘Senin kitabındaki son şifreyi çözen Mert oldu. Eğer o olmasaydı okula nasıl girecektin, merak ediyorum. Üstelik çözebileceğimizden umudu artık iyice kesmişken!’ Sarp, arkadaşına etkili cevap vermek istese de bir şey diyemedi. Kabul etmek işine gelmiyordu. Ama Nesli haklıydı” (MY: 12).

3.1.3.3. Güvenilir Olma

Güvenilir olma, Türkçe Sözlük’te (2011: 1012) “Güven duygusu veren, güvenilen, itimatlı” olarak açıklanmaktadır. Kişinin çevresine güven vermesi için tutarlı davranması gerekir. Söylenen sözler ve davranışlar birbiriyle uyduğu ölçüde güvenilir olunur. İnsanların zihninde kişinin güvenilir olduğunu sağlaması kolay değildir. Güven bir defa sağlanmaz, sürekli ve istikrarlı bir şekilde oluşur. Güven duygusu insanı rahatlatır.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında Komiser Massimo, çocukların güvende olmalarını sağlaması için yardımcısı Mitch’i görevlendirir. Ale, arkadaşlarının başına kötü bir şey gelmesin diye nereye giderlerse yerlerini Komiser Massimo’ya söyler. Ale arkadaşlarının onu yanlış anlamalarını istemez. Durumu fark eden Mitch, Ale’nin arkadaşlarının şüphesini giderir.

“Ale’nin hâlini fark eden Mitch, ‘Daha doğrusu, Ale gideceğiniz her yeri Komiser Massimo’ya bildiriyordu, dolayısıyla benim de haberim

oluyordu.’ diyerek Ale’yi rahatlattı. Ale arkadaşlarının bir an için bile olsa kendisi hakkında yanlış şeyler düşünmelerini istemezdi” (PSN: 119).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında Sarp, Mert’ten kitabını izinsiz alır. Sarp, gruba katılma şartıyla kitabı verebileceğini söyler. Arkadaşlar arasında güvenin olduğunu fark eden Sarp, güveni sağlamak için neler yapabileceğini sorarak kitabı Mert’e uzatır.

“Bunun üzerine sarp üçünü de şaşırtarak, ‘Güveninizi kazanmak için ne yapabilirim?’ diye sordu. İdil derin derin nefes aldı. ‘Önce kitabı ver. Sonra da biz seni aramıza alıp almayacağımıza karar veririz.’ Sarp bir an tereddüt etse de hemen ardından çantasından esrarengiz kitapla dergiyi çıkartıp Mert’e uzattı” (EK: 131).

3.1.3.4. Sözünde Durma

Sözünde durma, Türkçe Sözlük’te (2011: 2154) “Verdiği sözü yerine getirmek, verdiği sözden dönmemek, verdiği sözü tutmak” olarak açıklanmaktadır. Eskiler sözünün eridir dedikleri kişinin mutlaka verdiği sözü yerine getireceğine vurgu yapar. Sözünde durmama, güven duygusunu da zedelediği için insanlar arasında sözünde durma eylemi çokça önemsendir. Söz vermek bir tür borçlanmaktır; sözün yerine getirilmesi ise borcun ödenmesidir.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında yaz tatilinde bir araya gelen arkadaşlar, farklı olaylara şahit olurlar. Çocuklar, okula yeni gelen bilgisayar öğretmeni Umberto’nun davranışlarından şüphelenirler; orman evine yeni taşınan Laura’nın evleri teleskopla izlemesinin sebebini merak ederler. Arkadaşlar, Umberto ve Laura’yı takip edip izlemeyi kararlaştırır. Arkadaşlar, tüm bilgileri paylaşmaları konusunda birbirlerine söz verirler. Marco arkadaşların birbirlerine karşı sadık ve dürüst olmaları için söz vermelerini ister.

“Bulduğumuz ipuçlarını birbirimizden saklamamız gerekiyor. Bunun için birbirimize söz vermeliyiz!’ Marco bile, ‘Bundan sonra, önüme çıkan her ipucunu hepimizle paylaşacağıma söz veriyorum.’ dedi.” (MP: 60).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Safir Taşlı” Maske kitabında Silvia , arkadaşlarını kurtarmak için plan yapmaktadır. Karnavalda tanıştığı Madda’ya tüm arkadaşlarını toplayıp oyuna gelmelerini ister. Silvia , arkadaşlarıyla bir tiyatro oyunu sergilediğini ve oyunun ücretsiz olduğunu söyler. Madda arkadaşlarını getireceğine dair

söz verir. Madda, sözünü yerine getirmek için arkadaşlarını toplayıp tiyatro binasına gelir.

“Madda sözünü tutmuştu. Arkadaşlarını toplayıp gelmişti”(STM: 101).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında Sarp, Mert’in kitabını izinsiz alır. Sarp, gruba katılma şartıyla kitabı verebileceğini söyler. Sarp’ın gruba katılabilmesi için İdil ve Mert’in sorularını doğru cevaplaması gerekmektedir. Sarp tüm soruları doğru cevaplar. İdil ve Mert sözlerinin arkasında durarak Sarp’ı gruba dahil eder.

“İdil doğrudan söze girdi. ‘Üçümüzün de soruları olacak. Eğer hepsini doğru cevaplarsan aramıza katılırsın. Ancak cevaplayamazsan bir söz vermen gerekiyor. Bir daha bizi rahatsız etmeyecek ve kitabı çalmaya kalkmayacaksın.”(EK: 135).

Tablo 3.3. Almıla Aydın’ın Eserlerinde Dürüstlük Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları

Eserin Adı	Açık ve Anlaşılır Olma	Doğru Sözlü Olma	Güvenilir Olma	Sözünde Durma
EK	150, 151	132	131	135
MY	-	12	-	-
KŞŞ	-	-	-	-
TS	-	117	-	-
STM	-	-	-	101
MP	-	7, 60	-	60
PSN	-	-	119	-
EEK	-	-	-	-
SH	-	14	-	-
EB	-	43	-	-

Tablo 3.3’te Almıla Aydın’ın eserlerinde on dört dürüstlük değerine rastlandığı görülmüştür. Dürüstlük alt değeri ile ilgili iki açık ve anlaşılır olma, yedi doğru sözlü olma, iki güvenilir olma ve üç sözünde durma değeri tespit edilmiştir. Açık ve anlaşılır

olma değeri “Esrarengiz Kelimeler”de; doğru sözlü olma değeri “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikânedeki Yabancı”, “Tapınaktaki Sır”, “Saklı Hazine” ve “Elmas Broş”ta; güvenilir olma değeri “Esrarengiz Kelimeler” ve “Palmiye Sokak No. 5”te; sözünde durma değeri “Esrarengiz Kelimeler”, “Safir Taşlı Maske” ve “Macera Peşinde” kitaplarında görülmüştür. Dürüstlük değerinin “Kadim Şehrin Şifreleri” ve “Eski Evin Kiracıları” eserlerinde işlenmediği görülmüştür. En çok işlenen alt değer “doğru sözlü olma” değeri olduğu ortaya konmuştur. Almıla Aydın’ın çocuklara doğru sözlü olmanın önemini kavratmak istediği anlaşılmaktadır. Dürüstlük değerinin en çok Esrarengiz Kelimeler kitabında geçtiği tespit edilmiştir.

3.1.4. Öz Denetim Değeri

Öz denetim; bireyin kendini tanıması, davranışlarının farkına varması, davranışlarını kontrol edebilmesi ve davranışlarının sonuçlarını kabul etmesidir. “Öz denetim, kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını değiştirme girişiminde bulunmasıyla meydana gelir” (Muraven ve Baumeister, 2000: 247). Öz denetimi yüksek bireyler, eylemde bulunmaktan kaçınır; davranış eğilimini durdurarak kendine hâkim olmayı başarır.

İnsanlar tecrübe kazandıkça davranışlarını kontrol edebilme becerisi kazanırlar. Yapılan yanlışın sonucunu üstlenebilme, gerektiğinde özür dileme, öz denetim değerinin belirleyici özelliğidir. Hatasını kabul eden bireyin, bir daha o davranışı tekrarlama ihtimali azdır. Bu nedenle öz denetim değerinin okullarda kazandırılması çokça önemlidir. Hatasından ders çıkaran öğrencinin öz denetimi yüksek olur.

Öz denetim değeri, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında “Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu alabilme, öz güven sahibi olma ve gerektiğinde özür dileme” alt başlıklarıyla verilmiştir (MEB, 2017).

3.1.4.1. Davranışlarını Kontrol Etme

Davranışların akılda tasarlanarak eyleme geçirilmesi gerekir. Aksi halde kişi, yaptığı davranıştan pişmanlık duyar. Eskiler, “Bin düşün, bir yap.” derken düşünmenin önemini ve yapılacak davranışın geri dönülemez olduğunu vurgulamıştır. Hata yapan birey, davranışını düzeltmek için dışarıdan dönüt alması gerekir. Bu durumda kişi davranışını kontrol ederek düzeltme yoluna gider.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında Aslı, yaz tatili için arkadaşlarına hediye alır. Marco kendisine ait olmayan paketi açınca Aslı tarafından uyarılır. Marco davranışlarını kontrol ederek hatasını kabullenir.

“Ale'nin paketini açmışsın, seninki burada, bak üzerinde ismin yazıyor” (MP:13).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında Silvia , Aslı'nın davranışını düzeltmesini ister. Silvia , şaka yoluyla Aslı'ya toplum içinde nasıl davranması gerektiğini söyler.

“Aslı, ‘Bana sorarsanız uyumayı tercih ederim.’ diye homurdandı. Bir yandan da ağzını sonuna kadar açmış esniyordu. Silvia , elinin altındaki yastığı Aslı'ya attı. ‘Kimse sana esnerken ağzını kapatman gerektiğini öğretmedi mi?’ diye arkadaşına takıldı” (PSN: 68).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Safir Taşlı Maske” kitabında arkadaşlar, maskenin peşine düşer. Arkadaş grubu, maskeyi terk edilmiş bir tiyatro salonunda görür; bunun üzerine içeriye girip maskeyi almak isterler. Silvia arkadaşlarının davranışlarını kontrol etmesini, başkasına ait bir yere izinsiz girmenin yanlış olduğunu anlatır.

“ Silvia , ‘Hepiniz delirdiniz galiba!’ diye karşı çıktı. ‘Başkasına ait bir yere izinsiz girmeye hakkınız yok’”(STM: 57).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Eski Evin Kiracıları” kitabında Silvia , tanımadığı insanlar hakkında fikir öne sürmenin yanlış olduğunu belirtir.

“Belki de tuhaf olan biziz.’ dedi Silvia . ‘Tanımadığımız insanlar hakkında kendi kendimize saçma sapan fikirlere kapıldık, sadece eski bir evi kiraladıkları için...’”(EEK: 58).

3.1.4.2. Davranışlarının Sorumluluğunu Üstlenme

İnsanların çeşitli bireysel ve toplumsal sorumlulukları vardır. Davranışlarının sonucunu kabullenen yaptıklarıyla yüzleşen birey, daha güçlü bir kişilik kazanır. Bu da kişinin kendine güvenmesinin yolunu açarak sağlam adımlarla yoluna devam etmesini sağlar.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Elmas Broş” kitabında, Şans’ın köpeği Pufi Batı’nın sandviçini yer. Köpeğinin davranışından utanan Şans, Batı’yı evine davet eder ve köpeğinin hatasını düzeltmeye çalışır.

“Yarın bize beş çayına gelmeye ne dersin? Açık hava yüzünden olmalı, yoksa aslında çok uyuşuk bir köpektir” (EB: 16).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında Aylin, yaz tatilinin istedikleri gibi gitmediğini maceranın olmadığını arkadaşlarına söyler. Bu yaz ise tuhaf bir bilgisayar öğretmeni ve teleskopla evleri gözetleyen biri vardır. Ancak bunlarla ilgili tek bir ipucu yoktur. Marco, umutsuz olan arkadaşlarının davranışlarını kontrol etmelerini belirtir.

“Aylin çok haklı! Bu yaz tatili sıkıcı geçiyor, ama bunun nedeni biziz. Elimizde araştırılacak konular varken biz miskin miskin oturuyoruz” (MP: 60).

Eserin ilerleyen bölümlerinde, okulda cep bilgisayarını unutan Ale, Marco ile gece okula giderler. Ale okulun penceresinden içeri girer o sırada içerde olan biri tarafından rehin alınır. Marco arkadaşının durumuna üzülererek hatasını kabul eder.

“Marco, ‘Ale’ye bir şey olursa kendimi asla affetmem!’ dedi çok üzgün görünüyordu. Silvia, ağabeyini avutmak için, ‘Senin suçun değil ki!’ dedi. ‘Gecenin bu saatinde okula gitmek Ale’nin fikriydi.’ Marco içini çekti. ‘Yine de onu vazgeçirebilirdim.’ diye karşı çıktı” (MP:105).

“Malikânedeki Yabancı” kitabında Sarp, okulda arkadaşlarına karşı sürekli ukalalık yapmaktadır. Malikânedeki yaz okuluna yeni gelen Feridun adlı öğrenci, kendini överek tanıtır. Sarp, Feridun’un bu tavırlarını görünce kendi davranışlarının farkına varır. Sarp’ın Mert’e anlattıklarına bakıldığında, davranışlarının sorumluluğunu üstelendiğini görebilmemiz mümkündür.

“Mert tüm dikkatini etrafına vermek istese de, Sarp’ın her zamanki gibi konuşması vardı. Mert’e doğru eğildi ve gözleriyle Feridun’u işaret edip, ‘Benden daha ukala biriyle karşılaşmak ilginç oldu.’ dedi. ‘Kendini yere göğe koyamamak böyle bir şey olsa gerek!’ fısıldamasına rağmen, sesi koridorda beklediğinden yüksek çıkmıştı. Sözlerini yalnızca Mert değil, yanlarında yürüyen Nesli’yle İdil de duymuştu. Nesli, ‘Çok önemli bir tespitte bulundun.’ derken kendini tutamayıp güldü. ‘Yaptığın ukalalıkların farkında olduğumu bilmiyordum” (MY: 12).

3.1.4.3. Öz Güven Sahibi Olma

Öz güven, insanın kendine güven duyması anlamına gelir. Eğitim psikologlarından Erikson çocuklardaki güven gelişiminin ilk bir yılda oluştuğunu söylemektedir. Çocuk, temel güven duygusunu kazandıktan sonra onda kişilik ve kimlik duygusu gelişmeye başlar. Kendini tanımaya başlayan çocuk ebeveynlerin desteğiyle öz güven sahibi biri olarak yetişir.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında bir grup arkadaş, bahçe işleri için Laura Hanım’ın evine gider. Aylin, mola esnasında mutfakta elma tabağının sonradan konulduğunu fark eder. Aylin, evde görmediği bir kişinin olabileceğinden şüphelenir. Aylin fark ettiği bu ayrıntıdan dolayı kendisiyle gurur duyar.

“Aylin defalarca, tabağın orada durduğunu nasıl fark ettiğini anlattı. İçten içe kendisiyle gurur duyuyordu” (MP: 48).

Eserin ilerleyen bölümlerinde, bilgisayar öğretmeni Umberto, Cenevre için iki günlük gezi düzenler. Öğrenciler bu duruma çok sevinir. Okul müdürü, herkes adına bilgisayar öğretmeni Umberto’ya teşekkür eder. Umberto, geziyi ayarladığı için gururlanır.

“Bilgisayar öğretmeni, çocukların alkışları arasında herkesi selamladı. Kendisiyle gurur duyuyordu” (MP: 75).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Eski Evin Kiracıları” kitabında Marco, dedektif olmak istemektedir. Marco, eski eve yeni taşınan kiracılarla ilgili bilgi elde eder, bu bilgileri arkadaşlarıyla paylaşır. Bu yüzden Marco, arkadaşları arasında her zaman ilgiyle dinlenen biri olur. Marco; kendine güvenen, bilgileri sorgulayan ve öz güveni yüksek bir çocuktur.

“Marco ağzından çıkan her kelimenin büyük bir dikkatle dinleniyor olmasından gururlanarak anlatmaya devam etti. ‘Çok fazla merak etmenize gerek yok; çünkü çok yakında adamın oğluyla tanışacaksınız.’ (EEK: 19).

Eserin ilerleyen bölümlerinde Aleks, eski eve taşınan ailenin çocuğudur. Aleks arkadaşı olmayan, sessiz, vaktinin çoğunu kitap okuyarak geçiren bir çocuktur. Aleks;

Marco, Silvia , Aylin ve Aslı ile tanışır ve arkadaşlık ilişkisi kurmaya başlar. Aleks'in bu tanışmadan sonra öz güveni oluşmaya başlar.

“Aleks herkesin önünden yürüyordu. Artık onu ilk gördükleri andaki süklüm püklüm hali pek kalmamıştı, kendine daha çok güveniyor gibiydi” (EEK: 53).

“Malikânedeki Yabancı” kitabının kahramanı Sarp, yaptığı her işte kendisine güvenen bir kişidir. Şifreleri çözerken, sonuca ulaşırken her zaman kendi yaptıklarından söz eder.

“Ben de sayıları kelimeler gibi severim. Hatta matematiğim de çok iyidir, Bilge Öğretmen'in sorduğu her problemi...”(MY: 116).

3.1.4.4. Gerektiğinde Özür Dileme

Özür dilemek, Türkçe Sözlük'te (2011: 1872) “Özrünü ileri sürerek bir işi yapmayı istememek, bir işten bağışlanmasını istemek, yaptığı bir yanlıştan ötürü bağışlanmasını istemek” olarak tanımlanmaktadır. Özür dilemek muhataba değer verdiğimiz anlamına gelir. Özür dileyen kişi davranışı tekrarlamama duygusu vermelidir. Özür dileme nezaket gerektiren güzel bir davranıştır. Çocukların özür dilemeyi, örnekler üzerinden görmesi davranışın sıklığını artırır.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında, Silvia ile Aylin teleferiğe biner. Silvia 'nın sakarlığı yüzünden Aylin'in saçları yapış yapış olur. Silvia arkadaşı Aylin'den özür dileyerek hatasını kabullenir. Aylin de gayet olgun bir şekilde Silvia 'nın özrünü kabul eder ve olay tatlıya bağlanır.

“Aylin, saçlarını yıkayıp iyice temizlemişti. Silvia onu görünce özür diledi. ‘Bundan böyle sana bir metreden fazla yaklaşmayacağım.’ Aylin, arkadaşının sözlerine güldü. ‘Önemsiz bir kazaydı. Unut gitsin!’ diyerek Silvia 'ya sarıldı” (MP: 90).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında Marco, Campbell'in kolyeyi çaldığını söyler. Bunun üzerine Andrew'in babası Bay Austin Marco'ya ön yargılı davrandığını söyleyip çıkarılır. Campbell'in kolyeyi çaldığı ortaya çıkınca Bay Austin Marco'dan özür dileyerek hatasını kabul eder.

“Çocuklar hep birlikte mutfağa geçtiler. Bay Austin hemen Marco'nun yanına geldi. ‘Sanırım sana bir özür borçluyum. Kolyeyi çalanın Campbell olduğunu

söylediğinde sana çıkmıştım, üzgünüm.’ dedi ve herkesi masaya davet etti” (PSN: 124).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Safir Taşlı Maske” kitabında Aslı, arkadaşlarını kurtarmak için plan yapmaktadır. Aslı, karnavalda tanıştığı Madda’ya tüm arkadaşlarını toplayıp tiyatro oyununa gelmelerini söyler. Madda arkadaşlarını getireceğine dair söz verir. Madda, tiyatro binasına geç geldiği için Aslı’dan özür diler.

“Madda sözünü tutmuştu. Arkadaşlarını toplayıp gelmişti. Gondoldan atlarken, ‘Geç kaldığımız için özür dileriz.’ dedi. ‘Ancak şehir merkezindeki gondol kuyruğu inanılır gibi değildi. Geçit töreni bitince herkes iskelelere doluştu. Bu yüzden çok bekledik. Tiyatro oyununu kaçırmadık umarım” (STM: 101).

“Kadim Şehrin Şifreleri” kitabında şifreyi çözmek için üç arkadaş, bir kitapevine girerler. Çalışma esnasında Ceren’in saçları Ateş’in yüzüne gelir. Bunun üzerine Ceren, Ateş’ten af diler.

“Üçü birden şehir planının üzerine neredeyse yapıştılar. Öyle ki Ceren’in at kuyruğu yaptığı saçları, Ateş’in ağzına burnuna girmişti. ‘Saçlarını gözümün önünden çekersen memnun olurum, zaten harflerin puntosu çok küçük. Ceren ‘Affedersin!’ diyerek hışımla saçını diğer tarafa savurunca...” (KŞŞ: 115).

Eserde Ateş, büyük bir kütüphanede şifreyi ararken kaybolur. Kaan ve Ceren arkadaşları için endişelenir. Uzun süren aramanın ardından Ateş’i bulurlar. Kaan ve Ceren endişe ve korkularını Ateş’e iletir. Ateş yaptığından pişman olduğunu söyleyerek hatasını kabullenir.

“Ceren önce paravanın ardından çıkan dalgacı, kızıl saçları, sonra da çilli yüzü gördü. Görmesiyle de Ateş’i firçalaması bir oldu. ‘Sersem şey! Yoo, aslında sersem olan benim başına bir şey geldiğini düşünerek endişelendim. ‘Kaan, ‘Ben de...’ diye ekledi. ‘Ben de çok endişelendim.’ Ateş yüzünde pişman olduğuna dair yapmacık bir ifadeyle, ‘Affedersiniz!’ dedi” (KŞŞ: 161).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında Mert, dönem ödevi için kütüphaneye gider. Önüne bakmadan yürüdüğü için bir adama çarpar. Mert hatanın kendisine ait olduğunu söyleyerek adamdan özür diler.

“Mert bir yandan masalara bakarak yürürken, yan gözle karşısında bir karaltı belirmediğini fark etti. Fark etmesiyle de adama çarpması bir oldu. Adam gözlüğünü düzeltip kendine çekidüzen verirken,

Mert ‘Affedersiniz!’ diye mırıldandı. ‘Benim hatam. Öniüme bakmadan yürüyordum.’ Adam, ‘Sorun değil, evladım.’ diye karşılık verdi. ‘Ben de pek dikkatli yürüyör sayılmazdım’ (EK: 16-17).

Tablo 3.4. Almla Aydın’ın Eserlerinde Öz Denetim Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları

Eserin Adı	Davranışlarını Kontrol Etme	Davranışların Sorumluluğunu Üstlenme	Öz Güven Sahibi Olma	Gerektiğinde Özür Dileme
EK	-	-	-	16-17
MY	-	12	116	-
KŞŞ	-	-	-	115, 161
TS	-	-	-	-
STM	57	-	-	101
MP	13	60, 105	48, 75	20
PSN	68	-	-	124
EEK	58	-	19, 53	-
SH	-	-	-	-
EB	-	16	-	-

Tablo 3.4’te Almla Aydın’ın eserlerinde on dokuz öz denetim değerine rastlandığı görülmüştür. Öz denetim alt değeri ile ilgili dört davranışlarını kontrol etme, dört davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, beş öz güven sahibi olma ve yedi gerektiğinde özür dileme değeri tespit edilmiştir. Davranışlarını kontrol etme değeri “Safir Taşlı Maske”, “Macera Peşinde”, “Palmiye Sokak No. 5” ve “Eski Evin Kiracıları”nda; davranışlarının sorumluluğunu üstlenme değeri “Malikânedeki Yabancı”, “Macera Peşinde” ve “Elmas Broş”ta, eserlerinde rastlanmıştır. Öz güven sahibi olma değeri “Malikânedeki Yabancı”, “Macera Peşinde” ve “Eski Evin Kiracıları”nda; gerektiğinde özür dileme “Esrarengiz Kelimeler”, “Kadim Şehrin Şifreleri”, “Safir Taşlı Maske”, “Macera Peşinde” ve “Palmiye Sokak No. 5”

kitaplarında görülmüştür. Öz denetim değerinin “Saklı Hazine” ve “Tapınıktaki Sır” eserlerinde işlenmediği tespit edilmiştir. En çok işlenen alt değer “gerektiğinde özür dileme” değeri olduğu ortaya konmuştur. Almıla Aydın çocuklara özür dileme değerinin önemini kavratmak istediği anlaşılmaktadır. Öz denetim değerinin en çok Macera Peşinde kitabında geçtiği tespit edilmiştir.

3.1.5. Sabır Değeri

Sabır, Türkçe Sözlük’te (2011: 1996) “Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç, olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme” olarak tanımlanmaktadır. Sabır; “Sa-be-ra” kökünden türemiş, sözlükte “Sabırlı olmak, dayanma, sükûnetle karşılama” (Mutçalı, 1995: 468) anlamlarına gelmektedir. Başa gelen bir olay karşısında dayanma gücü olanlar metanetle bekler. Zorluklar karşısında sabredebilen, beklemeyi bilen kişiler yetiştirmek önemlidir. Yaşanan olayın geçmesini beklemek, mücadele etmek, ve ümidini yitirmemek sabır için gerekli koşullardır. Bu yeterlilikleri kazanan bireyler olaylar karşısında daha güçlü durur.

Her şey istediğimiz gibi gitmeyebilir. Tahammül edip beklemeyi bilmek olgun bireylerin göstereceği davranışlardır. Birey, başına gelen olaylardan ders çıkarırsa gelecekte aynı davranışta bulunma eğilimi azalmış olur. İslamiyet’te sabırlı olmak: “Acıya, zorluklara, sıkıntı ve başa gelen her türlü musibetlere karşı dayanabilmek, hayatın tüm olumsuzluklarına rağmen Allah’a ve Peygamberine itaat ederek iyi ameller işlemeyi sürdürebilmektir” (Karagöz, 2014: 72) olarak açıklanmaktadır.

Sabır değeri, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında “Azimli olma, tahammül etme ve beklemeyi bilme” alt başlıklarıyla verilmiştir (MEB, 2017).

3.1.5.1. Azimli Olma

Azimli olan birey, başarabileceğine inanan kişidir. Düşüncelerimizi uygulamaya koymak, hayallerimizi gerçekleştirmek sahip olduğumuz azmin gücüne bağlıdır. “Azimli bir kimse hedefleri için çıktığı yolda karşılaşacağı zorluklarla yılmadan güçlü bir irade ile savaşır ve başarıya, takınacağı pozitif bir gayretle ulaşır” (Doğan, 2016: 70-71).

“Kadim Şehrin Şifreleri” kitabında Ceren, şifreleri çözmek için araştırma yapar. Ateş ve Kaan altıncı şifreyi çözemez duruma gelirler. Vazgeçmek isteyen Ateş’e Ceren biraz daha araştırma yapmayı önerir. Arkadaşlar, azimli davranarak başaracaklarına inanırlar.

“Ceren ışıldayan gözlerle Ateş’e baktı. ‘Vazgeçmek mi? Asla!’ diye şakıdı. ‘Şimdi hemen içeri dönüp araştırmaya devam edeceğiz. Bu kez işimiz uzun sürmeyecek size söz veriyorum” (KŞŞ: 87).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında İdil, şifreler zorlaşınca arkadaşlarına yılmamaları gerektiğini hatırlatır. İdil, ayrıntılara tekrar bakmayı denemeyi önerir.

“Mert, ‘Notta yazılanları doğru anlayamadık belki de.’ dedi. İdil, ‘Hiç sanmıyorum.’ diye itiraz etti. ‘Gayet açık. İpucu bulamasak da yılmak yok” (EK: 64).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında üç arkadaşı, şifrelerden hareketle bir antikacı dükkânını arar. Sokaktaki dükkânların çoğu kapalıdır. Nesli, umutsuzluğa kapılıp antikacı dükkânının kapalı olabileceğini söyler. İdil, azim ve kararlılık vurgusu yapar. İdil’in bu tavrı arkadaşlarına örnek olur.

“Nesli ‘Bakkal dışındakiler kapalı.’ dedi. ‘Ya antikacı dükkânı da kapalıysa...’ İdil sinirini kuzeninden çıkarmak ister gibiydi. ‘Mızırndanmayı bırakır mısın artık! Kapalıysa yarın tekrar geliriz. Yeter ki dükkânı bulalım.’ Yolun sonuna vardıklarında sesleri solukları kesilmişti. Ta ki Mert, ‘Şuraya bakın!’ diye gösterene dek... Çıkmazın sonunda, süslü harflerle yazılmış ufacık bir tabelanın oku, içerdeki bir binanın altını işaret ediyordu: Antikacı Dükkânı. Nesli, ‘Bulduk derken!’ sevinçle zıpladı” (EK: 76).

“Malikânedeki Yabancı” kitabında, şifreleri çözüp sonuca ulaşamayan ekip asla pes etmez. Raflarda Gulliver’in Gezileri kitabını arayıp sonuca ulaşmaları gerekir. Öğrenciler rafları didik didik arar. Kitabın bu bölümünde azimli olma değeri vurgulanır.

“Raflarda ne kadar Gulliver’in Gezileri varsa bulacaklardı. Arama işi zaman alabilirdi ama hiçbirinin bunu düşündüğü yoktu. Arama çalışmaları umduklarından uzun sürse de hiçbirinin vazgeçmeye niyeti yoktu” (MY: 48).

3.1.5.2. Tahammül Etme

Tahammül etmek, Türkçe Sözlük’te (2011: 2242) “Dayanmak, katlanmak, kaldırmak” olarak tanımlanmaktadır. İnsan, olumsuz bir durumla karşılaşınca

umutsuzluğa ve karamsarlığa kapılır. Bu durumda, insanın tahammül ederek durumun normal hâle gelmesini, beklemesi gerekir. Tahammül sınırlarının zorlanması durumunda kişi, öfke patlaması yaşayabilir.

“Kadim Şehrin Şifreleri” kitabında, şifreleri çözüp ilerleyen ekip umutsuz bir noktaya geldiklerinde birbirlerini teselli eder. Arkadaşlar, zor şifrelere karşı pes etmeyip başaracaklarına dair umudu birbirlerine aşırlarlar.

“Ateş, ‘Sakin ol!’ diyerek arkadaşını yatıştırmaya çalıştı. ‘Her şifre önce çözülemeyecek gibi karışık görünmüyor mu gözümüze? Ama mutlaka bir çözüm yolu buluyoruz” (KŞŞ: 83).

3.1.5.3. Beklemeyi Bilme

Beklemeyi bilme, sabredebilme, zamanını beklemek gibi kavramlar sabır değeri ile ilgilidir. Bir durum henüz uygun şartları taşııyorsa zamanını beklemek en uygun davranış biçimidir.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında, Andrew’in annesi Bayan Becky’in kolyesi çalınır. Komiser Massimo, Bayan Becky’in üzgün olduğunu görür. Komiser Massimo, Bayan Becky’in polis teşkilatına güvenip beklemesini söyler.

“Komiser Massimo, işler içinden çıkılmaz bir hale gelmeden herkese sakin olmaları gerektiğini hatırlattı. Ardından Bayan Becky’ye döndü. ‘Polis teşkilatının en kısa zamanda hırsızı yakalayıp, kolyenizi size geri getireceğine emin olabilirsiniz.’ dedi ve izin isteyerek kalktı” (PSN: 101).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Eski Evin Kiracıları” kitabında, tarihî eser kaçakçılığı yapanlar tutuklanır. Aleks’in, bebekken kaçırıldığı ortaya çıkar. Aleks’in yaz okulundan arkadaşları, Aleks’in ailesinin çabucak bulunmasını isterler. Komiser Massimo; bu işlerin öyle çabuk olmayacağını, Aleks’in ailesinin zamanla bulunacağını, çocuklara beklemeleri gerektiğini tembihler.

“Siz onu hiç merak etmeyin, kaçırılan çocuklar listesinden kimliğini bulmaya çalışıyoruz. Gerçi çok küçükken kaçırıldığı için gerçek anne ve babasını bulmak biraz zaman alacak. Ama Aleks’in elindeki hastane raporları çok önemli kanıtlar. Mümkün olan en kısa zamanda onlara ulaşacağımızdan eminiz” (EEK: 141).

“Kadim Şehrin Şifreleri” kitabında Ateş, takip edildiklerinden şüphelenir. Arkadaşı Ceren ve Kaan’dan sadece ona inanmalarını ister. Üç durakta farklı servislere binip istikameti değiştirirse de hâlâ takip edilirler. Ateş, arkadaşlarına biraz daha bekleyip sabretmelerini tembihler.

“Ateş, ‘Biraz sabrederseniz benim anlatmam gerek kalmayacak.’ diye karşılık verir. Sonrasında üçü de sessizce beklemeye koyuldular” (KŞŞ: 172).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında İdil, hayallerindeki okula bir kitabın şifrelerini çözerek kabul edilir. Sonra gelecek öğrenciler için gönüllü olarak çalışabileceğini söyler. İdil, başka öğrencilerin kim olduğunu bilmeden beklemeye başlar.

“İdil hafifçe öksürdü. ‘Ben geçen yaz bu okula devam ettim.’ Çantasından kahverengi ciltli bir kitap çıkarttı. ‘Bu kitabı çözerek... Sonunda ise yeni geleceklere yardım etmek için gönüllü oldum. Kime ne zaman yardım edeceğimi bilmediğimden, biraz da endişe duyarak beklemeye başladım” (EK: 213).

Tablo 3.5. Almla Aydın’ın Eserlerinde Sabır Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları

Eserin Adı	Azimli Olma	Tahammül Etme	Beklemeyi Bilme
EK	64, 76	-	213
MY	48	-	-
KŞŞ	87	83	172
TS	-	-	-
STM	-	-	-
MP	-	-	-
PSN	-	-	101
EEK	-	-	141
SH	-	-	-
EB	-	-	-

Tablo 3.5'te Almıla Aydın'ın eserlerinde dokuz sabır değerine rastlandığı görülmüştür. Sabır alt değeri ile ilgili dört azimli olma, bir tahammül etme ve dört beklemeyi bilme değeri tespit edilmiştir. Azimli olma değeri “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikânedeki Yabancı” ve “Kadim Şehrin Şifreleri”nde; tahammül etme sadece “Kadim Şehrin Şifreleri” kitabında ve beklemeyi bilme değeri “Esrarengiz Kelimeler”, “Kadim Şehrin Şifreleri”, “Palmiye Sokak No. 5” ve “Eski Evin Kiracıları” kitaplarında görülmüştür. Sabır değerinin Tapınaktaki Sır, Safir Taşlı Maske, Macera Peşinde, Saklı Hazine ve Elmas Broş eserlerinde işlenmediği tespit edilmiştir. Beklemeyi bilme değeri ve azimli olma değerleri eşit şekilde işlenmiştir. Sabır değeri “Esrarengiz Kelimeler” ve “Kadim Şehrin Şifreleri” kitaplarında eşit işlendiği tespit edilmiştir.

3.1.6. Saygı Değeri

Saygı, Türkçe Sözlük'te (2011: 2047) “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram, başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.” olarak tanımlanmaktadır. Saygı diğer değerler gibi öğretilen bir kavramdır. Saygı kavramının kazandırılması öncelikle ailede başlamaktadır. Anne ve babalar saygı gibi ahlaki değerleri kazandırmada çocuklara örnek olurlar. Ailenin tutumu, aile bireyleri arasındaki ilişki ve davranışlar saygı değerini kazandırmada etkilidir.

Saygı evrensel bir değer olarak tüm toplumlarda kabul edilir. Her insana insan olduğu için saygı gösterilmesi gerekmektedir. Saygı insanlar arasındaki bağı güçlendirir. Bu sayede insanlara karşı sevgi gelişir. Dil, ırk, din cinsiyet ayırmaksızın insanlara hak edilen saygı verilmelidir.

Öğrencilere okulda öğretilmesi gereken en önemli değerlerden biri saygıdır. “Saygı değeri öğrencilerin kendilerinin farkına varmalarının, sosyalleşmelerinin sağlanması açısından vazgeçilmezdir” (Yazıcı, 2008: 31-32). Hürmet gösteren, büyüklere saygılı olan bir öğrenci, ahlaki değerleri kazanmaya başlamıştır. Saygı içeren sözler ve tavırlar öğrencileri etkilemektedir. Bu etkiyi öğrencilerde kazanıma dönüştürmek mümkündür.

Saygı değeri, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında “Alçak gönüllü olma, başkalarının kendine davranılmasını istediği gibi davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme” alt başlıklarıyla verilmiştir (MEB, 2017).

3.1.6.1. Alçak Gönüllü Olma

Alçak gönüllülük, Türkçe Sözlük’te (2011: 86) “Kendi değerini olduğundan aşığı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, büyüklenmeyen (kimse), engin gönüllü, mütevazı, tevazulu” olarak tanımlanmaktadır. İnsan, var olan özelliklerinden dolayı kendini başkasından üstün görmüyorsa mütevazı bir kişiliğe sahiptir. Alçak gönüllü olmak, insanı değerli kılar.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Elmas Broş” kitabında İş Bilen Hanımlar başkanı Şirin Hanım, Şans’ın annesini derneğine davet eder. Şans’ın annesi, saygı çerçevesinde nazikçe bu daveti reddeder.

“Nazik davetiniz için teşekkür ederim, ama biz burada uzun süre kalmayacağız, evi satar satmaz ayrılmayı düşünüyoruz. Yoksa elbette derneğinizin bir üyesi olmaktan şeref duyarım” (EB: 34).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında Andrew, tüm arkadaşlarını evine davet eder. Andrew, arkadaşlarına malikânedede yaşadıklarını söylemez. Andrew’in bu davranışı arkadaşları tarafından hayranlıkla karşılanır. Andrew, sahip olduklarıyla övünmeyi sevmeyen alçak gönüllü bir çocuktur.

“Silvia dayanamayarak, ‘Andrew, bize bir malikânedede yaşadığını söylememiştin.’ diye arkadaşına takıldı. Silvia’nın sözleriyle Andrew birden kıpkırmızı kesildi. Ailesinin sahip olduklarıyla övünmeyi hiç sevmiyordu” (PSN: 34).

“Malikânedeki Yabancı” kitabında Mert, Sarp’ın kitabındaki son şifreyi çözmüş; diğer şifrelerin çözümüne de katkı sağlamıştır. Mert yaptığı iyilikleri söylemeyen mütevazı kişiliği ile arkadaşlarının dikkatini çekmiştir.

“Mert sadece onun kitabındaki son şifreyi çözmekle kalmamış, her iki kitaptaki diğer şifrelerin çözümüne de katkı sağlamıştı. Buna rağmen bir an bile böbürlenmeye kalkmamıştı. İdil bu konuda Mert’i tebrik ettiğinde ise ilgisizce omuzlarını silkmiş, ‘El birliği ile çözdük’ demişti. Tuhaf bir çocuktuk şu Mert! Niye bu kadar mütevazıydı ki? Sarp’ın tam tersine, böbürlenmek kelimesi Mert’in sözlüğünde yoktu” (MY: 12).

3.1.6.2. Başkalarına Kendine Davranılmasını İsteddiği Gibi Davranma

Her insana koşulsuz saygı gösterilmesi gerekir. İnsanın saygıya değer olduğunu bilmek ve buna göre davranmak temel insani bir davranıştır. Kişi, toplum içinde gösterdiği davranışlarla yer edinir. Saygı gösterdiğimiz kadar saygı görürüz. Bu gerçeğin farkında olan kişiler, insanlara karşı davranışlarını buna göre şekillendirirler. Kişi kendisine nasıl davranılmasını istiyorsa insanlara karşı davranışlarını da bu yönde şekillendirmelidir.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında Silvia , görgü kurallarını önemseyen bir çocuktur. Bunun için yapılmasını istediği davranışı ilk önce kendisi yapar daha sonra çevresindeki insanların da bu hassasiyette olmasını ister.

“Aylin’e döndü. ‘Sevgili ağabeyimden fırsat bulamadığım için ne yazık ki soramadım. Nasılsın Aylin’ diyerek arkadaşına sarıldı. Aylin de aynı yakınlıkla ona karşılık verdi. Silvia , görgü kurallarını asla unutmazdı ve başka birinin unutmamasına da asla izin vermezdi” (PSN: 14).

3.1.6.3. Diğer İnsanların Kişiliklerine Değer Verme

Çevremizde farklı hayat tarzları ve kişilik yapısına sahip insanlar vardır. Her insanın bir hassasiyeti, dünyaya bakış açısının olması gayet doğaldır. Bireylerin hakkını ihlal etmeden saygı çerçevesinde, kişiliklerine saygı göstermeyi bir görev saymalıyız.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Saklı Hazine” kitabında Şans, köpeği Pufi’nin yolculuk esnasında başkalarını rahatsız etmesini engeller. Şans köpeğine nasıl davranması gerektiğini tembihler.

“Zavallıcılığı, ‘Yavaş ol’ diye payladım. “Otobüs yolcularını rahatsız edeceksin!” (SH: 9).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında Andrew, arkadaşlarını evine davet eder. Andrew ve ailesi misafirlerini çok hoş karşılarlar. Andrew’in babası çocukların kişiliklerine değer verip onları yetişkin birer birey olarak karşılar.

“Merhaba çocuklar, adım Campbell (Kempil). Sizinle tanıştığıma memnun oldum” (PSN: 39).

3.1.6.4. Muhatabın Konumu, Özelliklerini ve Durumunu Gözetme

İnsan ilişkilerinde kişinin özellikleri ve konumunu bilmek, buna göre davranmak önemlidir. İş yerinde, okulda, misafirlikte sosyal hayatın her alanında davranışlarımızı karşımızdaki kişiye göre ayarlamamız gerekir. Bunun içinde muhatabın durumu iyice gözlemlenip bilinmesi gerekir.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında Ale, trenle arkadaşlarının yanına gider. Arkadaşları Ale’nin durumunu göz önüne alıp yorulduğunu anlar. Arkadaşlar, Ale’ye yardım etmeye çalışırlar. Marco, Ale’nin elindeki valizini Aylin de sırt çantasını alır.

“Marco arkadaşına sarılarak: ‘Yorgun olmalısın, bu gece iyice dinlenirsin.’ dedi” (MP: 14).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında çocuklar, Andrew’in evinde misafir olurlar. Ale, Silvia ’ya görgü kurallarına uymasını söyleyerek misafirlğe uygun davranmasını sağlar.

“Ale, Silviya’yı görünce Marco’nun konuşmasına fırsat vermeden, ‘Görgü kurallarını unuttunuz galiba! Sofrada zamanında oturmayıp ev sahiplerini bekletmek büyük saygısızlıktır!’ diye atıldı” (PSN: 68).

Tablo 3.6. Almila Aydın’ın Eserlerinde Saygı Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları

Eserin Adı	Alçak	Başkalarına	Diğer	Muhatabın
	Gönüllü	Kendine	İnsanların	Konumunu
	Olma	Davranılmasını	Kişiliklerine	Gözetleme
		İstediği Şekilde	Değer Verme	
		Davranma		
EK	-	-	-	-
MY	12	-	-	-
KŞŞ	-	-	-	-
TS	-	-	-	-

STM	-	-	-	-
MP	-	-	-	14
PSN	34	14	39	68
EEK	-	-	9	-
SH	-	-	-	-
EB	34	-	-	-

Tablo 3.6’da Almıla Aydın’ın eserlerinde sekiz saygı değerine rastlandığı görülmüştür. Saygı alt değeri ile ilgili üç alçak gönüllü olma, bir başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma değeri, iki diğer insanların kişiliklerine değer verme değeri, iki muhatabın konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme değeri tespit edilmiştir. Alçak gönüllü olma değeri “Malikânedeki Yabancı”, “Palmiye Sokak No. 5” ve “Elmas Broş”ta, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma değeri “Palmiye Sokak No. 5”te, diğer insanların kişiliklerine değer verme değeri “Palmiye Sokak No. 5” ve “Eski Evin Kiracıları”nda, muhatabın konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme değeri “Macera Peşinde” ve “Palmiye Sokak No. 5” kitaplarında görülmüştür. Saygı değerinin “Esrarengiz Kelimeler”, “Kadim Şehrin Şifreleri”, “Tapınaktaki Sır”, “Safir Taşlı Maske” ve “Saklı Hazine” eserlerinde işlenmediği görülmüştür. En çok işlenen alt değer “alçak gönüllü olma” değeri olduğu ortaya konmuştur. Saygı değerinin en çok “Palmiye Sokak No. 5” kitabında geçtiği tespit edilmiştir.

3.1.7. Sevgi Değeri

Sevgi, Türkçe Sözlük’te (2011: 2081) “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.” olarak tanımlanmaktadır. Bütün değerlerin temelinde sevgi bulunur. Sevgi insanın içindeki merhametin dışı vurumudur. Sevgi; adaletin, hoşgörünün, insana değer vermenin kaynağıdır. Doğaya, çevreye, tüm canlılara karşı sevgi ile yaklaşıldığında her şey güzelleşir. “Sevgi; onarır, korur, geliştirir, sevgisizlik ise yıpratır, yok eder” (Özmen, 1999: 193-198). Sevgi insanları birbirine yakınlaştırır.

Sevginin olduğu yerde duygu ve düşünce paylaşımı olur. Sevgi, insanların temel ihtiyaçlarından sonra kazanılması gereken en önemli değerdir. Sevgi beraberinde bağlılığı da getirir. “Sürekli gelişim ve değişimi benimseyen, kendini gerçekleştirme çabasına giren, empati kuran, kendini tanıyan, yeteneklerini bilen, eleştiriye açık, hoşgörülü, üreten ve paylaşımcı bireyler sevgi değerine sahip bireylerdir” (Akyol, 2010: 58). Sevgi insanı iyi hissettiren değerlerin başında gelmektedir.

Aileler, çocuklarının sevgi ihtiyacını karşılamalıdır. Çocuğun sevgi ihtiyacı giderilmezse ilerde saldırgan ve olumsuz davranışlar sergileyebilir. Bundan dolayı sevgi değerinin kökleri ailede atılmalıdır. Ailenin çocuğa verdiği sevgi çocuğun arkadaşlık ilişkilerini, sosyal hayattaki davranışlarını şekillendirir. “Oluşturulan sevgi ortamında çocuk, istenilen ölçüde eğitilebilir. Çünkü sevgi, eğitimin itici gücüdür” (Kayadibi, 2002: 33-50).

Çocuk, kendisini eğiten kişilerin onu sevdiğini bilmelidir. Aksi halde çocuk kendisini dışlanmış, sevgiye layık olmayan kişi olarak görebilir. Bunun önüne geçebilmek için sevgi değerinin ailede kazandırılması gerekmektedir. Çocuklarına sevgi ile yaklaşan ailelerin çocukları mutlu, sağlıklı ve başarılı olurlar. Anne ve babanın sevgi dolu yaklaşımları çocuğun gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. “Aile yaşamında, okulda, çevrede sevgi gören bireyler sosyal yaşamlarında da sevgiye önem vererek sevgi ortamları yaratmaya çalışacaklardır” (Özmen, 1999: 193-198).

Sevgi değeri, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında “Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma” alt başlıklarıyla verilmiştir (MEB, 2017).

3.1.7.1. Aile Birliğine Önem Verme

Aile toplumun en küçük birimidir. Çocuk gözlerini ailesinin yanında dünyaya açar. Çocuk, ailede gözlemlediklerini taklit ederek kişiliğini şekillendirir ve edindiklerini yaşamına yansıtır. “Çocuk, ailenin aynasıdır. Ailenin sahip olduğu özellikler çocuklarına da yansımaktadır” (Sağlam, 2008: 109). Çocukta gelişen aile sevgisi çocuğu hayata bağlar. Çocuğun anne, baba ve ailenin diğer fertlerine karşı kurduğu bağıllık çocuğun sevgisini şekillendirir.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında Komiser Massimo, yaptığı gizli işi çocukların ve yeğeni Ale'nin öğrenmesini engellemek için

dedektif Laura ile evleneceğini söyler. Ale dayısının evleneceğine üzülür ve ona karşı sevgisinin azalacağını düşünür.

“Sadece dayım evlenirse bana eskisi gibi zaman ayıramayacak diye korkuyorum” (MP: 60).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Eski Evin Kiracıları” kitabında Aslı, İtalya’nın Como şehrine yaz tatiline gider. Aslı, Como’ya vardığında hemen annesini aramak ister. Aslı annesini arayarak Como’ya vardığını söyler. Aslı annesine bağlılığını göstermektedir.

“Eve vardıklarında Aslı birdenbire, ‘Anneleri aramadım, aman Allah’ım, beni ne kadar merak etmişlerdir.’ diye bağırdı. Arabanın bahçeye girdiğini gören amcaları da yanlarına gelmiş, Aslı’nın sesini duymuştu. ‘Merak etme, senin yerine onları arayıp haber verdim. Ama şimdi sen de bir telefon edersen memnun olurlar sanırım. Daha ilk günden onları unuttuğunu düşünmelerini istemezsin, değil mi?’ (EEK: 16).

Eserin ilerleyen bölümlerinde Marco ve Silvia ’nın büyükannesi, torunlarına limonata hazırlar. Bunu gören çocuklar, sevinçle büyükannelerine sarılarak sevgisini gösterirler.

“Bahçe kapısına geldiklerinde Silvia ve Marco’nun büyük anneleriyle karşılaşırlar. ‘Biraz önce limonata hazırladım, haydi hepiniz gelin içeri, siz terasa çıkarken ben de limonataları getiririm” (EEK: 57).

“Bu cazip fikir çocukları canlandırmaya yetmişti, bisikletlerini bahçenin girişine bırakıp terasa çıktılar. Bu arada Marco ve Silvia büyük annelerine sarılmayı ihmal etmediler, dünyanın en tatlı büyük annesiydi o” (EEK: 58).

3.1.7.2. Fedakârlık Yapma

Fedakârlık, sevdiğin kişi ya da herhangi bir durum için yapacağın şeylerden vazgeçmektir. Türkçe Sözlük’te (2011: 857) “Özveri” anlamına gelen fedakârlık bir amaç için kendini feda etmek için de kullanılır.

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında İdil, bir önceki yaz hayallerindeki okula bir kitabın şifrelerini çözerek kabul edilir. İdil, gelecek öğrenciler için gönüllü olarak çalışabileceğini söyler. İdil, başka öğrencilerin kim olduğunu bilmeden fedakârlık ta bulunur. Bu işi severek yapar. Kitabın bu kısmında sevginin, fedakarlığın önemini vurgulanır.

“İdil hafifçe öksürdü. ‘Ben geçen yaz bu okula devam ettim.’ Çantasından kahverengi ciltli bir kitap çıkarttı. ‘Bu kitabı çözerek... Sonunda ise yeni geleceklere yardım etmek için gönüllü oldum. Kime ne zaman yardım edeceğimi bilmediğimden, biraz da endişe duyarak beklemeye başladım” (EK: 213).

3.1.7.3. Vefalı Olma

Vefa, Türkçe Sözlük’te (2011: 2476) “Sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk bağlılığı” olarak tanımlanmaktadır. Vefalı olma, yapılan iyilikleri unutmamak, kadir kıymet bilmek anlamlarına da gelmektedir. Her zaman aynı bağlılıkla sevme, hakikatli olma durumudur.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Saklı Hazine” kitabında Şans bir önceki sene Çörek Hanım’da kalır. Şans, Çörek Hanım’ın yaptığı iyilikleri unutmaz. Çörek Hanım’ın düşerek ayağını kırıldığını arkadaşı Batı’dan öğrenir. Şans, bu duruma çok üzülür, Çörek Hanım’a yardım ederek sevgisini gösterir.

“Sırt çantamı kenara bıraktım. ‘Geçmiş olsun!’ yavaşça boynuna sarıldım. ‘Merak etmeyin, artık ben buradayım” (SH: 18).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında, Macro ve arkadaşları, Bayan Becky’in çalınan kolyesini bulmak isterler. Silvia ağabeyi Macro ve arkadaşlarının başına kötü bir şey geleceğinden korkar. Silvia bu duruma telaşlanıp üzülür.

“Hepsi şaşkınlıkla Silvia ’ya bakıyordu. Silvia , ağabeyinin ya da arkadaşlarının başına kötü bir şey gelecek diye her zaman hepsinden daha fazla endişeleniyordu. Aslında haksız da sayılmazdı. Aylin ve Aslı, Silvia ’nın neler hissettiğini anladıklarını göstermek için ona sarıldılar” (PSN: 107).

3.1.7.4. Merhametli Olma

Merhametli olma, Türkçe Sözlük’te (2011: 1657) “Acıması olan, merhamet eden” olarak tanımlanmaktadır. Arapçada şefkatli olma anlamı taşımaktadır. Gerek formal gerek informal eğitim sürecinde; öğrencilerin insana, doğaya ve hayvanlara karşı acıma ve şefkat duygusu ile hareket etmeleri sağlanmalıdır.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Tapınaktaki Sır” kitabında Silvia , çatı katındaki oyuncaklarını, oyuncuğu olmayan çocuklara vermek ister. Silvia

arkadaşları Aslı ve Aylin'i çağırarak oyuncakları çatı katından indirip temizler ve türlerine göre paketleyip hazırlarlar. Silvia annesinin gönüllü olarak çalıştığı yardım kuruluşlarına oyuncakları vererek oyuncuğu olmayan çocuklara yardım eder. Silvia bu davranışıyla ihtiyaç sahibi olan çocuklara merhametli davranmış olur.

“Aylin, kendini sandalyelerden birine atarak, Silvia 'ya baktı. 'Eee... şimdi söyle bakalım! Bize bu kutuları niye taşıttın?’ Silvia gözleri ışıdayarak, ‘Oyuncağı olmayan çocuklar için.’ dedi” (TS: 10).

Eserde, Silvia oyuncuğu olmayan çocukların mutlu olmasını ister. Silvia , merhametli davranarak çocukların duygusunu anlamaya çalışır.

“Artık hiçbiriyle oynamıyorum. O zaman anneme hak verdim. Onlarla oynayarak mutlu olma sırası şimdi, benim kadar şanslı olmayan diğer çocuklarda” (TS: 11).

Eserin devamında Aylin'in arkadaşı Silvia , Aylin'e oyuncaklarının paylaşmasının güzel bir duygu olduğunu belirtir.

“Aylin, ‘Sahip olduklarımızı başkalarıyla paylaşmak güzel bir duygu.’ dedi” (TS: 14).

3.1.7.5. Güven Duyma

Güven duymak, birine veya bir şeye inanmak anlamına gelmektedir. Güven duygusu; aile, arkadaş ve çevremize karşı nasıl davranacağımızı belirler.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Eski Evin Kiracıları” kitabında Marco, lokantada neler olduğunu öğrenmek için gece lokantaya gider. Marco, Aleks'in babasını lokantanın içinde görünce korkup kaçar. Kız kardeşi Silvia Marco'yu evde beklemektedir. Kardeşinin evden çıktığını fark eden Silvia telaşlanır. Marco eve dönünce Silvia çok sevindir, endişesini Marco'ya söyler. Marco, Silvia 'nın onu nasıl sevdiğini, onun için neler yapabileceğini bilmektedir.

“Bu konuda endişelenmene gerek yok.’ dedi. Marco durumu kurtarmaya çalışarak. “Senin gibi bir kardeşim olduktan sonra, bana bir şey olmaz. Eğer yakalanmış olsaydım, nasıl olsa biraz bekler, sonra da eve dönmediğimi görüp, bütün şehri ayağa kaldırırdın” (EEK: 103-104).

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında Mert ve arkadaşları, dışarda Bilge Öğretmen’i görür. Bilge Öğretmen, öğrencilerle çay içmeyi teklif eder. Samimi ortamda herkes hayalinden bahseder. Mert de Bilge Öğretmen’e bateri çalma istediğinden söz eder. Bilge Öğretmen, Mert’e güvendiğini ve eğer isterse bunu başarabileceğini söyler.

“Mert ise bir gün bateri çalmak istediğinden söz etti. Bilge Öğretmen, Mert’in gözlerinin içine bakıp, ‘İsteğini gerçekleştirebileceğine eminim.’ derken, son derece inandırıcı görünüyordu” (EK: 196).

Tablo 3.7. Almıla Aydın’ın Eserlerinde Sevgi Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları

Eserin Adı	Aile Birliğine Önem Verme	Fedakarlık Yapma	Güven Duyma	Merhametli Olma	Vefalı Olma
EK	-	213	196	-	-
MY	-	-	-	-	-
KŞŞ	-	-	-	-	-
TS	-	-	-	10, 11, 14	-
STM	-	-	-	-	-
MP	60	-	-	-	-
PSN	-	-	-	-	107
EEK	16, 57, 58	-	103-104	-	18
SH	-	-	-	-	-
EB	-	-	-	-	-

Tablo 3.7’de Almıla Aydın’ın eserlerinde on iki sevgi değerine rastlandığı görülmüştür. Sevgi alt değeri ile ilgili dört aile birliğine önem verme değeri, bir fedakârlık yapma, iki güven duyma, üç merhametli olma değeri ve iki vefalı olma değeri tespit edilmiştir. Aile birliğine önem verme değeri, “Macera Peşinde” ve “Eski Evin Kiracıları”nda; fedakârlık yapma değeri “Esrarengiz Kelimeler”de; güven duyma değeri “Esrarengiz Kelimeler” ve “Eski Evin Kiracıları”nda; merhametli olma değeri “Tapıntaki Sır”da; vefalı olma değeri “Palmiye Sokak No. 5” ve “Eski Evin

Kiracıları” kitaplarında görülmüştür. Sevgi değerinin Malikanedeki Yabancı, Kadim Şehrin Şifreleri, Safir Taşlı Maske, Saklı Hazine ve Elmas Broş eserlerinde işlenmediği görülmüştür. En çok işlenen alt değer “aile birliğine önem verme” değeri olduğu ortaya konmuştur. Sevgi değerinin en çok “Eski Evin Kiracıları” kitabında olduğu tespit edilmiştir.

3.1.8. Sorumluluk Değeri

Sorumluluk, Türkçe Sözlük’te (2011: 2142) “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet” olarak tanımlanmaktadır. Sorumluluk, yaparak yaşayarak kazandırılabilen bir değerdir. Çocukluk yıllarında aile tarafından verilen sorumluluk, çocuğu aktif kılıp çocuğun kendine güvenmesini sağlar. “Erken çocukluk dönemlerinden başlayarak kişinin yaşına, cinsiyetine ve gelişim düzeyine uygun olarak görevlerini yerine getirmesi ve eylemlerinin sonuçlarını üstlenmesi olarak düşünülebilir” (Özen, 2001: 98).

Kendi sorumluluklarının farkında olan birey, ahlak anlayışına uygun olarak sorumluluklarını yerine getirir. Kişinin sorumlu bir birey olabilmesi için ilk önce kendi sorumluluklarını bilmesi gerekmektedir. Kişinin üzerine düşen görevlerini, toplumsal ve bireysel sorumluluklarını bilmesi gerekir. Sorumluluklarını bilen bireyler neyi yapıp yapmayacağını da bilir. Sorumluluk sahibi bireyler çevresine ve vatanına karşı yükümlülüklerini yerine getirebilir.

Sorumluluk değeri, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında “Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonucunu üstlenme” alt başlığıyla verilmiştir (MEB, 2017).

3.1.8.1. Kendisine, Çevresine, Vatanına, Ailesine Karşı Sorumlu Olma

Her yaşta insanın sorumlulukları vardır. Sorumluluklar yaşa, çevreye göre değişkenlik göstermektedir. Kişi ilk önce kendisine ait sorumluluklarını yerine getirmelidir. Birey kendine karşı sorumluluklarını yerine getirdikten sonra ailesine, çevresine ve vatanına karşı sorumluluklarını da yerine getirir.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Elmas Broş” kitabında Batı, bisikleti olmadığı için arkadaşı Şans’a eski bir bisikletini onarıp getirir. Batı, bu davranışını arkadaşına karşı sorumluluk duygusuyla yapar.

“Sen bisikletinin olmadığını söyleyince garajdan çıkarıp onarmaya karar verdim. Onarım işi tahminimden daha uzun sürdü ve ancak gece yarısı bitti. Sonra da boyadım. Boyası kurur kurumaz da buraya getirdim, işte!” (EB: 42).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Macera Peşinde” kitabında arkadaşlar, Launa’ya bahçe işlerinde yardıma gider. Küçük dedektif Marco yardımlaşma ve sorumluluk duygusuyla hareket eder.

“Öğleden sonraları gelip size yardım etmemizi ister misiniz?” (MP: 25).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Tapındaki Sır” kitabında Kai, arkadaşlarıyla festivale gider. Kai, festivalde arkadaşının ve babasının pazar tezgahı için yardım edeceğini söyleyerek sorumluluk duygusuyla hareket eder.

“Eğer canınız sıkılırsa ben orada olacağım.’ Bir yandan parmağıyla az ilerisini işaret ediyordu. ‘Arkadaşımın babasının pazar tezgâhını yerleştirmeye yardım edeceğim. Buraların en iyi tatlıcısıdır” (TS: 86).

“Kadim Şehrin Şifreleri” kitabında Işıl Öğretmen, bir yarışmaya başvurur. “Hazine Avı” adlı oyun, şifreleri çözme ve sonuca ulaşmaya dayalı olarak oynanır. Yarışmayı kazanacak ekibin okula yarar sağlayacak bir ödül alacağı söylenir. Bundan dolayı her ekip okulu için elinden geleni yaparak sorumluluk alır.

“Ateş ağzındaki lokmayı hızla yuttu. ‘Işıl Öğretmen okula yarar sağlayacak bir şeydir demişti, hatırladın mı? Belki verilecek ödül paradır ve okulun eksiklikleri tamamlanır” (KŞŞ: 77).

3.1.8.2. Tutarlı ve Güvenilir Olma

Tutarlı olma, Türkçe Sözlük’te (2011: 2390) “Aralarında çelişki bulunmayan, her bakımdan uyumlu, insicamlı” olarak tanımlanmaktadır. Tutarlı kişiler insanların güvenini rahatlıkla kazanırlar.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında Komiser Massimo, Bayan Becky’in kolyesinin çalan kişinin yakalanacağını söyler. Komiser Massimo, Bayan Becky’in beklemesini ve polis teşkilatına güvenmesini ister.

“Komiser Massimo, işler içinden çıkılmaz bir hâle gelmeden herkese sakın olmaları gerektiğini hatırlattı. Ardından Bayan Becky’ye döndü. ‘Polis teşkilatının en

kısa zamanda hırsız yakalayıp, kolyenizi size geri getireceğine emin olabilirsiniz.’ dedi ve izin isteyerek kalktı” (PSN: 101).

3.1.8.3. Davranışlarının Sonuçlarını Üstlenme

Davranışlarının sonucunda olumlu ya da olumsuz dönüt alan bireyler, davranışlarını geliştirerek nasıl hareket edeceklerine karar verirler. Böylece kişinin davranışlarının sonucunu görerek sorumluluklarını üstlenmesi beklenir.

“Esrarengiz Kelimeler” kitabında, hayallerindeki okula başvuran öğrencilere bir kitap gönderilir. Kitaptaki ipuçlarını bulup şifreleri çözen kişi, okulu kazanmış sayılır. Sarp, okula başvurduktan sonra kendisiyle irtibata geçen kişiyle kitabını paylaşmamış üstelik kitabı da kaybetmiştir. Bunun sonucunda Sarp, okula girme fırsatını kaybetmiştir. Sarp hatasının sorumluluğunu üstlenir.

“Sarp hemen, ‘Bana değil.’ diye atıldı. Çünkü ben niye burada olduğumuzu biliyorum. Mert’in bulduğu kitaptan benim de elime geçmişti. Eski püskü, adı bile olmayan, esrarengiz kitaptan. hayalerinizdekiokul.com’a ait bir el ilanındaki e-posta adresine mesaj gönderdikten birkaç gün sonra. Ama kitabı kaybettim, birinin yürüttüğüne eminim. Hemen ardından aynı e-posta adresinden tuhaf bir mesaj geldi: ‘Yaz tatilinizi, sadece sevdiğiniz alanda kendinizi gerçekleştirerek geçirme fırsatını şimdilik kaçırdınız. Elinizi çabuk, gözünüzü açık tutmadınız. Üstelik bencilce davrandınız. Yine de denemekten vazgeçmeyin! Bir başka kitapta görüşmek dileğiyle” (EK: 101).

Eserde Bilge Öğretmen, Sarp’a eline fırsat geçip değerlendirmedeğini, davranışlarının sonucunu üstlenmesi gerektiğini vurgular.

“Bir de senin eline bir fırsat geçmişken değerlendirmemen söz konusuydu Sarp...”(EK: 101).

Tablo 3.8. Almila Aydın’ın Eserlerinde Sorumluluk Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları

Eserin Adı	Kendine, Çevresine, Vatanına, Ailesine Karşı Sorumlu Olma	Tutarlı ve Güvenilir Olma	Davranışlarının Sonuçlarını Üstlenme

EK	-	-	101
MY	-	-	-
KŞŞ	77	-	-
TS	86	-	-
STM	-	-	-
MP	25	-	-
PSN	-	101	-
EEK	-	-	-
SH	-	-	-
EB	42	-	-

Tablo 3.8’de Almıla Aydın’ın eserlerinde altı sorumluluk değerine rastlandığı görülmüştür. Sorumluluk alt değeri ile ilgili dört kendine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma değeri, bir tutarlı ve güvenilir olma, bir davranışlarının sonuçlarını üstlenme değeri tespit edilmiştir. Sözüde durma alt değeri hiçbir kitapta yer almamıştır. Kendine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma değeri “Kadim Şehrin Şifreleri”, “Tapınaktaki Sır”, “Macera Peşinde” ve “Elmas Broş”ta; tutarlı ve güvenilir olma değeri sadece “Palmiye Sokak No. 5”te; davranışlarının sonuçlarını üstlenme değeri sadece “Esrarengiz Kelimeler” kitabında görülmüştür. Sorumluluk değerinin “Malikanedeki Yabancı”, “Safir Taşlı Maske”, “Eski Evin Kiracıları” ve “Saklı Hazine” eserlerinde işlenmediği görülmüştür. En çok işlenen alt değer “kendine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma” değeri olduğu ortaya konmuştur.

3.1.9. Vatanseverlik

Vatanseverlik Türkçe Sözlük’te (2011: 2474) “Yurtseverlik” olarak tanımlanmaktadır. Vatan kelimesi yerine eskiden “il” kullanılırdı. Vatan ile aynı anlama gelen yurt ve memleket kelimeleri de kullanılmaktadır. Ortak kültüre ve geçmişe sahip olmaları milletleri birbirine bağlar. Milletler arasında hoşgörü ve sahiplenme kültürü aynı ülkeye hizmet ettiğinde vatan anlam kazanır. “Vatan, bir milletin barındığı, doğal

kaynakları ile ihtiyaçlarını karşıladığı yurttur. Diğer bir anlamı ise geçmişten gelen bağ ile milleti güçlendiren ve varlık kazandıran kutsal bir coğrafi bölgedir” (Öner, 2008: 261-262). “Vatan yalnız topraktan ibaret değildir. Millî bir cemiyet ve devleti teşkil eden maddi ve manevi bütün unsurlar, müesseseler vatan mefhumuna dahildir” (Mesut, 1981: 475).

Vatanseverlik sadece aynı toprak üzerinde yaşamakla anlam kazanmaz. Bunun yanında çalışkan olma, kanunlara uyma, tarihsel mirasa sahip çıkma, dayanışma ve ortak amaçlar etrafında toplanılması gerekir. Elban, (2011: 23) Vatanseverliğin millî gurur, millî kimlik, vatan sevgisi ve millet sevgisi kavramlarıyla ilişkili olduğunu belirtir.

Vatanseverlik değeri, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında “Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme” alt başlıklarıyla verilmiştir (MEB, 2017).

3.1.9.1. Çalışkan Olma

Çalışkan olma, Türkçe Sözlük’te (2011: 487) “Gayretli, çalışmayı seven, faal” olarak açıklanmaktadır. “Çalışkan insan, başarı kazandıkça kendine olan güvenini artırır. Toplum içinde saygınlık kazanır ve gittiği her yerde önemsenir. Dolayısıyla bütün bunlar kişiyi mutlu ettiği için hem bedenen hem de ruhen sağlıklı bir birey olur” (Urban, 2007: 153).

Çalışmanın emek vermenin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Gelişmiş toplumlar, çalışmayı ve her alanda kendine yetebilmeyi becerebilmiş toplumlardır. İnsan çalıştıkça kendine olan güveni artar. Çocukları çalışma bilinciyle yetiştirmek kendine yeten, çalışkan toplum oluşturma anlayışına hizmet eder.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Saklı Hazine” kitabında Çörek Hanım, düşerek ayağını kırar. Çörek Hanım, yatmayı sevmediğini belirtip çalışmanın önemini vurgular.

“Çörek Hanım mutlulukla gülümsedi. ‘Hoş geldin, Şans! Asıl sen merak etme, bir iki güne kalmaz ayağa kalkarım ben. Sevmem öyle bütün gün yatmayı...’”(SH: 19).

3.1.9.2. Dayanışma

Dayanışma, Türkçe Sözlük'te (2011: 602) “Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması, tesanüt.” olarak tanımlanmaktadır. Dayanışmanın topluma yayılması birlik ve beraberliğin sağlanması anlamına gelmektedir.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Eski Evin Kiracıları” kitabında, yaz okulunda bir gezi düzenlenir. Farklı kültürler ve ülkelerden gelen öğrenciler gezi sayesinde kaynaşırlar.

“Okulun asıl amacı; dünyanın pek çok yerinden gelen çocukların birbirlerini tanıyıp kaynaşmalarını sağlamaktır”(EEK: 73).

3.1.9.3. Kurallara ve Kanunlara Uyma

Yazının bulunmadığı dönemlerde insanlar sadece sözlü kurallara, gelenek ve göreneklere göre hareket etmiştir. Yazının bulunması ile birlikte uygar toplumlar, yasa ve kanunlar koyarak insan davranışlarının belirli şekillerde sergilenmesini sağlamaya çalışmışlardır.

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Palmiye Sokak No. 5” kitabında Silvia , görgü kurallarını önemseyen bir çocuktur. Silvia , yapılmasını istediği davranışı ilk önce kendisi yapar daha sonra çevresindeki insanların da bu hassasiyette olmasını ister.

“Aylin'e döndü. ‘Sevgili ağabeyimden fırsat bulamadığım için ne yazık ki soramadım. Nasılsın Aylin’ diyerek arkadaşına sarıldı. Aylin de aynı yakınlıkla ona karşılık verdi. Silvia , görgü kurallarını asla unutmazdı ve başka birinin unutmamasına da asla izin vermezdi” (PSN: 14).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Safir Taşlı Maske” kitabında Marco, okul müdürünün kendi öğrencileri dışında hiç kimseyi geziye götürmemesine kızar. Marco okul müdürünün yönetmelikleri ve kanunları hatırlatmasına öfkelenir.

“Marco kendi kendine homurdanıyordu. Okulun saçma kurallarından bıkmıştı. Okul müdürünü taklit ederek söylendi. ‘Okul öğrencileri dışında kimse geziye katılamaz. Odamın girişindeki yönetmelikte açıkça görüldüğü gibi, aileleri tarafından yazılı izni olmayan öğrencileri geziye dahil etmemiz imkânsızdır” (STM: 7).

Eserin ilerleyen bölümlerinde Aslı, bilezik almak için dükkâna girer. Ardından saygısız bir adam etiket fiyatının üstünde bilezikleri almak ister. Bunun üzerine dükkân sahibi saygısız adama bunun olamayacağını, yasalara aykırı olduğunu hatırlatır.

“Kadın önce derin bir nefes aldı. Ardından ise Aslı’yı işaret ederek, ‘Bilezikleri önce o aldı.’ dedi. ‘Hem etiket fiyatının üstünde de satamam, yasalara aykırı” (STM: 57).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Safir Taşlı Maske” kitabında Komiser Massimo, çocukları kurtarmak için ilk uçakla Venedik’e gitmeye karar verir. Görevli uçakta yer kalmadığı için yazılı emir olmazsa yer açmasının imkânsız olduğunu söyler. Uçak görevlilerinin, kurallara ve emirlere sadık olduğu görülür.

“Komiser Massimo Venedik’e kalkacak ilk uçakta yer olmadığını duyunca, görevliye kimliğini gösterdi. Görevli ‘Üzgünüm.’ demekle yetindi. ‘Yazılı emir gelmeden size uçakta yer açmam imkânsız” (STM: 57).

3.1.9.4. Tarihsel ve Doğal Mirasa Duyarlı Olma

XX. yüzyılın başlarından itibaren dünya kültürel miraslarını koruma yoluna gitmiştir. UNESCO kültürel mirasları koruma altına alarak tarihî ve doğal kalıntıları gelecek nesillere ulaştırma imkânı sağlamıştır. Ülkeler kendi miraslarını koruma altına alarak varlıklarını sürdürmektedir. Bireyler miraslarını sahiplenerek koruma yoluna gitmelidir. Kültürüne sahip çıkan bireyler geleceğe sağlam adımlarla ilerler.

“Orman Evindeki Sırlar serisinde yer alan “Saklı Hazine” kitabında Şans, Batı ve Güneş, kestirme yoldan fenere doğru gidip tarihî eser kaçakçıları görürler. Helikopter adamları ve sandığı almaya gelince Güneş, fenerden kasabaya yardım sinyalini gönderir. Kasaba halkının gelmesiyle suçlular yakalanıp polise teslim edilir.

“Sandıkların içindeki eşyalar bir an önce mirasçularına teslim edilmeli” (SH: 103).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Tapıntaki Sır” kitabında arkadaş grubunun şüphesi ve peşine düşmesiyle iki hırsız tarihî eser kaçakçılığından yakalanır. Juro atalarına ait tarihî eseri çalmaktan kurtardıkları için çocuklara teşekkür eder.

“Juro, ‘Atalarımın ait yazıtı çalınmaktan kurtardınız.’ diye devam etti. ‘Üstelik haklı olduğumu da kanıtladınız. Ben böyle bir yazıtın varlığından emindim. Ama elbette

hiçbir zaman mezarları ve çevresini kazarak, onu aramaya kalkışmadım. Artık yazıt hak ettiği yeri alacak ve mezarlığın girişine dikilecektir” (TS: 113).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Eski Evin Kiracıları” kitabında Komiser Massimo, kendini İngilizce öğretmeni olarak tanıtır. Komiser Massimo’nun, asıl amacı tarihî eser kaçakçılarını yakalamaktır. Komiser Massimo, çocuklarla iş birliği yapıp suçluları yakalar ve tarihî eserleri kurtarır.

“Asıl adım Massimo, Başkomiser Massimo. Polis teşkilatı olarak çok uzun süredir bu adamların peşindeyiz. Araştırmalarımız sonucu, burada bir ev tutup gizlice tarihî eser kaçakçılığı yapacaklarını öğrendik. Geçen yaz incelemeler yapmak için buradaydım. Böylece hem etrafı tanıma hem de insanlarla, en önemlisi çocuklarla tanışıp kaynaşma fırsatım olacaktı. Çocukların her şeyden haberi olur çünkü” (EEK: 137).

Tablo 3.9. Almıla Aydın’ın Eserlerinde Vatanseverlik Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları

Eserin Adı	Çalışkan Olma	Dayanışma	Kurallara ve Kanunlara Uyma	Tarihsel ve Doğal Mirasa Duyarlı Olma
EK	-	-	-	-
MY	-	-	-	-
KŞŞ	-	-	-	-
TS	-	-	-	113
STM	-	-	7, 57, 57	-
MP	-	-	-	-
PSN	-	-	14	-
EEK	-	73	-	103, 137
SH	19	-	-	-
EB	-	-	-	-

Tablo 3.9’da Almıla Aydın’ın eserlerinde dokuz vatanseverlik değerine rastlandığı görülmüştür. Vatanseverlik alt değeri ile ilgili bir çalışkan olma, bir dayanışma, dört kurallara ve kanunlara uyma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma değeri tespit edilmiştir. Çalışkan olma değeri “Saklı Hazine”de; dayanışma değeri “Eski Evin Kiracıları”nda; kurallara ve kanunlara uyma değeri “Safir Taşlı Maske” ve “Palmiye Sokak No. 5”te; tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma değeri “Tapımtaki Sır” ve “Eski Evin Kiracıları” kitaplarında görülmüştür. Vatanseverlik değeri “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikanedeki Yabancı”, “Kadim Şehrin Şifreleri” ve “Elmas Bronş” eserlerinde işlenmediği görülmüştür. En çok işlenen alt değer “kurallara ve kanunlara uyma” değeri olduğu ortaya konmuştur. Almıla Aydın kanunlara ve kurallara uymanın önemini çocuklara kavratmak istediği söylenebilir.

3.1.10. Yardımseverlik

Yardımseverlik, Türkçe Sözlük’te (2011: 2536) “Hayırseverlik” olarak açıklanmaktadır. “Kültürümüzde yüceltilen değerlerden biri olan yardımlaşma, insanların sahip oldukları maddi ve manevi imkânları karşılık beklemeden diğerleriyle paylaşımları anlamına gelmektedir” (Tarhan, 2013: 148). “Yardımseverlik en açık anlatımla: ihtiyaç sahiplerine, kişisel bir kazanç gözetmeksizin, isteyerek maddi ve manevi destekte bulunma durumudur. Yardımseverlik bireyin sahip olduğu güç ve olanakları diğerlerinin iyiliği için kullanmak; bir kimsenin sıkıntısını gidermek, karşılaştığı güçlüklerde yardımcı olmak ve bunları içinden geldiği için yapmaktır” (Durmuş, 2012: 14).

Yardımseverlik değeri, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında “Cömert olma, fedakâr olma, işbirliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma ve paylaşma” alt başlıklarıyla verilmiştir (MEB, 2017).

3.1.10.1. Cömert Olma

Cömertlik, Türkçe Sözlük’te (2011: 471) “Cömert olma durumu, eli açıklık, ahilik, semahat, mürüvvet” olarak tanımlanmaktadır. Cömertlik insanın içinden gelerek yardımda bulunması anlamına gelmektedir. Yardım maddi ya da manevi nitelikte olabilir. Önemli olan yardım edecek kişinin yardım etme amacında saklıdır. Cömertliğin karşılık beklemeden yapılması çok önemlidir.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Saklı Hazine” kitabında iki arkadaş, birbirlerine destek olur. Şans, Güneş’in acıkacağını düşünüp bisküvisini onunla paylaşır. Şans cömert bir şekilde davranır.

“Güneş, ‘Ben sizi burada bekleyeceğim.’ dedi. Bunun üzerine çantamdan bisküvi torbasını çıkartıp kızın eline tutuşturdum. ‘Bizi beklerken atıştırırsın.’ Birbirimize güven vermek için gülümsedik” (SH: 55).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Tapınaktaki Sır” kitabında; Aylin, Marco, Silvia ve Aslı aynı uçakla Japonya’ya gider. Uçuş esnasında Aslı arkadaşlarında kulak tıkanıklığı oluşmasını diye arkadaşlarına sakız ikram eder.

“Aslı ilk iş olarak cebindeki naneli sakızlardan arkadaşlarına ikram etti. Uçak havalanırken kulaklarının tıkanması pek eğlenceli sayılmazdı” (TS: 23).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Eski Evin Kiracıları” kitabında Aleks’i, geziye son anda katıldığı için yanında yemek getirmeyi unuttur. Arkadaşları Aleks’e ikramda bulunur.

“Aylin’le Aslı, yanında hiçbir şey getirmemiş olan Aleks’i fark edip hemen ikramda bulundular” (EEK: 71).

3.1.10.2. İşbirliği Yapma

İşbirliği, Türkçe Sözlük’te (2011: 1223) “Amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı, teşrikimesai, bir işin çeşitli kişilerce yapılması” olarak açıklanmaktadır. “İş birliği ortak bir amaç uğruna birlikte hareket edebilmeyi sağlar. İşbirliği öğrencilere, empati kurabilmesini, başkalarının düşüncelerine saygılı olmayı, hoşgörülü olmayı kazandırmakta ve etkili iletişimi sağlamaktadır” (Senemenoğlu, 2015: 497).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Tapınaktaki Sır” kitabında, sarı saçlı kadın kedisini dükkânda unuttur. Kediyi kadına teslim etmek için Marco ve arkadaşları iş birliği yapar. Kadının kedisini yetiştirmek için herkes bir görev alır.

“O sırada Marco, ‘Yine de istasyona gidip trenleri kontrol etsek iyi olur.’ dedi. ‘Kadın, kedisi için uçağı birbirine katmıştı. Kaybettiğini anlayınca kim bilir nasıl üzölmüştür. Üstelik belki de kafesi nerede unuttuğunu hatırlamıyordu bile.’ Diğerleri Marco’ya hak verdiler. Ama ellerinde kocaman kafesle istasyona koşmaları zor olacağı için bir plan

yaptular. Marco, Ale ve Toku istasyona gidecekler ve eğer kadını görürlerse kedisini bulduklarını söyleyeceklerdi” (TS: 53).

“Kadim Şehrin Şifreleri” kitabında üç arkadaş, şifreyi çözmek için bir kitapevine giderler. Görev dağılımı yapan arkadaşlar, iş birliği yaparak şifreyi çözmeye çalışırlar.

“Ateş kasaya ödeme yapıp hepsine çay ve kurabiye getirdiğinde, Ceren şifrenin kalanını not defterine aktarmış, Kaan ise şehir planını çıkarmıştı” (KŞŞ: 109).

3.1.10.3. Merhametli Olma

Merhametli olma, Türkçe Sözlük’te (2011: 1689) “Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma” olarak açıklanmaktadır. “Merhamet şefkat ve iyi niyetle karışık bir üzüntüdür. İnsanların derdiyle dertlenme, üzüntüsüyle üzülmeye ve onlara yardım etmeye çalışmaktır” (Hökelekli, 2011: 70). Merhametli kişi acıma duygusuyla hareket edip olayı fark eden kişidir.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Saklı Hazine” kitabında Şans, yolculuk esnasında köpeği Pufi’nin hastalandığını sanır. Kitapta, Şans’ın köpeği Pufi’ye karşı sevgisi ve merhameti anlatılır.

“Seni şapşal kuçu!’ diye gülererek söylendim. ‘Korkuttun beni! Hastalandığını sandım!’” (SH: 9).

Eserin ilerleyen bölümlerinde, Çörek Hanım düşerek ayağını kırar. Şans, Çörek Hanım’a merhamet duygusuyla hareket ederek yardım eder.

“Sırt çantamı kenara bıraktım. ‘Geçmiş olsun!’ yavaşça boynuna sarıldım. ‘Merak etmeyin, artık ben buradayım’”(SH: 18).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Tapımtaki Sır” kitabında; Aylin, Marco, Silvia ve Aslı aynı uçakla Japonya’ya giderler. Uçuş esnasında Aslı, arkadaşı Marco’nun acıkmasına üzülür ve ona annesinin hazırladığı yolluklardan ikram etmiştir.

“Aylin, Marco’ya acımış olacak ki yerinden kalktı. Başlarının üstündeki dolaptan çantasını aldı. Annesinin hazırladığı yolluklardan Marco’ya uzattı. paketi gören Marco’nun gözleri ışıldamıştı” (TS: 27).

3.1.10.4. Misafirperver Olma

Misafirperver, Türkçe Sözlük'te (2011: 1657) "Konukseverlik" olarak tanımlanmaktadır. Eve gelecek kişiyi güzel ağırlamak kültürel bir özelliktir. "Bir ailenin yaşadığı eve aile üyeleri dışında iyi maksatlarla gelen kişilere 'misafir' denilmektedir" (Alkan, 1991: 741). Misafir bereketiyle gelir, sözü misafirperver olma anlayışımıza uygundur.

"Orman Evindeki Sırlar" serisinde yer alan "Saklı Hazine" kitabında Batı, arkadaşı Şans'ı eve davet eder. Batı, Şans için hazırlık yapar ve onu evinde güzel bir şekilde ağırlar.

"Sofrayı ben kurdum.' dedi. 'Gelişinin şerefine!" (SH: 18).

"Orman Evindeki Sırlar" serisinde yer alan "Elmas Broş" kitabında Şans, Batı'yı evine davet ederek misafirperver bir teklifte bulunur:

"Yarın bize beş çayına gelmeye ne dersin?" (EB: 16).

"Gezgin Dedektifler" serisinde yer alan "Palmiye Sokak No. 5" kitabında, Andrew'in arkadaşlarına gösterdiği konukseverlik takdirle karşılanır. Andrew arkadaşlarının güzel bir tatil geçirmeleri için elinden gelen tüm fedakârlığı yapar.

"Aylin, 'O halde Andrew'a teşekkür etmeliyiz. Hem şu yaşadığımız heyecan dolu birkaç gün için hem de göstermiş eşsiz konukseverlik için.' deyince hepsi birden alkışlamaya başladı" (PSN: 124).

"Gezgin Dedektifler" serisinde yer alan "Tapınaktaki Sır" kitabında, Komiser Massimo'nun Japon bir kız ile evlenecek olması tüm arkadaşların görüşmesi anlamına gelir. Japon çocuklar, Toku ve Yuko arkadaşlarını evlerinde misafir edeceklerini bildirerek nezaket örneği sergiler.

"Yuko, arkadaşlarının mektubunu hemen cevaplamakla kalmamıştı. Toku'yla birlikte hepsini evlerinde misafir etmek istediklerini de bildirmişti. Kızlar Yuko'da, Marco ve Ale ise Toku'da kalacaklardı" (TS: 20).

"Gezgin Dedektifler" serisinde yer alan "Eski Evin Kiracıları" kitabında Aylin, yaz okulundan arkadaşlarını eve davet etmek istediğini annesine söyler. Aylin'in annesi arkadaşlarının eve gelebileceğini söyleyerek kızının mutlu olmasını sağlar.

“Okul başladıktan sonra, onları evimize davet edebilir miyim?” Aylin’in annesi şaşkınlık içinde kızına bakakaldı. ‘Hepsini birden mi?’ Aylin gülerek, ‘Hayır, anneciğim, tabi ki hepsini birden değil, sadece bizimkileri.’ Aylin’in cevabı üzerine annesi kızların arkasında tanıdık yüzleri gördü. Rahatlamış bir ses tonuyla, ‘Elbette kızım, arkadaşların istedikleri zaman evimize gelebilirler’ (EEK: 15).

Eserin ilerleyen bölümlerinde yaz okulu bitince Andrew, arkadaşlarını İngiltere’deki evlerine davet eder.

“Andrew coşku içinde, bir sonraki tatil için en yakın arkadaşlarını evine davet ediyordu” (EEK: 143).

3.1.10.5. Paylaşma

Paylaşma, Türkçe Sözlük’te (2011: 1903) “Aralarında bölüşmek, pay etmek, üleşmek” olarak açıklanmaktadır. İnsan sevdiği, değer verdiği kişilerle paylaşımında bulunur. Hayat paylaştıkça güzelleşir. Bundan dolayı insanlar, maddi ve manevi olarak bir şeyleri paylaşma ihtiyacı duyar.

“Orman Evindeki Sırlar” serisinde yer alan “Elmas Broş” kitabında Batı, bisikleti olmadığı için arkadaşı Şans’a eski bir bisikletini onarıp getirir. Batı, arkadaşıyla bisikletini paylaşarak mutlu olur.

“Sen bisikletinin olmadığını söyleyince garajdan çıkarıp onarmaya karar verdim. Onarım işi tahminimden daha uzun sürdü ve ancak gece yarısı bitti. Sonra da boyadım. Boyası kurur kurumaz da buraya getirdim, işte!” (EB: 42).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Tapıntaki Sır” kitabında Silvia , çatı katındaki oyuncaklarını, oyuncacı olmayan çocuklara vermek ister. Arkadaşı Aslı ve Aylin’i çağırarak oyuncakları çatı katından indirip temizlerler ve onları türlerine göre paketleyip hazırlarlar. Silvia , annesinin gönüllü olarak çalıştığı yardım kuruluşlarına oyuncaklarını verir. Silvia , oyuncacı olmayan çocuklarla oyuncaklarını paylaşır.

“Aylin, kendini sandalyelere birine atarak, Silvia ’ya baktı. ‘Eee... şimdi söyle bakalım! Bize bu kutuları niye taşıttın?’ Silvia gözleri ışıdayarak, ‘Oyuncağı olmayan çocuklar için.’ dedi” (TS: 10).

Eserde, Silvia çocuklarla oyuncacı paylaşarak mutlu olacağını söyler.

“Artık hiçbiriyle oynamıyorum. O zaman anneme hak verdim. Onlarla oynayarak mutlu olma sırası şimdi, benim kadar şanslı olmayan diğer çocuklarda” (TS: 11).

Eserin ilerleyen bölümlerinde Aylin arkadaşı Silvia ’nın paylaşma davranışını takdir eder.

“Aylin, ‘Sahip olduklarımızı başkalarıyla paylaşmak güzel bir duygu’ dedi” (TS: 14).

“Gezgin Dedektifler” serisinde yer alan “Eski Evin Kiracıları” kitabında, okul gezisi planlanır. Okula yeni kayıt olan Aleks’in babası, oğlunu geziye göndermek istemez. Bunun üzerine Marco ve Ale Aleks’in babasını ikna eder. Marco ve Ale, Aleks’e yiyeceklerini paylaşmaktan mutluluk duyacaklarını belirtirler.

“Marco yine söze girip, ‘Hem yanımızda o kadar çok yiyecek ve içecek var ki, yanına bir şey almana gerek kalmayacak. Hepsini seninle seve seve paylaşırız. Öyle değil mi çocuklar?’ diye sordu. Bu kez yine Ale, kızlardan önce atıldı. ‘Elbette paylaşırız, memnuniyetle’” (EEK: 68-69).

Tablo 3.10. Almıla Aydın’ın Eserlerinde Yardımseverlik Değerinin Dağılımı ve Sayfa Numaraları

Eserin Adı	Cömert Olma	İş Birliği Yapma	Merhametli Olma	Misafirperver Olma	Paylaşma
EK	-	-	-	-	-
MY	-	-	-	-	-
KŞŞ	-	109	-	-	-
TS	23	53	27	20	10, 11, 14
STM	-	-	-	-	-
MP	-	-	-	-	-
PSN	-	-	-	124	-
EEK	71	-	-	15, 143	68-69
SH	55	-	9, 18	18	-

EB	-	-	-	16	42
----	---	---	---	----	----

Tablo 10’da Almıla Aydın’ın eserlerinde on dokuz yardımseverlik değerine rastlandığı görülmüştür. Yardımseverlik alt değeri ile ilgili üç cömert olma, iki iş birliği yapma, üç merhametli olma, altı misafirperver olma ve beş paylaşma değeri tespit edilmiştir. Cömert olma değeri “Tapıntaki Sır”, “Eski Evin Kiracıları” ve “Saklı Hazine”de; iş birliği yapma değeri “Kadim Şehrin Şifreleri” ve “Tapıntaki Sır”da; merhametli olma değeri “Tapıntaki Sır” ve “Saklı Hazine”de; misafirperver olma değeri “Tapıntaki Sır”, “Palmiye Sokak No. 5”, “Eski Evin Kiracıları”, “Saklı Hazine” ve “Elmas Broş”ta; paylaşma değeri “Tapıntaki Sır”, “Eski Evin Kiracıları” ve “Elmas Broş” kitaplarında görülmüştür. Yardımseverlik değerinin “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikanedeki Yabancı”, “Safir Taşlı Maske” ve “Macera Peşinde” eserlerinde işlenmediği görülmüştür. En çok işlenen alt değerinin “misafirperver olma” değeri olduğu ortaya çıkmıştır. Almıla Aydın’ın misafirperver olmanın önemini çocuklara kavratmak istediği söylenebilir. Yardımseverlik değerinin en çok “Tapıntaki Sır” kitabında işlendiği tespit edilmiştir.

3.2. ALMILA AYDIN’IN ANALİZ EDİLEN ÇOCUK ROMANLARINDAKİ RESİMLERİN AKTARDIĞI DEĞERLER

Bu bölümde Almıla Aydın’ın ele alınan eserlerindeki resimler değerler eğitimi bağlamında analiz edilmiştir. Resimlerin eserlerdeki değerleri aktarması bakımından değerlendirilmiştir.

Şekil. 3.1. “Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde yer alan görsel (s. 14)

“Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde Aylin’in anne ve babası mutlu bir haberi Aylin ve arkadaşlarıyla paylaşmak ister. İngiltere’deki arkadaşları Adrew’un babası, Aylin’in babasını arayarak çocukları Noel tatili için İngiltere’ye davet eder. Aylin, annesinin elini tutarak sevincini paylaşır. Masada oturan Marco ve Silvia Aylin’in arkadaşlarıdır. Marco ve Silvia haberi duyunca sevinç çılgınlıkları atarlar. Çocukların mutlu haline bakarak görselin sevgi değeri, arkadaşları Adrew ile buluşacakları için mutlu olmaları dostluk değerini yansıttığı görülmektedir.

Şekil 3.2. “Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde yer alan görsel (s. 21)

“Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde Aylin’in annesi elinde uçak biletleri ile salona gelir. Andrew arkadaşlarını Londra’daki evine davet eder. Marco, Silvia ve Aylin Londra’da nereleri gezeceklerini planlar. Resimde Aylin’in annesi elini Aylin’in omzuna koyar. Marco iki elini açarak sevincini gösterir. Silvia da mutluluktan ağzı açık bir şekilde sevincini dile getirir. Resimde dayanışma sergileyen arkadaşlara baktığımızda dostluk değerini yansıtmaktadır.

Şekil 3.3. “Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde yer alan görsel (s. 29)

“Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde arkadaşların Londra’da hava limanında buluşmaları resmedilmiştir. Ev sahibi Andrew ve arkadaşı Aslı arkadaşlarını karşılamaya gelmiştir. Aylin kuzeni Aslı ile kucaklaşır. Marco ve Silvia ve Aylin’in arkasındadır. Andrew şoförün yanında sabırsızlıkla arkadaşlarını bekler. “*Andrew’un arkadaşlarına gösterdiği sıcak karşılama, diğer insanların bile dikkatini çekmiştir*” (PSN: 29). Resim arkadaşlar arasındaki dostluk değerini yansıtmaktadır. Arkadaşların birbirine bağlı olmaları sevgi değerinin göstergesidir.

Şekil 3.4. “Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde yer alan görsel (s. 123)

“Palmiye Sokak No. 5” adlı eserde Andrew, arkadaşlarına iyi bir tatil geçirmek için elinden gelen misafirperverliği yapar. Arkadaşları Andrew’in evinde geçen olayları anlatınca Andrew üzülür. Andrew’in annesi Bayan Becky’nin kolyesi çalınır. Andrew’in arkadaşları hırsızları bulur ve polise haber verir. Andrew olayı nasıl fark etmediğine şaşırır. Resimde ortada üzgün bir şekilde oturan Andrew’dir. Silvia bir elini Andrew’in omzuna koyar, Ale da Andrew’i kucaklar. Gözlüklü olan Marco, oturanlar Aslı ve Aylin’dir. Arkadaşların Andrew’i teselli edip teşekkür etmesi resmedilmiştir. Andrew’e onlarla ilgilendiği için olayları göremediğini söyler. Herkes Andrew’e gösterdiği misafirperverlik için teşekkür eder. Andrew’in misafirperverliği yardımseverlik değerini, arkadaşlar arasındaki birliktelik ise dostluk değerini yansıtmaktadır.

Şekil 3.5. “Safir Taşlı Maske” adlı eserde yer alan görsel (s. 21)

“Safir Taşlı Maske” adlı eserde Aslı, okul gezisiyle Venedik karnavalına gidecektir. Aslı’nın teyzesi Fatoş ona karnaval kostüm ve maskelerin olduğu bir kitap hediye eder. Aslı’nın mutluluğu resmedilmiştir. Bu görselin sevgi değerini yansıttığı görülmektedir.

Şekil 3.6. “Safir Taşlı Maske” adlı eserde yer alan görsel (s. 119)

“Safir Taşlı Maske” adlı eserde tüm arkadaşalar Venedik’teki karnaval için buluşur. Karnavalda istediği maskeyi alamayan Aslı çok üzülür. Hırsızlar gerçek maske ile sahte maskeyi değiştirir. Aylin, Marco, Silvia, Aslı ve Ale sayesinde hırsızlar yakalanır. Yaşlı antikacı Aslı’ya çok istediği maskeyi hediye eder. Görselde Aslı’nın sevinci ve arkadaşlarının dayanışması resmedilmiştir. Aslı’nın teyzesi Fatoş da Aylin’in mutlu anına şahit olur. Bu bağlamdan hareketle görselin dostluk değerini yansıttığı anlaşılmaktadır.

Şekil 3.7. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 14)

“Eski Evin Kiracıları” adlı eserde İtalya’nın Como kentinde yaz okulu başlar. Aslı ve Aylin Öğretmen John vasıtasıyla diğer öğrencilerle tanışrlar. Ellerini açan Japonyalı kızın ismi Yuko, yanındaki sarı saçlı çocuğun ismi Toku’dur. Öğrencilerin tanışma anına ait mutlulukları resmedilmiştir. Görselin arkadaşlar arasındaki sevgi ve dostluk değerlerini yansıttığı görülmektedir.

Şekil 3.8. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 37)

“Eski Evin Kiracıları” adlı eserde Öğretmen John okuldaki çocuklara sevgi ile yaklaşmaktadır. Öğretmen sol eliyle Aslı’yı kucaklayıp bir elini siyah saçlı Japon kız Yuko’nun omzuna koyar. Öğretmen John, öğrencileri birbiriyle kaynaştırır. Aylin, sırtı dönük olan, sevincini öğretmeni ile paylaşır. Resimde, öğretmen ve öğrencilerin sevinci sevgi değerini yansıtmaktadır.

Şekil 3.9. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 43)

“Eski Evin Kiracıları” adlı eserde gözlüklü çocuk Marco, yanındaki uzun boylu arkadaşı Ale ve kız kardeşi Silvia’dır. Marco arkadaşı Ale’yi, Aylin ve Aslı ile tanıştırmayı resmedilmiştir. Görseldeki tanışma dostluk değerini yansıtmaktadır.

Şekil 3.10. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 43)

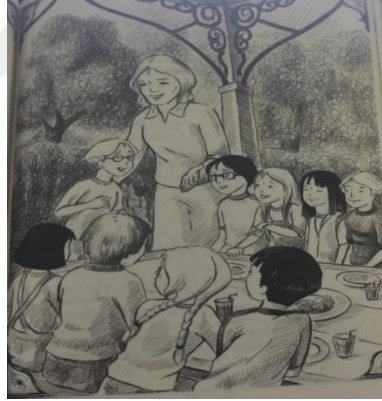
“Eski Evin Kiracıları” adlı eserde Aylin’in annesi Aylin’in arkadaşlarına çay ve kurabiye ikramında bulunur. Aylin’in annesinin çocuklara ikramda bulunması resmedilmiştir. misafirperverliğin olması görselin yardımseverlik değerini aktardığı görülmektedir.

Şekil 3.11. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 48)

“Eski Evin Kiracıları” adlı eserde Aylin ve babasına arkadaşları bahçe işlerine yardıma gelir. Aslı ve Silvia bahçedeki yabancı otları mutlu ve keyifli bir şekilde yolarlar. Aslı ve Silvia’nın bu mutlu anı resmedilmiştir. Arkadaşların birbirine yardımcı olmaları yardımseverlik değeri ile ilişkilendirilir.

Şekil 3.12. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 77)

“Eski Evin Kiracıları” adlı eserde Aylin’in annesi mahalleye yeni taşınan Aleks adlı çocuğu çardağa getirir. Aylin’in annesi çocukların tanışıp kaynaşmasını sağlamıştır. Çocukların tanışma anı resmedilmiştir. Aylin’in annesinin bu tutumu çocuklarda sevgi ve dostluk bağının güçlenmesini sağlamıştır.

Şekil 3.13. “Eski Evin Kiracıları” adlı eserde yer alan görsel (s. 84)

“Eski Evin Kiracıları” adlı eserde Silvia arkadaşı Ale’ye bisikletini ödünç verir. Bunun üzerine Ale Silvia’ya bisküvi ikram eder. Arkadaşlar arasındaki bu yardımlaşma resmedilmiştir. Metnin içeriği ile değerlendirildiğinde bu görselin dostluk ve yardımlaşma değerini aktardığı görülmektedir.

Şekil 3.14. “Tapımtaki Sır” adlı eserde yer alan görsel (s. 9)

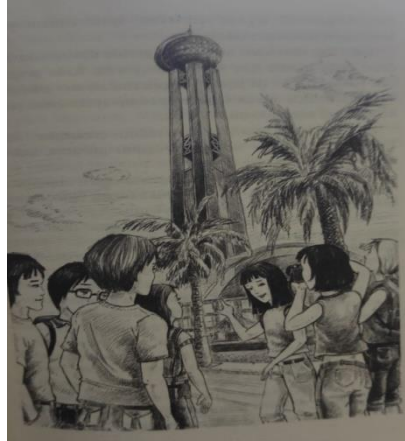
“Tapımtaki Sır” adlı eserde Silvia oyuncaklarını yardıma muhtaç çocuklarla paylaşmak ister. Silvia’nın arkadaşı Aylin her yeri temizleyeceklerini düşünüp şaşırır. Silvia oyuncakları bahçeye indirip temizleyeceklerini söyler. İki kuzen Aylin ve Aslı, Silvia’ya severek yardım eder. Silvia oyuncaklarını oyuncacı olmayan çocuklara ulaştırır. Arkadaşlarının Silvia’ya yardım etmesi yardımseverlik ve dostluk değerlerini yansıttığı görülmektedir.

Şekil 3.15. “Tapımtaki Sır” adlı eserde yer alan görsel (s. 35)

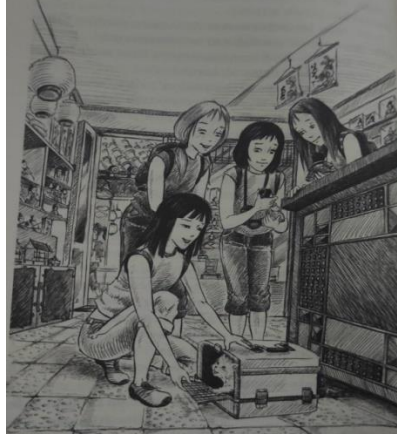
“Tapımtaki Sır” adlı eserde Komiser Massimo’nun Japon bir kızla evleneceği haberi, tüm arkadaşların Japonya’da buluşmasına vesile olur. Japon çocuklar Yuko ve Toku; Aslı, Aylin, Marco ve Silvia’yı güzel bir şekilde ağırlar. Yuko’nun annesi tüm çocuklara güzel bir yemek yapar. Tüm çocukların Japonya’da buluşma anı resmedilmiştir. Yuko ve Toku’nun arkadaşlarına gösterdikleri misafirperverlik yardımseverlik değeri ile, arkadaşların aralarındaki bağlılık dostluk değeri ile ilişkilendirilir.

Şekil 3.16. “Tapımtaki Sır” adlı eserde yer alan görsel (s. 43)

“Tapımtaki Sır” adlı eserde Yuko ve Toku; Aslı, Aylin, Marco ve Silvia’yı Japonya’da gezdirmektedir. Yuko’nun arkadaşlarına kuleyi tanıttığı an resmedilmiştir. Arkadaşlar arasındaki birliktelik dostluk değerini yansıttığı görülmektedir.

Şekil 3.17. “Tapımtaki Sır” adlı eserde yer alan görsel (s. 50)

“Tapımtaki Sır” adlı eserde arkadaşlar, dükkân da kedisini unutan kadının kafesini görürler. Sarışın kadın ortalıkta yoktur. Çocuklar, sarışın kadına kedisini ulaştırmak için dükkândaki satıcıdan kadının tren garına gittiğini öğrenirler. Aylin, sırt çantası olan kız, kedinin sahibini uçakta gördüğünü söyler. Çocuklar dükkân sahibi ile konuşarak kediyi sahibine ulaştırmaya çalışır. Yuko’nun kafesi aldığı an resmedilmiştir. Hayvanlara gösterilen merhamet yardımseverlik değeri ile arkadaşlar arasındaki dayanışma dostluk değerlerini yansıttığı görülmektedir.

Şekil 3.18. “Macera Peşinde” adlı eserde yer alan görsel (s. 23)

“Macera Peşinde” adlı eserde Laura bahçe işleriyle uğraşır. Ale, Marco, Aslı, Aylin ve Silvia bisikletleri ile Laura’nın evinin yanından geçer. Marco bahçe işlerinde Laura’ya yardım edebileceğini söyler. Arkadaşları ilk başta bu duruma karşı çıkar. Marco yeni taşınan Laura’yı şüpheli tavırlarını merak eder. Marco hem merakını atmak

hem de yardım etmek ister. Marco'nun arkadaşları da yardım etmeyi kabul eder. Görseldeki gözlüklü çocuk Marco, yanında istekli görünen çocukta Ale'dir. Çocukların Laura'a yardıma gelme anı resmedilmiştir. Bu görselin yardımseverlik değerini yansıttığı görülmektedir.

Şekil 3.19. “Macera Peşinde” adlı eserde yer alan görsel (s. 35)

Arkadaşlar, yaz okulunun başlamasıyla İtalya'nın Como şehrinde toplanırlar. Ale eliyle Yuko'nun omzuna dokunur. Toku da arkadan gülererek arkadaşlarının yanına gelir. Sevinçle birbirlerine sarılırlar. Bir yıl aradan sonra yaz okulunda buluşan arkadaşların mutluluğu resmedilmiştir. Görsele baktığımızda sevgi ve arkadaşlık değerlerini aktardığı görülmektedir.

Şekil 3.20. “Macera Peşinde” adlı eserde yer alan görsel (s. 103)

“Macera Peşinde” adlı eserde Ale okulda cep bilgisayarını unutunca gece yarısı arkadaşı Marco ile okula giderler. Bilgisayar öğretmeni Umberto o sırada

okuludur. Umberto o gece okulda şifreyi çözmek için bulunmaktadır. Ale'nin geldiğini gördüğünde Umberto onu dolaba kilitler. Görselde Marco ve Silvia'nın Komiser Massimo'yı yardım için çağırdığı an resmedilmiştir. Marco ve Silvia yardım için kalmak istese de Komiser Massimo tehlikeli olduğu için onları gönderir. Görsel ve metnin içeriği birlikte değerlendirildiğinde dostluk değerini açıkça görmemiz mümkündür.

Şekil 3.21. “Macera Peşinde” adlı eserde yer alan görsel (s. 109)

“Macera Peşinde” adlı eserde Ale'nin Bilgisayar öğretmeni Umberto'dan kurtulma anı resmedilmiştir. Marco elini Ale'nin omzuna atarak arkadaşına sevincini hissettirir. Tüm arkadaşların sevinçli olması dostluk bağının güçlü olduğu görülmektedir.

Şekil 3.22. “Elmas Broş” adlı eserde yer alan görsel (s. 41)

“Elmas Broş” adlı eserde Şans, uzak bir akrabalarından kalan orman evini satmak için yaz tatilinde annesiyle birlikte kasabaya gider. Batı eski bisikletini onarıp

arkadaşı Şans'a getirir. Şans pembe bisikleti görünce şaşırıp kalır. Şans'ın mutlu anı resmedilmiştir. Metnin içeriği ve görsel birlikte düşünüldüğünde bu resmin; dostluk sevgi ve yardımseverlik değerlerini yansıtmaktadır.

Şekil 3.23. "Saklı Hazine" adlı eserde yer alan görsel (s. 24)

"Saklı Hazine" adlı eserde Şans ormanda bisikletle dolaşırken köpeği Pufi'yi kaybeder. Güneş adındaki kız Pufi'yi ormanda bulur. Görselde Güneş'in Pufi'yi bulma anı resmedilmiştir. Güneş, hayvanlara karşı sevgi ve merhamet duygusuyla yaklaşmıştır. Bu bağlamda düşünüldüğünde resmin sevgi ve yardımseverlik değerlerini yansıttığı görülmektedir.

Şekil 3.24. "Saklı Hazine" adlı eserde yer alan görsel (s. 53)

"Saklı Hazine" adlı eserde Şans'ın köpeği Pufi madencilerin eline düşer. Üç arkadaş köpeği kurtarmak için planlar yapar. Görselde; Şans, Batı ve Güneş'in kroki üzerinde plan yaptıkları an resmedilmiştir. Arkadaşların birlikte hareket etmesi

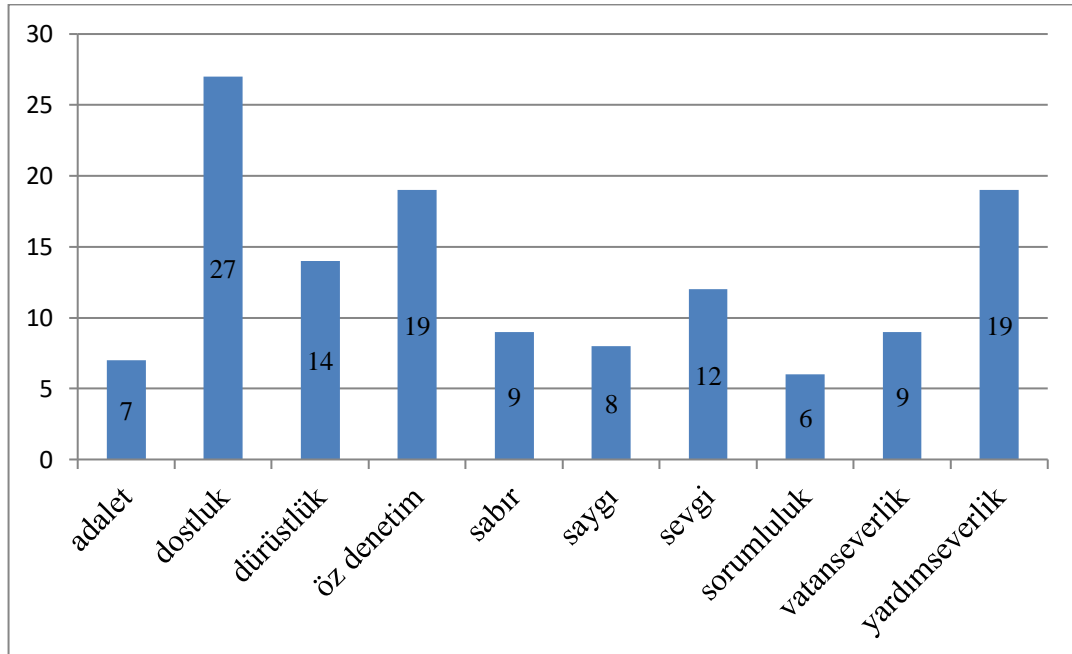
dayanışmanın olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda gorselin dostluk değerinin yansıtığı gürmektedir.

Almıla Aydın'ın eserlerdeki resimler analiz edildiğinde bu resimlerin romanlarda anlatılan olayları aktardığı gürmüştür. Metinlerdeki tüm gorseller metnin içeriğiyle uyusmaktadır. Analiz edilen resimlerin bir kısmı değerlerle ilişkisi kurulmuştur. Diğer resimlerin herhangi bir değerini yansıtmadığı gürmektedir. Resimlerin dostluk, yardımseverlik ve sevgi değerlerini aktardığı tespit edilmiştir. Analiz edilen eserlerde elde edilen bulgular dikkate alındığında benzer sonuçlar gürmektedir. Elde ettiğimiz bulgularda en çok dostluk sonra yardımseverlik değerleri işlenmiştir. Metinde elde edilen bulgular ile resimlerde tespit edilen bulguların büyük ölçüde uyusutuğu gürmektedir.

3.3. ALMILA AYDIN'IN ANALİZ EDİLEN ÇOCUK ROMANLARINDAKİ DEĞERLERİN İŞLENME SIKLIĞI VE YORUMLAR

Bu bölümde Almıla Aydın'ın ele alınan eserlerinde tespit edilen on kök değer tablolara aktarılmıştır. Tablolardaki bulgular yorumlanarak değerlendirilmiştir.

Şekil 3.25. Almıla Aydın'ın Eserlerinde Kök Değerlerin İŞlenme Sıklığı

Şekil 25’te Almıla Aydın’ın eserlerinde 7 (yedi) adalet, 27 (yirmi yedi) dostluk, 14 (on dört) dürüstlük, 19 (on dokuz) öz denetim, 9 (dokuz) sabır, 8 (sekiz) saygı, 9 (dokuz) sevgi, 6 (altı) sorumluluk, 9 (dokuz) vatanseverlik, 19 (on dokuz) yardımseverlik değerine yer verildiği görülmektedir. Toplam tespit edilen değer sayısı 130’dur.

Tablo 3.11. Almıla Aydın’ın Eserlerinde İşlenen Kök Değerler

Kıtap adı	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik	Toplam
EK	1	6	5	1	3	0	2	1	0	0	19
MY	1	1	1	2	1	1	0	0	0	0	7
KŞŞ	1	2	0	2	3	0	0	1	0	1	10
TS	3	2	1	0	0	0	3	1	1	7	18
STM	0	2	1	2	0	0	0	0	3	0	8
MP	1	3	3	6	0	1	1	1	0	0	16
PSN	0	5	1	2	1	4	1	1	1	1	17
EEK	0	2	0	3	1	1	5	0	3	4	19
SH	0	2	1	0	0	0	0	0	1	4	8
EB	0	2	1	1	0	1	0	1	0	2	8
Toplam	7	27	14	19	9	8	12	6	9	19	130

Tablo 11’de Almıla Aydın’ın eserlerinin değerler eğitim açısından zengin olduğu görülmektedir. İncelenen 10 kitapta toplam 130 değere yer verildiği tespit edilmiştir.

“Esrarengiz Kelimeler” adlı eserde en fazla dostluk değerine vurgu yapılmıştır. “Tapımtaki Sır” adlı eserde en çok yardımseverlik değeri işlenmiştir. “Macera Peşinde” adlı eserde en fazla öz denetim değerine ait bulgu tespit edilmiştir.

İncelenen eserlerde sırasıyla en çok 27 (yirmi yedi) dostluk, 19 (on dokuz) öz denetim ve yardımseverlik değeri işlendiği görülmüştür. En az işlenen değer 6 (altı) sorumluluk değeri olduğu tespit edilmiştir.

Adalet değeri, 5 kitapta toplam 7 defa yer almaktadır. Bu değer yer aldığı kitaplar şunlardır: “Tapınıktaki Sır”, “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikânedeki Yabancı”, “Kadim Şehrin Şifreleri” ve “Macera Peşinde”. Adalet değerine ait bulguların en çok yer aldığı eser, “Tapınıktaki Sır” kitabıdır. Bu kitapta adalet değerine ait 3 örnek vardır.

Dostluk değeri, tüm kitaplarda yer almaktadır. Dostluk değerine ait bulguların en çok yer aldığı eser, “Esrarengiz Kelimeler” kitabıdır. Bu kitapta dostluk değerine ait 6 örnek vardır.

Dürüstlük değeri, 8 kitapta toplam 14 defa yer almaktadır. Bu değer yer aldığı kitaplar şunlardır: “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikânedeki Yabancı”, “Tapınıktaki Sır”, “Safir Taşlı Maske”, “Macera Peşinde”, “Palmiye Sokak No:5”, “Saklı Hazine” ve “Elmas Broş”. Dürüstlük değerine ait bulguların en çok yer aldığı eser, “Esrarengiz Kelimeler” kitabıdır. Bu kitapta dürüstlük değerine ait 5 örnek vardır.

Öz denetim değeri, 8 kitapta toplam 19 defa yer almaktadır. Bu değer yer aldığı kitaplar şunlardır: “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikânedeki Yabancı”, “Kadim Şehrin Şifreleri”, “Safir Taşlı Maske”, “Macera Peşinde”, “Palmiye Sokak No:5”, “Eski Evin Kiracıları” ve “Elmas Broş”. Öz denetim değerine ait bulguların en çok yer aldığı eser, “Macera Peşinde” kitabıdır. Bu kitapta öz denetim değerine ait 6 örnek vardır.

Sabır değeri, 5 kitapta toplam 9 defa yer almaktadır. Bu değer yer aldığı kitaplar şunlardır: “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikânedeki Yabancı”, “Kadim Şehrin Şifreleri”, “Palmiye Sokak No:5” ve “Eski Evin Kiracıları”. Sabır değerine ait bulguların en çok yer aldığı eserler, “Esrarengiz Kelimeler” ve “Kadim Şehrin Şifreleri” kitabıdır. Bu kitaplarda sabır değerine ait üçer tane örnek vardır.

Sevgi değeri, 5 kitapta toplam 12 defa yer almaktadır. Bu değer yer aldığı kitaplar şunlardır: “Esrarengiz Kelimeler”, “Tapınıktaki Sır”, “Macera Peşinde”, “Palmiye Sokak No:5” ve “Eski Evin Kiracıları”. Sevgi değerine ait bulguların en çok yer aldığı eser, “Eski Evin Kiracıları” kitabıdır. Bu kitapta sevgi değerine ait 5 örnek vardır.

Saygı değeri, 5 kitapta toplam 8 defa yer almaktadır. Bu değerin yer aldığı kitaplar şunlardır: “Malikânedeki Yabancı”, “Macera Peşinde”, “Palmiye Sokak No:5”, “Eski Evin Kiracıları” ve “Elmas Broş”. Saygı değerine ait bulguların en çok yer aldığı eser, “Palmiye Sokak No:5” kitabıdır. Bu kitapta saygı değerine ait 4 örnek vardır.

Sorumluluk değeri, 6 kitapta toplam 6 defa yer almaktadır. Bu değerin yer aldığı kitaplar şunlardır: “Esrarengiz Kelimeler”, “Kadim Şehrin Şifreleri”, “Tapıntaki Sır”, “Macera Peşinde”, “Palmiye Sokak No:5” ve “Elmas Broş”. Sorumluluk değerine ait bulgular her kitapta birer tane örnek yer almaktadır.

Vatanseverlik değeri, 5 kitapta toplam 9 defa yer almaktadır. Bu değerin yer aldığı kitaplar şunlardır: “Tapıntaki Sır”, “Safir Taşlı Maske”, “Palmiye Sokak No:5”, “Eski Evin Kiracıları” ve “Saklı Hazine Saygı”. Vatanseverlik değerine ait bulguların en çok yer aldığı eserler, “Safir Taşlı Maske” ve “Eski Evin Kiracıları” kitabıdır. Bu kitaplarda vatanseverlik değerine ait üçer örnek vardır.

Yardımseverlik değeri, 6 kitapta toplam 19 defa yer almaktadır. Bu değerin yer aldığı kitaplar şunlardır: “Kadim Şehrin Şifreleri”, “Tapıntaki Sır”, “Palmiye Sokak No:5”, “Eski Evin Kiracıları”, “Saklı Hazine” ve “Elmas Broş”. Yardımseverlik değerine ait bulguların en çok yer aldığı eser, “Tapıntaki Sır” kitabıdır. Bu kitapta saygı değerine ait 7 örnek vardır.

Analiz edilen on kitap içinde; adalet değerine bağlı eşit davranma, sorumluluk değerine bağlı sözünde durma ve vatanseverlik değerine bağlı toplumu önemseme değerine hiçbir kitapta yer verilmediği görülmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle sonuçlara ulaşılmış, on kök değere yer veren tezler karşılaştırma yapıp tartışılmış ve sonuçlardan hareketle önerilerde bulunulmuştur.

4.1. SONUÇ

Kök değerlerin kitaplarda işlenme sıklığı şu şekildedir: dostluk ve dürüstlük değeri “Esrarengiz Kelimeler”de, sabır değeri “Kadim Şehrin Şifreleri”nde, adalet değeri “Tapınaktaki Sır”da, vatanseverlik değeri “Safir Taşlı Maske”de, öz denetim değeri “Macera Peşinde”, saygı değeri “Palmiye Sokak No. 5”te, sevgi değeri “Eski Evin Kiracıları”nda, yardımseverlik değeri “Saklı Hazine”de, sorumluluk değeri ise altı kitapta eşit işlendiği görülmüştür.

İncelenen eserlerde on kök değere bağlı bazı tutumlara ilişkin bir değere yer verilmediği görülmüştür. Analiz edilen on kitap içinde; adalet değerine bağlı eşit davranma, sorumluluk değerine bağlı sözünde durma ve vatanseverlik değerine bağlı toplumu önemseme değerine hiçbir kitapta yer verilmediği görülmüştür. Ele alınan on kitapta bu değerlere yer verilmemiş olması Almıla Aydın’ın değer yapma amacının olmadığını göstermektedir. Nitekim yazarla internet üzeri yaptığımız röportajda değerlerin doğaçlama olarak yer edindiğini söylemiştir.

Almıla Aydın’ın eserlerinde bazı değerlerin sıklıkla tekrarlandığı görülmektedir. Dostluk değerine bağlı dayanışma, dürüstlük değerine bağlı doğru sözlü olma ve öz denetim değerine bağlı gerektiğinde özür dileme tutumlarının yazar tarafından çok tercih edildiği görülmüştür. Almıla Aydın; çocuklara doğru sözlü olmak, davranışlarının sonucunu üstelenerek özür dilemek ve arkadaşlarla dayanışma sergilemek gibi tutumlar kazandırmak istemiştir.

Almıla Aydın’ın çocuk romanlarında belirlenen on kök değerinin dışında farklı değerler de tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır: eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme,

merak duyabilmek, heyecan ve yenilik arayışı. Almıla Aydın'ın eserlerinde; dini değer, politik değer, temiz olma ve sağlıklı olma gibi değerlerin işlenmediği tespit edilmiştir.

Yazarın eserlerinde değerler okuyucuya sezdirilmeye çalışılmıştır. Değerler, olayın akışı içinde kahramanlar vasıtasıyla gerçeğe yakın bir şekilde aktarılmıştır.

Olumsuz değer olarak, romanlardaki kahramanların evlere izinsiz girme davranışdır. “Macara Peşinde” eserinde Marco ve Aylin yeni taşınan Laura'nın evine izinsiz girerler. “Eğer evde biriyle karşılaşırsak sesler duyduğumuzu ve kontrol etmek için de eve girdiğimizi söyleriz” (MP: 51-52). Şüphe uyandıran bir olay ile karşılaşması durumunda çocuklar meraklarına yenilerek evlere izin istemeden girerler. Bu durum kitapları okuyan çocuklar tarafından olumsuz davranış olarak örnek alınabilir. Bunun önüne geçebilmek için yapılan davranışın olumsuz olarak gösterilmesi yerinde olacaktır.

Çalışmada elde edilen bulgular yazarla paylaşılmıştır. Yazarın eserlerinde değerleri nasıl işlediği yazara iletilmiştir. Almıla Aydın, kitaplarındaki kurguyu oluştururken değer aktarımının doğal bir şekilde oluştuğunu belirtir. “Karakterleri, olay örgüsünü, kurguyu oluştururken kendiliğinden ortaya çıkıyor ve böylelikle aktarmış oluyorum.” Yazar, paylaşma, dayanışma, yardımseverlik, arkadaşlık vurgusunun yazdıklarında ağır bastığını söyler.

Almıla Aydın, “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikanedeki Yabancı” ve “Kadim Şehrin Şifreleri” gibi eserlerde okuyucuyu kitap okumaya yönlendirmektedir. Bu kitapları okuyan çocuklar, farklı edebi eserlerle karşılaşabilecektir. Bu kitaplar oyuncuya bilginin önemi ve araştırma gibi yetkinlikler kazandıracaktır. Almıla Aydın ile internet üzerinde yaptığımız görüşmede bunun sebebini aldığı felsefe eğitimine bağlamaktadır. Bundan dolayı yazar, çocukların bilginin güzelliğini görmelerini istediğini belirtir.

İncelenen kitapların tümünde dostluk değeri ile ilgili bulgular tespit edilmiştir. Dostluk değerine, on kitapta toplam 27 (yirmi yedi) defa rastlanmıştır. En çok işlenen değer dostluk değeri olduğu ortaya çıkmıştır. Dostluk değeri ile ilgili bulgular gösteriyor ki Almıla Aydın'ın arkadaşlıklar arasındaki dostluğa önem verdiğinin kanıtı sayılabilir.

Almıla Aydın ile yaptığım görüşmede kendi hayatında da dostluk ve arkadaşlığın ön planda olduğunu söylemiştir. “Benim de kendi hayatımda dostluk ve arkadaşlık hep ön planda oldu. Dolayısıyla yazdığım metinlerde de, ilk bakışta kendini

gösteriyor.” Dolayısıyla bulguların yazarın söyledikleriyle uyuşması çalışmamızın doğruluğunu ispatlamaktadır. Yazar; eserlerinde sevgi, sabır, sorumluluk, yardımseverlik ve doğruluk değerlerinin de ön planda olduğunu belirtir. Yazar, değerlerin kitaplardaki karakterlerin kurgu boyunca sergiledikleri davranışlar aracılığıyla çocuğa yansıdığını söylemiştir.

Eserlerde seçilen kahramanlar; arkadaşlığa önem veren, tarihî eserleri koruyan, beraber hareket eden vefalı kişilerdir. Eserlerde arkadaşlığın yanında araştırma, yardımseverlik ve macera arama isteği gibi konular aktarılmıştır. Gezgin Dedektifler serisinde bu konular üzerinde durulmuştur. Seride İtalya, İngiltere, Venedik ve Japonya gibi ülkelere ait bilgiler verilerek çocukların hayal gücünün geliştirilmesi sağlanmıştır.

Eserler dil ve anlatım yönünden açık ve anlaşılırdır. Eserlerde yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Kitaplar çocukların anlayabileceği şekilde betimleyici anlatımdan yararlanarak öyküleştirilmiştir.

4.2. TARTIŞMA

Almila Aydın’ın on çocuk romanının on kök değer açısından analiz edilen bu çalışmada, konu açısından benzer ve yakın tezlerden bulgular elde edilmiştir. Araştırmaların sonuçları karşılaştırılmış benzer ve farklı yönleri değerlendirilmiştir.

Bilgen (2021) hazırladığı yüksek lisans tezinde, Almila Aydın’ın eserlerinin çocuk edebiyatının temel ilkelerini gözettiğini belirtmiştir. Çalışmada, Almila Aydın’ın eserlerinde konu ve kurgu bakımından çocukların yaş seviyesine uygun olduğu ortaya konmuştur. Bilgen; Almila Aydın’ın eserlerinde çocukların okuma alışkanlığı kazandığını, onların hayal gücünü genişlettiğini ve yeni bilgiler edindiğini ifade etmiştir.

Topal (2015) yazdığı yüksek lisans tezinde, Almila Aydın’ın Gezgin Dedektifler Serisindeki beş eserini deyimlerin yapısal özellikleri barındırması açısından incelemiştir. Topal, eserlerin birbirinden farklı 640 deyim örneği içerdiğini belirtmiştir. Bu oranın TDK’deki deyimlerin yaklaşık yüzde 5,7’sine denk geldiğini dolayısıyla deyim öğretimi konusunda seride yer alan beş eserin yararlı olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Farklı boyutlarda yapılan bu ve buna benzer çalışmalar Almıla Aydın'ın çocuk edebiyatı alanına hakim olduğunu, üretken bir yazar olmanın yanında toplumsal değerlere duyarlı olduğunu da göstermektedir.

Almıla Aydın'ın çocuk romanlarında değerler eğitimi açısından analiz edilen on eserinde 130 değer yer aldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda, Esrarengiz Kelimeler, Malikânedeki Yabancı, Kadim Şehrin Şifreleri, Tapıntaki Sır, Safir Taşlı Maske, Macera Peşinde, Palmiye Sokak No. 5, Eski Evin Kiracıları, Saklı Hazine ve Elmas Broş kitapları analiz edilmiştir. Almıla Aydın'ın eserlerinde 27 (yirmi yedi) dostluk, 19 (on dokuz) öz denetim, 19 (on dokuz) yardımseverlik 14 (on dört) dürüstlük, 9 (dokuz) sabır, 9 (dokuz) sevgi, 9 (dokuz) vatanseverlik, 8 (sekiz) saygı, 7 (yedi) adalet, 6 (altı) sorumluluk değerine yer verildiği görülmektedir.

Başar (2019), tarafından hazırlanan “Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarında Değer Eğitimi ve Bu Eserlerin Türkçe Öğretimine Katkısı” adlı çalışmasında Behiç Ak'ın çocuklar için yazdığı üç eseri incelenmiştir. Eserler, 2018 yılında yayımlanan Türkçe eğitim programında yer alan on kök değeri işlemleri açısından araştırılmıştır. Başar çalışmasında değerlerin genel olarak örtük şekilde verildiğini ve eserlerin değerler bakımından yetkin olduğunu savunmaktadır. Bu eserlerde en çok 25 (yirmi beş) dürüstlük ve 24 (yirmi beş) sevgi değerleri işlendiği görülmüştür. Yardımseverlik ve dürüstlük değerlerinin eserlerde çokça işlenmesi iki çalışmayı benzer kılmaktadır. Kahramanların dostluk değerine bağlılığı Başar'ın çalışmasındaki bulgular ile bu çalışmadaki bulgular benzerlik göstermektedir. Başarın çalışmasında vatanseverlik değerine yer verilmezken bu çalışmada 9 (dokuz) vatanseverlik değeri tespit edilmiştir. Bu açıdan çalışmaların farklı olduğu tespit edilmiştir.

Akıncı (2019), tarafından hazırlanan “Değer Eğitimi Açısından Aytül Akal'ın Çocuk Romanlarının İncelenmesi” isimli tezinde Aytül Akal'ın çocuklar için yazdığı on beş eseri incelenmiştir. Eserler, 2017 yılında Talim ve Terbiye Kurulu tarafından yayımlanan on kök değeri içermesi bakımından incelenmiştir. Akıncı, yazarın kitaplarında değerlerin olayların akışı içinde dolaylı olarak verildiğini, değerlerin okuyucuya gerçekçi kahramanlar vasıtasıyla sezdirilmeye çalışıldığını savunmaktadır. Çalışmada en çok işlenen değer sevgi değeri en az işlenen değerin ise adalet değeri olduğu belirtmiştir. Dostluk değerinin tüm kitaplarda işlenmesi Akıncı'nın

çalışmasındaki bulgular ile bu çalışmadaki bulgular arasında benzerlik olduğu görülmüştür. Dostluk değerinin öne çıkması yazarların çocuklar arasındaki dostluğa önem vermesi olarak açıklanabilir. İki çalışma arasındaki bir başka benzerlik yazarların adalet değerine az yer vermesi olmuştur. Adalet değerinin çocuk edebiyatı yazarları tarafından çok tercih edilmediği görülmektedir.

Şahin (2019), tarafından hazırlanan “Sabahattin Ali’nin Eserlerinde Değerler Eğitimi” isimli tez çalışmasında Sabahattin Ali’nin yazdığı yedi eseri incelenmiştir. Eserler, MEB’in 2017’de Türk Dili ve Edebiyatı programında belirlediği on kök değer ve otuz beş alt değer bulunma sıklığı bakımından incelenmiştir. Şahin, yazarın eserlerinin değerlere ait örneklerin çok olmadığını ancak değerler eğitimi açısından yeterli gördüğünü savunmaktadır. Çalışmada en çok işlenen değer sevgi en az işlenen değer ise adalet olduğu tespit edilmiştir. Sabahattin Ali’nin eserlerinin çocuklar için yazılmaması iki çalışmanın sonuçlarını farklı kılmaktadır. Yardımseverlik ve dostluk değerlerinin çokça işlenmesi Şahin’in çalışmasındaki bulgular ile bu çalışmadaki bulgular arasında benzerlik olduğu görülmüştür.

Kasap (2019), tarafından hazırlanan “Bekir Yıldız’ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı tez çalışmasında Bekir Yıldız’ın çocuklar için yazdığı dört eseri incelenmiştir. Eserler, MEB’in 2017’de Türk Dili ve Edebiyatı programında belirlediği on kök değer ve otuz beş alt değer bulunma sıklığı bakımından incelenmiştir. Şahin, Bekir Yıldız’ın eserlerinin değerler açısından zengin olduğu ve çocuk kitaplarının içerdiği değerler bakımından eğitime faydalı olacağını savunmaktadır. Çalışmada en çok işlenen değer sorumluluk en az işlenen değer ise vatanseverlik olduğu tespit edilmiştir. Dostluk değerinin tüm kitaplarda işlenmesi Kasap’ın çalışmasındaki bulgular ile bu çalışmadaki bulgular arasında benzerlik olduğu görülmüştür.

Kasap (2019), Akıncı (2019) ve Başar’ın (2019) çalışmalarının ortak sonucu dostluk değerine vurgu yapmalarıdır. Yazarlar eserlerinde farklı değerleri ön plana çıkarsalar da dostluk değerinin sözü edilen eserlerde işlenmesi dikkat çekmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde yazarlar çocuklar arasındaki dostluk değerinin gelişmesine önem verdikleri söylenebilir. Çocuk edebiyatı yazarları tarafından yardımseverlik, sevgi ve sorumluluk değerlerinin diğer değerlere oranla daha fazla yer aldığı görülmektedir.

Bundan hareketle yazarlar, çocuklara iyilik yapmak, sevmek ve sorumluluk almak gibi davranışlar kazandırmak istediği söylenebilir. Adalet değerinin diğer değerlere oranla eserlerde daha az yer aldığı görülmektedir. İncelenen eserlere bakıldığında eserlerin 10-14 yaş seviyesindeki çocuklara hitap ettiği anlaşılmaktadır. Bu yaş seviyesindeki çocukların soyut döneme geçmediği bilinmektedir. Bundan dolayı yazarlar eserlerinde adalet değeri gibi soyut kavramlara daha az yer verdiği tespit edilmiştir.

4.3. ÖNERİLER

1. Almıla Aydın'ın tüm eserleri değerler açısından incelenebilir.
2. Almıla Aydın'ın eserleri aile ve arkadaşlık ilişkilerinde değer algısı üzerine araştırmalar yapılabilir.
3. Almıla Aydın'ın eserleri üzerinde “okur merkezli” çalışma yapılarak bu eserlerdeki değerlerle ilgili öğrenci görüşleri alınabilir.
4. Almıla Aydın'ın eserleri, açık ve anlaşılır olması açısından ortaokul seviyesindeki öğrencilerine uygundur. Öğrenciler, eserlerin zengin içeriğinden yararlanabilir.
5. “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikanedeki Yabancı” ve “Kadim Şehrin Şifreleri” kitaplarında hiç resim kullanılmamıştır. Bu yüzden en az 8. sınıf düzeyinde öğrencilerin bu kitapları okuması sağlanabilir.
6. Ders kitapları çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında en önemli basamaklardan biridir. Ders kitaplarındaki metinler çocukların ilgisini çekmeli ve çocuğun yaş seviyesine uygun düzeyde olmalıdır. Almıla Aydın'ın analiz edilen eserleri Türkçe ders kitaplarında uygun değer başlıkları altında okuma metinleri içerisinde yer verilebilir.
7. Eğitimcilerin çocukların okuma alışkanlığı kazanabilmesinde etkisi bulunmaktadır. Bundan dolayı eğitimciler, nitelikli eserler seçerek çocuk yazınlarının gelişmesine katkı sağlayabilir. Almıla Aydın'ın eserleri değer aktarımı açısından oldukça zengindir. Eğitimcilerin Almıla Aydın'ın eserlerini okumaları sağlanabilir. Kitapları okuyan eğitimciler, öğrencileri Almıla Aydın'ın eserleriyle buluşturabilir.
8. Öğretmenler; kitap okumayan, okumak istemeyen öğrencileri tespit ederek Almıla Aydın'ın eserleriyle buluşturulabilir. Bu seviyedeki öğrencilere kitap okumayı sevdirmek için Almıla Aydın'ın üç kitabı: “Esrarengiz Kelimeler”, “Malikanedeki

Yabancı” ve “Kadim Şehrin Şifreleri” tavsiye edilebilir. Kitaplar, öğrencilere araştırma yapmayı öğreterek yeni kitaplarla tanışma imkânı sağlayabilir.

9. Ailelerin çocukların kitaplara ulaşmasında önemli etkisi bulunmaktadır. Çocukların değer algısını olumlu yönde etkileyecek eserlerin seçiminde yine ailelere görevler düşmektedir. Aileler, çocuklarına insani değerler sunarken çocuklara uygun eserler seçmelidir. Bu bakımdan Almıla Aydın’ın analiz edilen eserleri ailelere tavsiye edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akıncı, B. (2019). *Değerler eğitimi açısından Aytül Akal'ın ocuk romanlarının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Akyol, ř. (2010). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi temasının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). anakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Arıcı, A, F. (2016). *ocuk edebiyatı ve kültürü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, A. (2016). *Gezgin dedektifler: Palmiye sokak no. 5*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aydın, A. (2016). *Gezgin dedektifler: Tapınaktaki sır*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aydın, A. (2017). *Gezgin dedektifler: Safir taşlı maske*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aydın, A. (2019). *Gezgin dedektifler: Eski evin kiracıları*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aydın, A. (2019). *Kadim şehrin şifreleri*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aydın, A. (2019). *Orman evindeki sırlar: Elmas broş*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aydın, A. (2020). *Esrarengiz kelimeler*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aydın, A. (2020). *Orman evindeki sırlar: Saklı hazine*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aydın, A. (2021). *Esrarengiz kelimeler-2: Malikânedeki yabancı*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aydın, A. (2021). *Gezgin dedektifler: Macera peşinde*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aytaş, G., Yalçın, A. (2011). *ocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Baloğlu, M., Balgalımış, E. (2005). İlköğretim ve ortaöğretim yöneticilerinin öz-değerlerinin betimlenmesi: Tokat ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(3), 19-31.

Baş, B. (2006). *1985-2005 yılları arasında çocuk edebiyatı sahasında yazılmış tahkiyeli metinlerin söz varlığı üzerine bir araştırma*. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Başar, R. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında değer eğitimi ve bu eserlerin Türkçe öğretimine katkısı*. (Yüksek lisans tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.

Bilgen, K. (2021). *Almila Aydın'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Siirt.

Cicero, (1998). *Dostluk*. (Çev. Türkân Tunga). İstanbul: Cumhuriyet.

Çalışkur, A., Aslan, A. E. (2013). Rokeach değerler envanteri güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 29(16) 81-105.

Çelik, E. (2012). Cumhuriyet dönemi öncesi Türk çocuk edebiyatına kısa bir bakış. *Türk Dili, II*(724), 310-313.

Çılgın, A. S. (2005). Çağın anlatan bir çocuk edebiyatçısı: Gülten Dayıoğlu. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(8), 35-46.

Çılgın, A. S. (2006). Türkiye'de çocuk edebiyatı çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(7), 175-226.

Çırak, E. (2013). *Cengiz Aytmatov romanlarının değerler eğitimine katkısı*. (Yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Demirutku, K. (2019). *Karakter ve değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Demirutku, K. ve Nebi S.(2010). Temel değerlerin ölçümü: Portre değerler anketinin Türkçe uyarlaması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 17-25.

Doğan, M. (2016). *Sabır psikolojisi*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Doğaner, M. (2021). *Halit Ziya Uşaklıgil'in romanlarında değerler eğitimi*. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Durmuş, G. (2011). *Mevlânâ'da eğitici değerler ve dil*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Enginün, İ. (1987). *Çocuk edebiyatına toplu bir bakış. m. r. şirin içinde, çocuk edebiyatı yıllığı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Günay, S. (2019). *Mevlana İdris Zengin'in eserlerinde değerler eğitimi*. (Yüksek lisans tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

Gündoğan A. O. (2005). Hak ve adalet. *Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arkivi*, 9, 82-87. Muğla: Muğla Üniversitesi Sempozyum Bildirileri.

Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.

Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar: ahlâk psikolojisi, ahlâki değerler ve ahlâki gelişme: Profesörlük tezi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Güriz, A. (2001). *Adalet kavramının belirsizliği*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.

Güven, A. (2014). Türk efsanelerinin değerler eğitimi bakımından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 225 – 246.

Güven, A., Kaya, R., Akkuş, Z. (2014). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin değer algıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Türk Dili Dergisi*, 9(5), 1067-1083.

İsaoğlu, M. (2022). *Oğuz Tansel masallarının kök değerler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.

Kale, N. (2007). Nasıl bir değerler eğitimi? *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (26–28 Kasım 2004)*, (313–322). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

Kalfa, B. (2020). *Çocuk edebiyatında değer eğitimi: Ümit Kaftancıoğlu örneği*. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Karagöz, İ. (2014). Kur'an kavramları sabır-sabir. *Diyanet Aylık Dergi*, Sayı 286, 72-73.

Karakaş, R., Akın, E. (2018). Değerler eğitimi bağlamında siirt menkıbeleri. *Folklor/Edebiyat*, 24(94), 87 – 101.

Kasap, N. (2019). *Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Kavaklı, T. (2019). *Mavisel Yener'in masal kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Kaya, S. (2021). *Gümüşhane ve Bayburt masalları adlı eserlerdeki masalların Türkçe dersi 1-8. sınıflar öğretim programı değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

Kayadibi, F. (2002). Sevgi faktörünün eğitim verimliliği üzerine etkisi. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 0(5), 33-50.

Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Kırkkılıç, H. A., Sevim, O., Söylemez, Y. (2015). Akademisyenlerin bilimsel araştırma tutumlarının akademik etik değerler açısından incelenmesi. *Eğitimde Gelecek Arayışları; Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, (282-302). Bartın.

Kuşdil E., Kağıtçıbaşı Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve scwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.

MEB (2006). *Türkçe 6-8. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Milli eğitim bakanlığı. Erişim adresi <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72>

MEB (2017). Türk dili ve edebiyatı program detayı. Erişim adresi <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=353>.

- Montaigne, (2004). *Denemeler*. (Çev. Kerim Çetinoğlu). İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Mutçalı, S. (1995) *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Oğuzkan, F. (1987). *Dünya çocuk edebiyatının ana çizgileri*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Öner, N. (2008). *Millî zihniyet ve millî birlik*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.
- Özen, Y. (2001). *Sorumluluk eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özmen, F. (1999). Etkili eğitimin gerçekleştirilmesinde duyuşsal alanın önemi sevgi eğitimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 193-198.
- Sağır, M. (2002). *Türkçe dilbilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sağlam, H. İ. (2008). *Eğitimin toplumsal temelleri*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim, öğrenme ve öğretim, kuramdan uygulamaya* Ankara: Yargı Yayınevi.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sivrikaya, Ü. (2010). *İlköğretimde küresel değerler 100 temel eser üzerine bir inceleme*. (Yüksek lisans tezi) Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Susar, S. (2015). *Dede Korkut hikâyelerinde değerler eğitimi*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, N. B. (2019). *Sabahattin Ali'nin eserlerinde değerler eğitimi*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, T. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Konya: Suna Yayınları.
- Şimşek, T. (2006). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2000). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Tarhan, N. (2013). *Güzel insan modeli*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Toz, H. (2010). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.

Tümen, T. (2018). *Naki Tezel'in masalları ve değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük*. (11. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.

Uludağ, E. (2009). Çocuk edebiyatı ve klasik dönem örneğinde Nabi'nin hayriyye'si. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(7), 774-795.

Ungan, S., Demir, E. (2016). Günümüz çocuk edebiyatı yazarları ve eserleri üzerine bir araştırma. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 40-65.

UR-1. (2022, 24 Ağustos). Erişim adresi <https://www.youtube.com/watch?v=NHrKrXiE-H4>

UR-2. (2022, 25 Ağustos). Erişim adresi https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf

Urban, H. (2007). *Hayat dersleri*. (Çev. Gülten Şen). İstanbul: Altın Kitaplar.

Yalçın, A., Aytaş, G. (2003). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yalçın, A., Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yalçın, A., Aytaş, G. (2014). *Çocuk edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları

Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı 19, 499-522.

Yazıcı, S. (2008). İnsan haklarının temeli saygıdır. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 19(5), 31-32.

Yıldırım, A., Şimşek. H. (2018).*Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.

Yılmaz, S. (2016). *Şahsiyet ve değerler eğitimi*. Aksaray: Vize Yayıncılık.

EKLER

EK-1. ARAŞTIRMADA İNCELENEN KİTAPLARIN ÖZETLERİ

Orman Evindeki Sırlar Serisi

1. Saklı Hazine

Şans Çörek Hanım'ın evinin damında bir kroki bulur. Kroki; Şans, Batı ve Güneş'i ormandaki maden ocağına götürür. Şans'ın köpeği Pufi madencilerin eline düşer. Üç arkadaş köpeği kurtarmak için planlar yapar.

Çocuklar, madendeki adamları takip edip ormanın içine doğru giderler. Adamlar avcı kulübesi tarzında bir yere girerler. Biraz bekledikten sonra adamlar, dışarı çıkıp fenerin bulunduğu yöne doğru yola çıkar. Şans, Batı ve Güneş kestirme yoldan fenere doğru hızlıca ulaşır. Çocuklar adamların fenerde ne yapacaklarını merak eder. Helikopter adamları ve sandığı almaya gelince Güneş fenerden kasabaya yardım ışığı gönderir. Şans Pufi'yi kurtarmaya çalışırken adamlara yakalanır. O sırada Çörek Hanım ve birkaç kasabalı gelip çocukları kurtarır. Kasabalılar savaş zamanında değerli eşyaları maden ocağının yanındaki durağa saklar. Adamlar, saklı hazineyi yaşlı teyzelerden birinden öğrendiklerini itiraf eder.

2. Elmas Broş

Şans, uzak bir akrabalarından kalan orman evini satmak için yaz tatilinde annesiyle birlikte kasabaya gider. Çörek Hanım, Şans'ın annesinin uzak akrabası olduğu için ölmeden önce evi ona miras bırakır. Şans çatı katında elmas broş bulur. İş Bilen Hanımlar başkanı Şirin Hanım, elmas broşu elde etmek için evi satın almak ister. Çörek Hanım, kendisinin ölüm haberini kasabaya yayar. Amacı Şirin Hanım'ı suçüstü yakalamaktır. Çörek Hanım, Şirin'i arayarak kendini zengin biri olarak tanıtır. Şirin Hanım çocuklardan bronşu alarak Çörek Hanım'a satmaya çalışır. Şirin Hanım gerçek yüzünü ortaya çıkarır. O olaydan sonra Şirin Hanım kasabadan ayrılır.

Gezgin Dedektifler Serisi

1. Macera Peşinde

Arkadaşlar, yaz okulunun başlamasıyla İtalya'nın Como şehrinde toplanırlar. Herkes Komiser Massimo'nun ani evlenmeye karar vermesine şaşırır. Ormanda

Marco'ların evini teleskopla gözetleyen biri olduğu anlaşılır. Bunun üzerine tüm arkadaşlar yeni bir maceraya girişirler. Marco dedektifliğe girişir. Olayı çözmek için herkes can atar. Ale, Marco, Aslı, Aylin ve Silvia bisikletlerine binip orman evine doğru yola çıkarlar. Çocuklar, evleri teleskopla gözleyen kişinin kim olduğunu öğrenmek isterler. Yaz okuluna yeni gelen bilgisayar öğretmeni Umberto'nun davranışlarından şüphelenirler. Orman evine yeni taşınan Laura'nın evleri teleskopla izlemesinin sebebini merak ederler. Çocuklar, bilgisayar öğretmenini ve Laura'nın evini izlemesi gerektiği konusunda anlaşılır. Marco arkadaşların birbirlerine sadık ve dürüst olmaları gerektiğini belirtir.

Yaz okulundaki bilgisayar öğretmeni Umberto, öğrenciler için iki günlük Cenevre tatili düzenler. Umberto gezinin özellikle Cenevre'ye olmasını ister. Gezinin masraflarını Umberto üstlenir. Cenevre gezisinde gece yarısı çocuklar bilgisayar öğretmeni Umberto'yu takip ederler. Umberto'nun binaya gittiklerini görürler. Polisler gelince Umberto binayı terk eder. İki günlük gezi bitince geri dönerler. Ale okulda cep bilgisayarını unutunca gece yarısı arkadaşı Marco ile okula giderler. Bilgisayar öğretmeni Umberto o sırada okuldadır. Umberto o gece okulda şifreyi çözmek için bulunmaktadır. Ale'nin geldiğini gördüğünde Umberto onu dolaba kilitler. O sırada Umberto'yu takip eden Komiser Massimo Laura ile birlikte onu yakalar. Laura ile Komiser Massimo çocuklara her şeyi açıklar. Laura'nın bahçede çocuklara iş vermesinin sebebi çocukların yaptıkları gizli işin farkına varmasını engellemektir.

2. Palmiye Sokak No.5

Roman, Andrew'un babası Noel tatili için Marco, Aylin, Aslı ve Silvia'yı Londra'ya evlerine davet etmesiyle başlar. Marco ve Ale, Campbell'i evine kadar takip eder. Bay Campbell'i Stan ile eve giderken görür. Andrew'ın annesi Bayan Becky'in annesinden kalan yeşil kolyesinin çalınmasıyla olaylar karmaşık bir hal alır. Komiser Massimo ve yardımcı Mitch olayı aydınlatmak için çalışırlar. Çocukları tehlikeden koruyan Mitch, çocukların şüphesini çeker. Ale ve Marco, Bay Campbell ve Stan'ı birlikte gördüğünü Komiser Massimo'ya söyledikten sonra olay çözülür. Bay Campbell ve Stan kolye çalma suçundan tutuklanır. Çocuklar Noel tatili bittikten sonra evlerine dönerler.

3. Safir Taşlı Maske

Aylin, Marco ve Silvia okul gezisine katılıp Venedik'teki karnavala giderler. Aslı İstanbul'dan Venedik'e gider. Ale'nın da arkadaşlarına katılmasıyla grup tamamlanır. Tüm arkadaşlar gondola binip şehrin içinde dolaşırlar. Gondolun içindeki uzun adamın şüpheli saldırgan tavırları Marco'nun dikkatini çeker. Aslı karnavalda giyeceği elbiseyi seçtikten sonra bir maske de almak ister. Dükkânda safir taşlı maskeyi beğenir. O sırada gondoldaki uzun boylu şüpheli adam gelip maskeyi alır. Dükkân sahibi yaşlı adam maskeyi sipariş üzerine yaptığını söyler. Saygısız adam, karnaval maskeleri sergisinde gerçek safir taşlı maskeyi değiştirerek yerine yaşlı adama yaptırdığı maskeyi koyarak olay yerinden uzaklaşır. O esnada sokaklarda kolye arayan Aslı, adamın saygısız davranışlarından rahatsız olur ve onu takip eder. Aslı terk edilmiş bir tiyatro binasında maskeyi bulur. Aslı, Aylin, Marco ve Ale maskeyi almak için içeriye girerler. Maskeyi bulduktan sonra tam çıkacakken kapı açılır ve iki adam içeri girer. Saygısız adam ve diğer adam çocukları bağlayıp maskeyi alıp dışarı çıkarlar. Silvia, arkadaşlarını kurtarmak için plan yapmaktadır. Karnavalda tanıştığı Madda'ya tüm arkadaşlarını toplayıp tiyatrodaki oyuna gelmelerini söyler. Silvia, çocuklara bir tiyatro oyunu sergilediğini ve oyunun ücretsiz olduğunu söyler. Madda, tüm çocukları toplayıp tiyatro binasına getirir. Aslı, Ale'nın cep telefonuyla Komiser Massimo'yu arayarak olanları anlatır. Komiser Massimo, saygısız adamı tutuklar, işin aslını öğrenir. Saygısız adam hırsız değilmiş maske de sahte olanmış. Saygısız adam yani Bay Toni, tiyatro binasını kaybetmemek için zengin ve huysuz halası için kostümlerle maskelerle halasını etkileyip tiyatro binasının yıkılmasını engellemek istemektedir. Marco Komiser Massimo'ya yaşlı maske ustasından bahseder. Marco, yaşlı maske ustasının dükkânında gördüğü maskenin gerçek olduğunu Komiser Massimo'ya söyler. Komiser Massimo dükkâna gidince gerçek maskeyi bulur. Hırsızın yaşlı maske ustası olduğu ortaya çıkar. Yaşlı adam gerçek maskeyi tamir ederken sahtesiyle değiştirir. Maskenin değiştirildiği karnaval günü anlaşılır. Her şey ortaya çıkar ve arkadaşlar her biri evlerine gider. çocuklar yazın buluşmak üzere ayrılırlar.

4. Tapınaktaki Sır

Komiser Massimo'nun Japon bir kızla evleneceği haberi, tüm arkadaşların Japonya'da bulaşmasına vesile olur. Aslı, Aylin, Marco ve Silvia aynı uçakla

Japonya'ya gider. Yolculuk esnasında kedisini yanında getirmeye çalışan sarışın kadın, tartışma çıkarır ve herkesin dikkatini çeker. Sarışın kadın için kedi değil, kafes önemlidir. Kafesin içinde gizli bir şeyi ülkeye sokar. Sarışın kadın ile zayıf uzun boylu adam uçağın içinde gizlice konuşmaktadır. Çocuklar gezinirken hediye almak için bir dükkânın içine girerler. Dükkânda uçakta sarışın kadının elinde kafesi görürler. Üstelik sarışın kadın ortalıkta yoktur. Kedi kafesin içindedir. Çocuklar, sarışın kadına kedisini ulaştırmak için dükkândaki satıcıdan kadının tren garına gittiğini öğrenirler. Marco ve Ale tren garına yetişirler. Ancak kadın kedinin kendisine ait olmadığını söyler. Sarışın kadın için kedi ve kafes önemli değildir. Kafesin altında önemli bir şeyi ülkeye sokar. Eve dönerken Marco zayıf ve uzun boylu adamı takside görür. Marco olanların bir tesadüf olmadığını düşünür. Çocuklar, Akama Tapınağı'nda gezerken demir bir kapı sesi duyarlar ancak sebebini anlayamazlar. Festival günü Marco zayıf ve uzun adamı görüp arkadaşlarıyla onu izlemeye karar verirler. Adam motorun arkasına biner, motoru süren sarışın kadındır. Sarışın kadın ve uzun adam Akama Tapınağı'na doğru gitmektedirler. Marco ve arkadaşları bisikletle onları takip eder. Tapınağı ziyaret ettikleri gün demir kapıyı tesadüfen bulurlar. Demir kapı bir tünele doğru açılmaktadır. Zayıf uzun boylu adam ile sarışın kadın uçakta kafesin altında bir yazıt getirirler. Bu yazıtı tapınağın altında gerçek yazıtla değiştirip kaçırmak isterler. O sırada çocuklar onların arkasından gelir. Zayıf uzun boylu adam, Silvia ve Aslı'nın kafasına kürek vurup bayıltır. Aylin de baygın numarası yapar. Ale ve Marco arkada kalır, ellerini toprakla doldurur. İki hırsız gelince toprağı yüzlerine atarlar. Arkadaşları Juro'nun da yardımıyla iki hırsızın elini bağlamayı başarırlar. Polisler gelip hırsızları yakalayıp çocuklara teşekkür ederler. Komiser Massimo'nun düğünü çok güzel geçer ve tüm çocuklar mutlu bir şekilde ülkelerine dönerler.

5. Eski Evin Kiracıları

Eski bir evi onarıp yaz tatilini geçirmek için gelen aile, çocukların dikkatini çeker. Çocuklar, yıllardır boş ve bakımsız kalan bu evi kiralayanların amacını merak ederler. Kiracıların Marco yaşında bir oğulları vardır. Bu durum çocukların dikkatini çeker. Çocuklar Aleks adlı çocukla tanışıp eski evin içine girerler. Marco, yağmurlu bir gecede lokantaya gidince Aleks'in babasını lokantanın içinde bulur. Marco, bisikletine binip hemen eve gider; olanlardan şüphelenir. Marco, ev ile lokanta arasında gizli bir geçidin olduğunu düşünür. Aleks kızlarla bir şey konuşmaya karar verir. Bunun

üzerine Silvia, Aylin ve Aslı merakla Aleks'in yanına gider. Aleks kızlara gerçek doğum raporunu gösterir. Babası ve halası olarak bildiği kişiler aslında ailesi olmadığını söyler. Aleks kızları lokantanın içinden eve kadar götürür. Lokantanın içinde plastikle kaplı eşyaların aslında tarihî eser olduğunu söyler. Aleks, tarihî eserlerin iki güne kadar satılıp Avrupa dışına çıkarılacağını söyler. Kızlar duyduklarına çok şaşırırlar hemen evin içinden çıkıp koşarak eve giderler. Komiser Massimo, yaz okulunda öğretmenlik yapmaktadır. Komiser Massimo'nun asıl amacı tarihî eser kaçakçılığını tespit etmek ve suçluları suçüstü yakalamaktır. Kızların söylediklerini dinleyen Komiser Massimo, hemen operasyonu başlatır ve suçluları yakalar. Komiser Massimo, Aleks'in gerçek anne ve babasını bulmak için araştırmaları başlatır. Yaz okulunun bitmesiyle çocuklar mutlu bir şekilde ayrılırlar.

Kadim Şehrin Şifreleri

Işıl Öğretmen bir yarışmaya başvurur. Işıl Öğretmen oyunun ismini hazine avı olduğunu açıklar, oyunu şifreleri çözme ve sonuca ulaşma olarak nitelendirir. Yarışmaya üç kişi gereklidir. Öğrencilerin adları kâğıtlara yazılarak torbaya konulur. Çıkacak ilk üç öğrenci yarışmaya kabul edilecektir. Sırayla: Kaan, Ceren ve Ateş'in isimleri torbadan çıkar. Şifrelerde sorulan yerlerde birileri beklemektedir. O yere ulaşan kişiye yeni bir şifre gider ve yarışma bu şekilde devam eder. İlk şifre Milton Taşı idi. İkinci şifre Yerebatan Sarnıcı, üçüncü Galata Kulesi, dördüncüsü Botter Apartmanı, beşinci Ayrancı Sokağı, altıncısı Anemas Zindanı, yedincisi Fildamı Sarnıcı, sekizinci Yedikule kapıları, dokuzuncu Studios Manastırı, onuncu Kız Kulesi. Yarışma boyunca üç arkadaş: Kaan, Ceren ve Ateş birlikte hareket edip, çalışıp birinci olmayı başarırlar. Gerçek hazine peşinde olanlarda öğrencilerle birlikte Kız Kulesi'ne geldiklerinde hazineyi alacaklarını zanneder. Kız kulesinde bir tören hazırlanır. Birincinin ödülü sandıkta gelirken herkes heyecanlanır. 16. Yüzyıla ait İstanbul minyatürü vardır ancak bu minyatürü müzeye verirler. Öğrencilere okullarına götürmek için bir sandık dolusu kitap verilir. Işıl Öğretmen öğrencilerinin başarısıyla gururlanır ve öğrencilerini sınıfın önünde tebrik eder.

Esrarengiz Kelimeler

Mert, hayalindeki okul ilanını görünce siteye, okulu nasıl kazanabileceğini yazar. Mert kütüphanede bir adam ile çarpışır, ikisinin elindeki kitaplar yere saçılır.

Herkes kendi kitaplarını alır. Ancak adam bilerek bir kitabı yerde bırakarak oradan uzaklaşır. Mert kitaplarını teslim etmeye gittiğinde görevli kadın bu koda ait bir kitabın İdil Doğan'a ait bir öğrenciye ait olduğunu söyler. Mert elindeki kitabıyla kütüphaneden çıkarak eve gider. Kitabı inceleyen Mert, içinde bir tiyatro bileti bulur. Kitabı ve tiyatro biletini sahibine teslim etmeye karar verir. Ancak ne yapacağını adamı nasıl bulacağını bilemez. İnternete bakınca İdil Doğan'a ait bir kitap bloğu olduğunu görür. Mert, İdil'e her şeyi anlatır. Bir sonraki gün kütüphanede buluşmaya karar verirler. Buluştuğlarında kitap üzerine konuşurlar. İdil'in kuzeni Nesli peşlerinden gelerek gruba katılmak ister. Nesli elinde kalem olduğunu ve içinde şifre olduğunu söyleyerek kendisini gruba katar. Şifreden hareketle bir başka kütüphaneye gidip İhtiyar Balıkçı kitabını ararlar. Kapıda duran örgülü saçlı bir adam kitabın arkadaşlarına ait olduğunu söyleyerek kitabı Mert'e verir. Mert'in sınıf arkadaşı Sarp bir gün Mert'ten habersiz evlerine gelir. Sarp Mert'in annesine kitabını Mert'te unuttuğunu söyleyerek Esrarengiz Kitabı ele geçirmeyi başarır. Sarp gruba girme şartıyla kitabı verebileceğini söyler. Tüm arkadaşlar kitaptaki şifrelere odaklanır. Şifreler çocukları farklı kitaplara yönlendirir. Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Tevfik Fikret şiirleri, Gulyabani, Çalikuşu, Robinson Crusoe... gibi değerli kitaplarla çocukları buluşturur. Tüm bunlar öğrencileri kitaba alıştırmak, kitapları sevmeleri için tasarlanır. Sarp, İdil, Nesli ve Mert kitabın şifresini çözer. Arkadaşlar, Uğuldayan Tepe Yolu'ndaki eski malikâneye giderler. Malikâneye gittiklerinde karşılarında Bilge Öğretmeni görürler. Kitaptaki şifreleri çözerken ipucu veren Oğuz öğretmen de ordadır. Mert hayalindeki okulu şifreleri çözerken geldiğini en sonda anlar. Öğretmenler Mert'i ve arkadaşlarını tebrik ederek Mert'in okula girişini kutlarlar. İdil'in okulun öğrencilerinden olduğu ortaya çıkar. İdil, en baştan beri her şeyi biliyorsa da kimseye bir şey söylemez. Mert'in ipucu ve şifrelerini çözerken yardımcı olur. Sarp ve Nesli 'ye de birer kitap verilerek şifreleri çözmeleri istenir. Sonuca ulaşırlarsa onları da okula kabul edileceği söylenir.

Esrarengiz Kelimeler-2 Malikânedeki Yabancı

Mert arkadaşları yardımıyla hayallerindeki okula yerleşir. Nesli ve Sarp'ın şifrelerinin çözülmesiyle onlar da okulu kazanırlar. Dört arkadaş birlikte hareket edip okulu kazanırlar. Mert, Nesli, Sarp ve İdil okulun başlamasına daha bir hafta kala okulu gezmek için gelirler. Bilge Öğretmen okula yeni gelen Narin ve Feridun'u da diğer öğrencilerle tanıştırır. Bilge Öğretmen malikâneyi öğrencilere gezdirir, malikanenin her

yerini tanır. Bir an Bilge Öğretmen kütüphanede gözden kaybolur. O esnada başka bir kişi kütüphanede elinde kitaplarla bir şeyler düzenlemektedir. Kütüphane çıkışında Bilge Öğretmenle karşılaşan öğrenciler içerde biri olduğunu söyler. Bilge Öğretmen, o kişinin okulun emektarı olduğunu söyleyerek konuyu kapatır. Bilge Öğretmen ve emektar okulun her yerine şifreler, tabelalar ve notlar bırakarak öğrencileri yönlendirirler. Öğrencilerin çantalarına bırakılan birer cümlelik şifrelerle malikanedeki yolculuk başlar. Öğrenciler cümleleri birleştirir ve Gülliver'in Gezileri kitabına ulaşır. Şifreler bazen harfler kelimeler şeklinde de olmaktadır. Öğrenciler sırayla Don Kişot, 1984, İkna, Kürk Mantolu Madonna, Sinekli Bakkal, Dol Karabakır Dol ve Araba Sevdası kitaplarına ulaşarak okula bir kez daha kazanma şansı yakalarlar. Bilge, Oğuz ve Poyraz öğretmenler en sonunda öğrencilere şifreleri kendilerinin hazırladığını itiraf eder. Öğretmenler, öğrenci iken aynı okulda arkadaş olduklarını öğrencilere söylerler. Malikane eskiden Poyraz Öğretmen'in evidir. Bundan dolayı gizli tüm geçitleri bilmektedir. Öğrenciler malikanedeki yabancıyı Oğuz öğretmene benzetmişlerdi ve yanılmamışlardı. Okulun açılmasıyla yaz okulu başlar. Tüm öğrenciler, ilgi alanlarında kendilerini geliştirme imkânı yakalarlar.

EK-2. ALMILA AYDIN İLE GÖRÜŞME METNİ

Bu bölümde Almıla Aydın ile 19 Kasım 2022 tarihinde internet üzerinde yaptığımız görüşmenin tam metni bulunmaktadır.

1. Almıla Aydın kimdir? Kendinizi tanıtabilir misiniz?

1970 yılında İstanbul'da doğdum. Okumayı öğrenmeden kitapları elime aldım ve bir daha da bırakmadım. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunuyum. 1992 ve 1996 yıllarında iki kez, California Üniversitesi'nde İngilizce öğrenimi görmek üzere Amerika'da bulundum. 1997 yılından beri ise İtalya'da yaşıyorum. Yazar olmak aslında çocukluk hayalimdi İtalya'ya yerleştikten bir süre sonra bu hayalimi gerçekleştirdim. 2003 yılından beri yazıyorum. Ayrıca İtalyancadan dilimize kitap çevirilerim de mevcut.

2. Çocuk edebiyatı alanında eser vermenizin sebebi nedir, niçin çocuk edebiyatı?

Sanıyorum bunun iki nedeni var. İlki biraz bencilce sayılabilecek bir neden; bir yanım hep çocuk kalsın istiyorum. Diğeri ise edebiyatın, ama özellikle çocuk edebiyatının büyümlü bir yanı olduğunu ve hiçbir çocuğun bundan mahrum kalmaması gerektiğini düşünüyorum. (Aslında yetişkinler de mahrum kalmamalı ve çocuk kitaplarını okumalılar.) O yüzden çocukken okumayı sevdiğim türlerde, hayal dünyalarını zenginleştirecek, merak etmelerini sağlayıp öğrenmeye ve bilgilenmeye teşvik edecek kitaplar yazmaya özen gösteriyorum. Hatta “Esrarengiz Kelimeler” kitabımda, Mert adındaki karaktere kitapları sevdirmeye çalışırken asıl amacım “Esrarengiz Kelimeler”i okuyacak olan çocuklara kitapları ve edebiyatı sevdirmektir.

Kitap, çocuğa zengin bir hayal dünyası ve sınırsız bir evren sunmakla kalmayıp somut gerçekliği algılamasını da sağlar. Kelime hazinesini genişletirken dilini zenginleştirir, yazma becerisini geliştirir, bilgi birikimini çoğaltır. Konuşurken ve yazarken kendini daha iyi ifade etmesine yardımcı olur. Dolayısıyla bir yandan öz güvenini arttırırken bakış açısını geliştirip empati kurmayı öğretir. Kendini tanımasını da sağlar. Hafızayı iyileştirir, dikkat ve konsantrasyon seviyesini arttırır. Analitik düşünme becerisini geliştirmeye bağlı olarak, çocuğun sorun çözme becerisi de gelişir.

Olumlu davranış özellikleri edinmesine katkısı olur. İşte kitapları sevdirmeyi bu nedenlerden dolayı da önemli buluyorum.

3. Edebiyata dair düşüncelerinizi ve dünyaya bakış açınızı nasıl tanımlarsınız?

Edebiyat, insan kültürünün doğasında, temelinde var. Nitelikli edebiyat ürünleri bir duyguyu, düşünceyi, olayı evrensel kılıyor ve böylece herkes için dokunulabilir, ulaşılabilir hâle geliyor. Klasik eserleri ele alırsak... Dünyanın her köşesindeki insanlar birbirinden habersiz aynı hissi ve düşünceyi yaşayabiliyor. Bu da insanlığı kültürel ve düşünsel anlamda birbirine bağlıyor. Benim de, kendi edebiyatımızın yanı sıra dünya edebiyatı da hayata dair her şeye karşı bakış açımı geliştirdi ve geliştirmeyi sürdürüyor. Bununla birlikte edebiyat sınırsız bir evren, zengin bir dil, derin bir hayal dünyasının kapılarını aralıyor, ben de okuduklarım ve yazdıklarım aracılığıyla bunun bir parçası olmaya çalışıyorum.

Dünyaya, hayata, geleceğe umutla bakan biriyim. Bu olumlu bakış açım da yazdıklarımaya yansıyor.

4. Çocuk edebiyatı eserleri verirken kazandırmak istediğiniz bir değer var mıdır? Eserlerinizi değerlere dikkat ederek mi yazdınız?

Belki de aldığım felsefe öğreniminden kaynaklı olarak bilginin güzelliğini görmelerini istiyorum elbette ya da bir hedefe ulaşmak için gayret etmenin, sorumlulukları yerine getirmenin önemini anlamalarını... Paylaşmanın, dayanışmanın, yardımseverliğin, arkadaşlığın vurgusu da oluyor yazdıklarımada...

Ayrıca kitaplarımdaki, birbirinden oldukça farklı karakterler, olay örgüsü içinde birbirlerini tanıdıkça anlıyor, empati kuruyor, kimi zaman birbirlerine ilk başta göstermedikleri anlayışı ve hoşgörüyü göstermeye başlıyorlar.

Açıkçası tüm bunlar, özellikle dikkat etmeliyim, diye düşünmeden karakterleri ve kurguyu oluştururken doğal olarak ortaya çıkıyor.

5. Çocuklara kazandırmamız gereken değerler sizce nelerdir? Bu değerleri nasıl kazandırabiliriz?

Öncelikle hem kendilerine hem çevrelerine, dünyaya, tüm canlılara gösterecekleri saygı, sevgi, hoşgörü... Bunlar eksik kaldığı sürece, üzerine eklenecekler eğreti duracak ya da yeterince sağlam olmayacaktır. Biz büyüklere çok iş düşüyor;

söyleyerek değil yaparak, davranışlarımızla örnek teşkil ederek çocukların olumlu davranış özellikleri edinmelerini sağlayabiliriz.

6. Milli Eğitim Bakanlığı 2017 programında on kök değerden bahsetmiştir. Bunlar adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik yardımseverlik değerleridir. Kitaplarınızı yazarken bu değerleri aktarmak istediniz mi?

Söz konusu değerler ve onların uzantıları (örneğin; sorumluluk derken buna çevre bilincini, dünyamıza ve kaynaklarına saygıyı da dâhil etmek gibi...) karakterleri, olay örgüsünü, kurguyu oluştururken kendiliğinden ortaya çıkıyor ve böylelikle aktarmış oluyorum.

7. Milli Eğitim Bakanlığı 2017 programındaki on kök değerden en çok dostluk değerini işlemişsiniz. Dostluk değerini en çok işlemenizdeki etken ya da etkenler nelerdir?

Yazarların kimi karakter ve davranış özellikleri yazdıklarına yansıyor. Benim de kendi hayatımda dostluk ve arkadaşlık hep ön planda oldu. Dolayısıyla yazdığım metinlerde de, ilk bakışta kendini gösteriyor. Ancak bununla birlikte sevgi, sabır, sorumluluk, yardımseverlik, doğruluk da aynı şekilde ön planda yer alıyor. Kitaplardaki karakterlerin kurgu boyunca sergiledikleri davranışlar okuyucuya yansıyor.

8. Sizce değerler eğitimi nedir?

Değerler eğitimi, çocukların, gençlerin değerleri ve olumlu davranış özelliklerini kazanmasına, o özellikleri geliştirmesine yardımcı olan eğitimidir. Diğer yandan, bireyin kişilik oluşumunun temelidir, diyebiliriz. Değerler eğitimi, dolayısıyla kazandırılan değer bilinciyle duygusal, sosyal, etik açıdan daha iyi, sağlıklı bir geleceğin ve gelecekteki toplumun temelleri atılır. Örneğin; on kök değerden biri olan sorumluluk... Sorumluluk bilinciyle büyüyen çocuklar, yetişkin olduklarında kendi davranışlarının sorumluluğunu üstlenmenin yanı sıra topluma, dünyaya, doğaya, tüm canlılara karşı da sağlıklı bireyler olacaklardır.

Diğer bir değer olan dürüstlüğü ele alırsak... Dürüst davranmak; sözlerimizle ve davranışlarımızla doğruluktan ayrılmamaktır. Yani yalan söylememek, kimseyi kandırmaya çalışmamaktır. Bu değerle büyüyen çocuklar, hem kendilerine hem de çevrelerine karşı dürüst davrandıkça öz güvenlerinin ve öz saygılarının güçlendiğini

hissederler. Çevrelerinin de onlara karşı duydukları güvenin arttığını, sözlerine önem verildiğini fark ederler. Üstelik dürüst davranışlar, kurdukları iletişimin sağlam temellere dayanmasını sağlar.

9. Eserlerinizi hangi değerler etrafında oluşturuyorsunuz?

Dostluk; yardımseverlik; haksızlıklara karşı çıkma, dolayısıyla adalet; dürüstlük; bireyin hem kendisine hem içinde yaşadığı çevreye, topluma, ülkesine, dünyaya, tüm canlılara karşı taşıdığı sorumluluk, gösterdiği saygı, sevgi, sabır ve hoşgörü... Seçimlerle karşı karşıya kaldığında sergilediği öz denetim... Tüm bu değerler, kitaplarımda kimi zaman olay örgüsünün içinde yer alıyor, kimi zaman ise karakterlerin sergilediği davranışlar vasıtasıyla ön plana çıkıyor.

10. Değerlerin çocuğun karakteriyle bütünleşmesini nasıl sağlayabiliriz?

Yazdığım kitaplar üzerinden cevaplamam gerekirse, çocukların kendilerini özdeşleştireceği ya da yakın arkadaş olmak isteyeceği karakterler oluşturmaya gayret ediyorum. Böylelikle o karakterlerin sergiledikleri, sözünü ettiğimiz değerlere uygun olan davranış özellikleri, çocuğu olumlu davranışlara özendirip yönlendiriyor. Gittikçe de bu değerler kişiliklerinin bir parçası hâline geliyor.